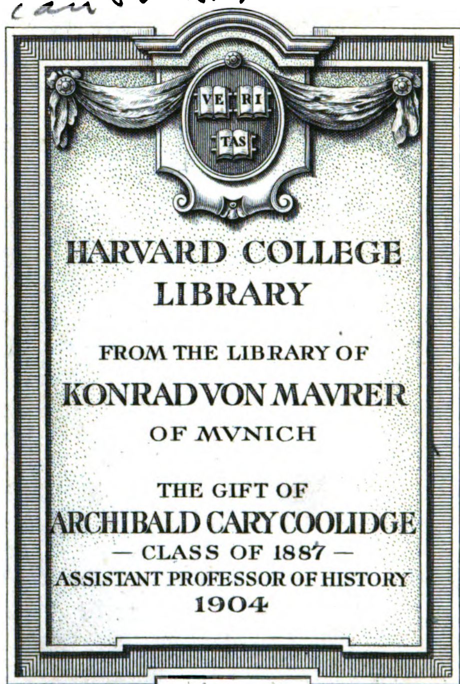

VE RI
TAS
HARVARD COLLEGE
LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
KONRAD VON MAVRER
OF MVNICH
THE GIFT OF
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
— CLASS OF 1887 —
ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY
1904

Samling

af

Kongl. Anordninger og andre Documenter,

Færøerne

vedkommende,

tilligemed

en Afhandling

af

J. H. Schrøter.
Pastor emeritus.

S. Mimman
1853.

Kjøbenhavn.
Trykt paa Forfatterens Forlag hos S. L. Møller.

1836.

Subscribenternes Navne.

Christiansen, Dione, Dagleier i Thorshavn.

Dal, Poul Andreassen, Ungkarl i Thorshavn.

Djurhuus, Discipel i Vordingborg.

Duurhuus, Joen Joensen, Odelsbonde i Østerøe paa Eide.

Evensen, J., Syſselmand i Suderøe.

Gad, C. Pram, Provst og Sognepræst i Rudkjøbing.

Glivre, Jacob Jacobsen, i Thorshavn.

Gregersen, J. A., Bødker ved den kgl. Handel i Thorshavn.

Hammersheimb, Capitain og Regimentsqvarteermester i Kbhvn.

Hansen, Joen, Ungkarl og Smed i Skuøe.

Hansen, Joen, paa Nolsøe.

Hansen, Joen, Kaldsmand i Thorshavn.

Hintze, J. M., Syſselmand i Sandøe.

Holm, R., Præst i Nord-Strømøe.

Holm, P. C., Copiist i Kjøbenhavn.

Hunderup, Sorenskriver.

Jacobsen, Joen, Odelsmand i Svinaaer, ved Eide i Østerøe.

Jacobsen, M., Skolelærer i Thorshavn.

Joensen, Dione, Dagleier i Thorshavn.

Joensen, Jens, i Velbestad.

Joensen, Joen, Ungkarl i Thorshavn.

Joensen, Niclas, yngre Odelsmand i Waag i Suderøe.

Johannessen, Johannes, Kongs- og Odelsbonde i Skaalevirg i Sandøe.

Johannessen, Jacob, i Thorshavn.
Kaarsberg, Præst i Norderøe.
Kastrup, Lieut. og Inspecteur til Charlottenlund paa Langeland.
Lave, Ole, Dagleier i Thorshavn.
Lund, J. A., Præst i Suderøe.
Matras, S. J., Sysselmand i Norderøe.
Michelsen, Daniel Pauli, Kongs- og Odelsbonde paa Velbestad i Strømøe.
Niclassen, Joen, Landskyldsbods-Drager i Thorshavn.
Niclassen, Paul, Odelsbonde i Schaale i Østerøe.
Niclassen, Poul, Kongsbonde i Signebøe i Kollefjord.
Nolsøe, J. D. Pakhuuskarl i Thorshavn.
Nolsøe, P. J., Snedker i Nolsøe.
Olesen, Samuel, Odelsbonde i Dal i Sandøe.
Pedersen, Peder, Kongsbonde og Kirkeværge i Kalbak.
Petersen, Kristen Joen, Dagleier i Thorshavn.
Pløyen, Landfoged.
Poulsen, O. H., Drager ved den kgl. Handel i Thorshavn.
Poulsen, Johannes, Odelsmand i Nolsøe.
Poulsen, O. H., Odelsmand i Skaapen.
Pouls-Datter, Elsebeth, i Thorshavn.
Schaale, Hosevrager ved den kgl. Handel.
Struer, Provst og Præst i Waagøe.
Thomassen, Augustinus, Odelsbonde i Waag i Suderøe.
Weyhe, S. J., Sysselmand i Østerøe.
Wilhelm, Niclas, Ungkarl i Thorshavn.

Trykfeil.

Pag. 13	Lin. 8	f. n.	Tofs læs Fofs	
— 13	— 7	—	ledige l. adelige	
— 15	— 14	f. o.	17 l. 77	
— 16	— 5	f. n.	Hydemann l. Hejdemann	
— 24	— 7	—	Slotsøe l. Nolsøe	
— 77	— 12	f. o.	da saa l. de som	
— 80	— 11	—	derumber l. des rundere	
— 134	— 5	f. n.	Forsøgene l. Forslagent	
— 135	— 13	f. o.	efter Fundingsbotn tilsættes: samt i Svinaaer ved Eide;	
— 148	— 6	—	Leerjordernes l. Leiejordernes	
— 156	— 6	f. n.	Landboen l. Landfogden	

Hensigten af denne Samling er: at yde de hedenfarne Danmarks Konger den Tak, som Nuslægten paa Færøerne skylder Deres Minde, for den Omsorg, De i Deres Regjerings Tid have baaret for Deres Undersaatter paa disse i 200 Miles Afstand fra Danmark liggende Øer.

Hvor blotte Sagn maae erstatte Mangelen paa historiske Skrifter, kan ei andet ventes, end at Efterslægten glemmer at paaskjønne det, som Konger og Deres Embedsmænd have ønsket og villet udføre; thi kun Virkningerne af Deres Bestræbelser ere i Øine faldende, og man dømmer efter Udfaldet, uden at ændse de Hindringer, der lagdes i Veien og hindrede heldigere Udførelse.

Enhver Sagkyndig maa tilstaae: at Almeenvellet saare vanskeligen kan fremmes, hvis Regjeringen undlader at anvende passende Tvangsmidler, naar de ere fornødne for det Heles Held; men der hører en høi Grad af Viisdom til at kunne bestemme, i hvilket Forhold Tvangsmidler kunne gavne, naar de maae anvendes i det Fjerne, hvorfra kun leiligheds-

viis kunne gjøres Indberetninger og grundig Kundskab erholdes; hvor det derfor ogsaa beroer paa Embedsmændenes Anskuelser, om de Kongelige Anordninger kunne fremvirke Landets Bedste, og afhjælpe dets Mangler. Men det har ei været sjeldent, at Eftermænd i Embedet have havt en anden Anskuelse, og overseet, samt ligegyldigen iværksat, Formandens Forslag, ja endog ved andre Planer søgt at virke imod samme.

At disse Øer ikke have kunnet holde Skridt med andre af den danske Krones Lande i Henseende til Fremgang i Cultur og oeconomisk Vindskibelighed, er ikke Kongernes eller Moderlandets Regjerings Efterladenhed og Uvirksomhed Aarsag til, men de paa Færøerne befalende og virkende Embedsmænds Ukyndighed og forskjellige Anskuelser af det for Landets Opkomst Tjenlige. Deres indbyrdes afvigende Beretninger om Landets Tilstand og Fornødenheder, samt umodne Forslag, satte Kongerne og Regjeringen i Uvished om, hvad der kunde være gavnligst. Derfor forekomme Anordninger, der synes at gjøre Efterlevelsen af andre Anordninger umulig, og de paabudne Tvangsmidler uanvendelige; derfor havde de ikke den Indflydelse, som de kunde og burde have; men Kongerne fandt det raadeligst og gavnligst, ved Benaadinger og Forskaanelser for idømte Straffe, at rette Deres Embedsmænds Feilgreb. Letteligen indsees,

at dette naadige og velmeenende Udbrud af de langtfraværende Landsfædres kjærlige Hjertelag til Høisammes kjære og troe Undersaatter paa Færøerne, kunde fremvirke en for Embedsmyndigheden skadelig Paastaaenhed. Fordi man bemærkede Ustadighed og Uvished om nye Planers Udførelse og Gavnlighed, derfor ansaaes det Gamle for det ene Passende og Bedste, og man vedblev haardnakket at tilsidesætte nye Paabud, fordi man ei tiltroede dem nogen Varighed.

At henleve sin Tid paa samme Viis, som Forfædrene, uden større Rigdom og andre Kundskaber, uden flere Nydelser og Fornødenheder, uden større Opofrelser og Bekostninger, uden høiere Glæder og Fornøielser, blev Færingernes almene Ønske; og saaledes, tilfredse med deres Kaar, blev enhver Forandring dem modbydelig. Ved en monopolistisk Handels-Indretning havde saavel de Norske, som siden Danmarks Konger, søgt at sikkre dem Tilførsel af Levnetsmidler og andre Nødvendigheder; derfor blev det et fra Oldfædrene nedarvet Grundprincip for deres Anskuelse af Handelen: at Moderlandet burde forsyne dem med Levnetsmidler, samt Materialier til deres Nærings-Drift, og det efter en fast, vedvarende Taxt, paa hvilken hverken Krig eller Misvæxt i Moderlandet skulde have Indflydelse, hvorimod de ogsaa vare tilfredse med, at Naturproducterne og deres, efter Oldtidens Viis, forarbeidede Handelsvare mod-

toges efter gammel Priis, som Betalingsmidler. Men enhver Forandring i Afgifterne paa Jordegodset ansaaes derfor ogsaa som et Indgreb i gamle Rettigheder, uden at man vilde betænke: at større Indtægter taale høiere Afgifter, og at saavel Folket som Staten vinder ved Producternes Formerelse og Forædling.

Det har derfor ikke bidraget til Landets Opkomst, at Afgifterne i det Hele ere de samme som for 300 Aar siden, og ydes efter den i hiin Tid antagne Norm; men det har høiligen skadet og standset Agerdyrkningens og Qvægavlens Fremvæxt, at Afgifterne paa enkelte Steder bleve uforholdsmæssigen forhøiede efter vedkommende Embedsmænds Godtbefindende, der troede at følge Anordningerne, især Kong Christian den Fjerdes Recess, ved at bestemme Afgifterne efter Productionen og Intraderne. Den driftige og indsigtsfulde Landmand fik saaledes høiere Paalæg end den dorske og modvillige, som Embedsmændene ei havde Kraft eller Tid til at bringe til Lydighed og Efterlevelse; thi Klager og Besværinger affortede hans Embeds-Tid, og Eftermanden troede at handle klogeligen ved ei at have samme Anskuelse, som den afskedigede Formand. Ofte gave andre Aarsager Anledning til Forflyttelse, og Fraliggenheden voldte, at Formanden ei kunde give sin Eftermand den fornødne Underretning om Aarsagen

til hans Fremgangsmaade og Hensigten af hans Planer. Ja, ja flere Aars Flid i Embedet var derfor fornøden, inden Embedsmændene kunde komme efter, hvorfor de bestaaende Inddelinger vare saaledes ordnede; hvorfor Nogle maatte svare firedobbelt høiere Afgifter end Andre, og hvorfor deres Bestræbelser for at indføre en forbedret Orden, ei fandt almeent Bifald. Trykte Skrifter have ikke givet dem Veiledning, og ligesaa lidet fuldstændige Registre over de i Landets Protocoller og Embedsbreve indførte Resolutioner og specielle Anordninger, hvoraf Originalerne bevaredes i Stiftsarchivet, og det er først i Nutiden, da Færøerne ere blevne et eget Amt, at disse forefindes paa Amts-Contoiret, og kunne benyttes. Det var derfor ei muligt, at forønskede Forbedringer kunde allevegne indføres, fordi Embedstiden ei varede længere end man blev bekjendt med disse, og Ukyndighed voldte, at Eftermanden ei kunde virke consequent. Derfor saae vel den færøiske Almue et og andet Forsøg iværksat, men Planen til slige oeconomiske Foretagender, og Forslagene til deres Udførelse, bleve dem ubekjendte, derfor kunde de vel i Samtale med fremmede Reisende fortælle om feilslagne Forsøg og deres Ophør; om Mangel paa Understøttelse og Frihed til Forbedringer, ja om Indskrænkninger, som Anordningerne hjemlede, hvorved det blev dem umuligt at kunne benytte deres

Jordeiendomme saaledes, som de ansaae gavnligst, og forledede ved slige Beretninger, have derfor endeel Reisende, især den lærde og naturkyndige Sir G. Mackenzie anseet Færingerne som tilsidesatte af Moderlandets Regjering, og tilladt sig Udladelser, der ere ligesaa krænkende for enhver oplyst Færing, som de ere uværdige for Danmarks Konger og Regjering, saavel i Fortiden, som i Nutiden. Ja, de røbe en slig Anskuelse, som om Færingerne ansaae Regjeringens Omhu for dem afmaalt efter Færøe Lands Omfang og efter de Fordele, Samme kunde give Moderlandet, hvorved de Selv holdtes i bestandig Afhængighed og Fattigdom, og ei engang erholdt tjenligt Sædekorn fra Danmark; hvilket læses i Conferentsraad Collins Samling for Historie og Statistik S. 103 og 105.

Læseren vil ved denne Samling sættes i Stand til at dømme Selv, og det Modsatte bliver indlysende for Enhver; thi Færøerne udgjøre kun en en liden Deel af den danske Stat; deres Størrelse eller Areal er neppe 25 Quadrat-Mile, altsaa knapt $\frac{1}{100}$ Deel af Danmarks og dets Udlandes Areal; Folkemængden, circa 7000, er neppe $\frac{1}{250}$de Deel, og deres Bidrag til Kronens Indtægter knap $\frac{1}{500}$de Deel. I sligt Forhold staae de i Nutiden til den danske Stat; forhen vare de af endnu mindre Betydenhed; 160 Unzer eller 10 Pd. Sølv var den Skat, de ydede til Oluf den Hellige og denne ydes;

Nutiden med en Værdi af 204¼ Unze Sølv, uagtet Naturproducterne ere betydeligen formerede. Den 1666 paabudne Værgetold erlægges med en Værdi af 235½ Unze Sølv; de øvrige Afgifter ere siden 1590 ikke forhøiede. Hvor kan det da bevises, at Regjeringen vil holde Færingerne i Fattigdom? Ei heller have de været afhængige af Moderlandet i den Grad, at det har havt skadelig Indflydelse paa deres Tilstand; thi Kongerne forlangte: at Embedsmændene, med Skudsmaal tagne ved Laugretten paa Færøerne, skulde bevise, at Færingerne ei førte nogen Klage over deres Embeds Førelse. Ligeledes vare bestemte Regler foreskrevne de Handlende, og i Laugretten blev taget Things-Vidne paa disses Efterlevelse, om Tilførselens Tilstrækkelighed og Varenes Godhed, ja om Afregningernes og Restancernes Rigtighed. Enhver Besværing og Klage blev naadigen modtagen, og, for at undersøge Samme, Commissarier anordnede, for Hvilke de af Kongen indkaldte og ved Laugretten paa Færøerne valgte Deputerde mødte, og paa deres Landsmænds Vegne afgjorde disses Stridigheder. Det er derfor beviisligt, at Færingerne nøde lige Rettigheder med andre Dannerkongens Undersaatter, og at deres Afhængighed af Moderlandet ingenlunde hindrede deres Velstand; derimod bevirkede denne milde og landsfaderlige Behandling en Sorgløshed og Ligegyldighed mod For-

slagene til en forbedret Oeconomie, til et udvidet Jordbrug, og til gavnlige Indretninger for at sikkre Faareavlen mod haarde Vintre, skjøndt disse vare udarbeidede med priselig Omhue og grundig Sagkyndighed. Menigmand har aldrig været rigtigt underrettet om disse Forslag; men de have dog havt en velgjørende Indvirkning paa Nuslægten, der viser, hvor stort Tabet har været, fordi de ikke i hine Dage modtoges med Velvillie og Beredvillighed, og derfor ei kunde virke efter Regjeringens Villie og Ønske. De bekjendtgjøres i denne Samling, som talende Beviser paa Regjeringens vise Forsorg, og overlades til Menigmands Kundskab og Overveielse, i det Haab, at Efterslægten vil have en rigtigere Anskuelse af deres Gavnlighed, og ei lægge Hindringer i Veien for Udførelsen, men med Beredvillighed iværksætte de foreslagne Forbedringer, samt med Taknemmelighed bevidne og paaskjønne Regjeringens Bestræbelser til at fremme deres Velstand.

Lucas Debes beretter i sin Beskrivelse: „at franske Sørøvere opbrøde Landsens Skriin og borttoge Landets Protocoller og andre Documenter.“ Dette skal være skeet i Sognepræsten Hr. Mortens Tid, som døde 1578. Ogsaa den næstfølgende, af Laugmændene Joen Heinesen og Peder Jacobsen førte, Protocol er bortkommen, formodentlig i den Tid den Gabelske Familie var forlehnet med

Landet. Thi da Overleverelsen skete 1709, findes Things-Vidne om, at den Protocol, som endnu haves under No. 1, var den ældste; Samme er begyndt 1615, og bekostet af Laugmanden Zacharias Thormodsen, barnfødt paa Eide i Østerøe. Af denne og de følgende Protocoller ere de af Kongerne Chr. 4de, Fred. 3die, Chr. 5te og Fred. 4de udgivne aabne Breve og Anordninger udskrevne, og tillige nogle Udtog, der vise, hvorfor Anordningerne ei frembragte den tilsigtede Virkning. Andre Documenter ere uddragne af private Samlinger, for at Færingerne kunne læse og overveie dem, da det er min fulde Overbeviisning, at Ukyndighed om disse Forslag og Foranstalninger (der bleve udarbeidede paa de Collegiers Befaling, til hvis Bestyrelse Færøerne vare betroede, og bestemte til, ved Kongelig Sanction, at virke som Lovbud) har foraarsaget, at de ikke uden Modstand ere udførte. Saaledes har kun Frygt for at overtræde Forordningen af 2den April 1698 og Rescriptet af 19de August 1757 hindret: at den foreslagne Udskiftning af Under-Haugen ei er skeet, ligesaa Udskiftningen af Fælledsskabet i Indmarken eller Bøen, hvilken nu allevegne finder Sted, endog paa de i Nutiden omkring Thorshavn til Opdyrkning indhegnede Trøer, og af samme Aarsag kunne de for Faareavlen saa vigtige Faarestalde ikke blive almindelige, og det fornødne Hø ei avles.

Man har kun faa Sagn om de norske Kongers Omhu for Færøerne; thi at Kong Oluf Kyrre stiftede Bispedømmet, og anordnede Bergen til Stapelstad for den færøiske Handel, og at de følgende Konger indførte de samme Love, som vare gjældende for deres andre Udlande, viser ingen særdeles Omsorg for Færøerne. Dog have Kongerne Magnus den Gode, 1040, og Hagen Magnussen, 1299, confirmeret den for Færøerne særegne Lov om Faareavlen, hvilken af Kongerne Chr. 4de blev stadfæstet og af Chr. 5te nøiere forklaret og bestemt. Ligeledes lod Kong Hagen Hagensen Færøerne opmaale, og bestemte, at 960 Alen i hver Kant af Udmarken skulde være det Areal, hvorpaa 20 Moderfaar kunde holdes, hvilket kaldes i Søjdebrevet af 1299 en halv Mark Søjd, og nu kaldes een Mark Hauge med halv Skiben, og 2de slige Stykker: een Mark Søjder, eller i Nutiden: een Mark med fuld Skiben. Slig en Mark blev igjen deelt i 16 Gylden eller Lod Sølv, og denne igjen i 20 Skind, hvilket især anordnedes for at kunne bestemme, hvor stor Andeel af Odelsgodset, Geistligheden burde tilregne sig for idømte Straffe-Bøder og Aflad, og det fordi store Gaarde forhen, for slige Forbrydelser, vare inddragne under Geistligheden, uagtet Færingerne aarligen ydede 900 Voger Uld til Paven og St. Peders Kirkes Opbyggelse. Af Unionskongerne

lod Erik af Pommern Færøerne igjen opmaale, og anordnede et Areal af 940 Alen i hver Kant til en halv Mark Søjd, hvorved Markketallet blev forøget. Kong Christian den Første oprettede Laugdømmet paa Færøerne, efterat Hetland ved Pantsættelsen var kommet under Skotland, og gav Præstesønnen paa Sandøen, Harald Kålfsøn, Bestalling som Laugmand, samt beskikkede en af 48 Laugrets-Mænd bestaaende Laugret, saasom Hetland og Færøerne siden Kong Hagen Hagensens Tid vare eet Laugdømme og havde samme Rettergangsmaade, saavelsom ogsaa samme Biskop.

Kong Frederik den Første bevilgede en af Biskoppen, Laugmanden og Laugretten 1532 indgiven Ansøgning, at Færingerne maatte beholde deres gamle Skikke og Indretninger.

Kong Christian den Tredie indførte Reformationen 1538 og foruden de Gaarde, han beneficerede Provsterne og Præsterne med, samt den Indtægt, han bestemte til Skolevæsenet, anordnede han: at Thingstederne skulde være paa de bedste og mindst skyldsatte Gaarde, og beneficerede den bedste Gaard i Landet, Steegaard paa Vaagøen til Laugstol, hvis første Besidder var Laugmanden Guttorm Andersen. Den Landskyld, som blev ansat for Fæstebønderne af de ved Reformationen under Kronen inddragne Gaarde, sattes meget lavere end den

Landskyld, som Fæstebønderne af de adelige Familiers, de Benkestokkers og Rosenkrandsers Jordegods maatte erlægge, hvilke Afgifter, enkelte Gaarde undtagne, endnu ere de samme. De ved Reformationen afsatte Geistlige, forsaavidt de ei antoge Lutheranismen, bleve underholdte til deres Død og uddøde omtrent 1570.

Kong Frederik den Anden holdt Krigsskibe i Station ved Færøerne, til hvis Underholdning den saakaldte Smørleie blev indført paa Steder, der vare bekvemme til Anlæg af Meierier, og endnu benævnes under Navn af Kojord. Til Betryggelse for Handelen lod Han ved Thorshavn anlægge en Skandse, og bestemte denne By til Hoved-Handelsplads, i hvilken Henseende Han forundte Indvaanerne endeel Friheder og Rettigheder, imod de dem paalagde Afgifter og Pligter, samt indrettede et Hospital i Byens Nærhed. Disse Benaadnings-Breve og Fundatser ere tabte; man kjender dem kun af Sagn, og forsaavidt de have vedligeholdt sig til Nutiden, imod de Bestræbelser man har gjort sig for at ophæve samme.

Kong Christian den Fjerde blev paa sin Reise 1599 omkring Norge, nøiere og rigtigere bekjendt med det Forhold, hvori Hans Undersaatter paa Færøerne stode til Hansestædernes Contoir i Bergen, og overdrog derfor 1602 Færøernes Handel til 4 af

Bergens Borgere. Han udløste de af Færingerne pantsatte Jorder, og lod opbygge Pakhuse, samt Boliger for Embedsmænd ved Thorshavn, desuden en saakaldet Residents, i Hvilken de Kongelige Commissarier, som bleve opsendte for at modtage Indbyggernes Hyldings Eed, skulde indlogeres; ligeledes beskikkede Han en af Bergens Borgere til Landfoged, nemlig Strange Madsen, der siden blev Borger i Kjøbenhavn (forhen havde Fogderne været tagne af Hansestædernes Contoir i Bergen, blandt Hvilke Een har udfærdiget det første Fæstebrev, som blev udstedt paa Trødum-Gaard i Sandøe d. 6te August 1571; hans Navn skrives Moueritzist Laueritzun). Saavidt vides, var Strange Madsen Landfoged fra 1602 til 1620; da Landfogderiet blev betjent af Danske, og var Mads Christensen Gullandsfahr den første danske Landfoged, indtil 1644.

De Efterretninger Kongen erholdt, skyldes meest Biskoppen i Bergen, Andreas Michelsen Tofs, som havde det ledige Gods paa Færøerne, der tilhørte de Benkestokkers og Rosenkrandsers Familier, i Forpagtning. Desuden opholdt den færøiske Laugmand Joen Heinesens Søn, Mikkel Joensen, sig da i Bergen for at undervises, og var vel lidt af Bispen og især af hans Datter Malene Andersdatter, med hvilken han siden, da han var bleven

Syßselmand paa Østersen, indlod sig i Ægteskab. Kongen var meget naadig imod hende, og erholdt ad den Vei adskillige Beretninger, som Han med Opmærksomhed overveiede. Han paabød derfor, at samtlige Embedsmænd skulde tage deres Skudsmaal til Thinge og aarligen tage Things-Vidne, saavel om Landets Proviantering, som anden Tilførsel, tillige om Kjøbmændenes og hans Underbetjenters Forhold ved Maal og Vægt og Omgængelse. Han holdt et vaagent Øie med enhver Klage, saa at Færøerne, uagtet der indfaldt ufrugtbare Aar, især Anno 1633, da den største Deel af Faarene og nogle Hundrede Køer af Fodermangel bortdøde, dog vare vel forsynede. 1638 foretog ovennævnte Mikkel Joensens Kone, Malene Andersdatter, sig en Reise til Kjøbenhavn, deels for at sætte sin Søn i Skole, deels for at fremføre nogle Besværinger over Fogden, hvilke af Kongen bleve naadigen optagne, og, efter Cantslerens Raad, ved hendes Tilbagekomst paa Laugtinget rettede og forligede, hvorover Things-Vidne blev indsendt. Nogle af Kongens egenhændige Breve, deels til Fogden, deels til Laugmanden, vise at Kongen nøie kjendte og ingenlunde ringeagtede denne sin langtfraliggende Provinds, eller de ringe Intrader, han nød af Samme. Hans Gavmildhed imod Geistligheden, ved at forunde dem de 1632 benaadede Gaarde, hvilke 1673, af Chr. 5te, bleve bestemte

til Enkepension, naar Enke er i Kaldet, er omtalt i Begtrups Oplysninger til nærmere Kundskab om Færøerne (trykt i Kjøbenhavn 1809 paa Soldins Forlag), hvor Side 44 læses: „at Præsteenken i Sydstrømøe Kald anslog sin Pension til 300 Rbd.“; og Leien af Suderøe Kalds Annexgaard er i inde værende Aar 1835, paa 7 Sk. nær, 80 Rbd., foruden de ved Hvalfangst faldende Indtægter, og uden Skatter eller af Amtet reparterede Omkostninger, hvilke Leierne Selv betale. Denne Benaading er et talende Beviis paa Kongens store Viisdom og Localkundskab, da Statskassen i Nutiden af Sydstrømøe Kalds Annexgaard kun vilde havt 40 Rbd. Sølv og af Suderøe Kalds Annexgaard 17 Rbd. i Sølv i Indtægter efter deres Landskyld, hvorfor disse Gaarde ei heller ere høiere angivne blandt Kaldenes Indtægter.

Anno 1643 lod Kongen sin, i det samme Aar d. 27 Febr., udgangne Recess publicere, og ved Pros Mundt til Gressinge indhente Efterretning om Landets Tilstand, samt om Løsgængeri. Men stor Skade var det for Færøernes Opkomst, at man ansaae den ved Recessens 3die Bogs 29de § befalede Rydning eller Opdyrkning ei mulig eller gavnlig, og fordi deri ei paalægges Nogen at rydde, hvor der ikke er bekvem Leilighed, derfor erklæredes al Rydning unyttig og skadelig for Faareavlen. De Sven-

skes Indfald i Danmark og den paafølgende Krig hindrede Kongen fra at efterforske nøiere, hvorfor dette Lovbud ei kunde efterleves. Derfor ere henved 200 Aar forløbne, inden man har anseet det for gavnligt, og endnu lægges mangehaande Hindringer i Veien for dets Udførelse: Vel søgte Landfogden, Hans Selmer, fra 1645 til 1649 og siden Landfogden, Christen Madsen, fra 1649 til 1656 (den Sidste ved sin Fuldmægtig, Baltsar Jacobsen), at befordre Rydning og Opdyrkning; men Baltsar Jacobsen, som blev Laugmand 1655, begik den Feil at formere Marketallet paa Gaardene ved at bortfæste og skyldsætte de opdyrkede Jordstykker, der havde Størrelse af en Mark Indengaards Jord, som en fuld Mark, og tage fuld Indfæstning af Samme, samt Jordleie. Man kan vel sige, at han saae paa Kongens Fordeel og fulgte Recessens Bud, men Fordelen af det opdyrkede Stykke, stod ikke i Forhold til de forhøiede Afgifter, og derfor bleve de vindskibelige Bønder udleete af de Dovne, hvis Indfæstning og Jordleie ei var forhøiet. De anklagede Laugmanden, som var kommen i Uenighed med Landfogden, Johan Hydemann, hvilket havde den skadelige Følge, at der blev vedtaget: Indmarken maatte ei udvides, Ingen slaae Græs til Høbjergning i Udmarken, for at forøge Vinterfoderet, Ingen tillades at kjøbe Hø, og ikke flere Køer maatte uddrives i Udmar-

ken, end der kunde vinterfodres af Gaardens egen Høavl. Istedetfor den anordnede Besætning af 40 Moderfaar til en fuld Mark, blev vedtaget: at alle Faar skulde være i Fællig, saa at Ingen skulde holde egne Faar, men Enhver være fornøiet med Udbytte af Uld og Slagt efter sin Andeel, uagtet Besætningen ei var nær saa stor, som den ved Søjdebrevet af Anno 1040 fastsatte. Tabet, som de mindre Lodseiere lede ved denne Vedtægt, var Aarsag til den paafølgende Armod; Græsset henvisnede i de græsrige Dale, uden at kunne være til Hjælp for Faarene i dyb Snee, og man maatte ophøre med at holde Oxer til Salg, der forhen var en betydelig Indtægtskilde, eftersom Høavlen var indskrænket. Den Fattige maatte sælge af sit Odelsgods for at opholde Livet, og da hans Indmark eller Agerland derved blev mindre, maatte han indskrænke sin Kornavl, for at kunne fodre sin Ko, hvorved hans Kaar bleve endnu slettere. Krigsurolighederne voldte, at det islandske Compagni ei kunde forsyne Landet tilstrækkeligen, og enkelte af Deeltagerne paatoge sig derfor, fra Holland at skaffe Levnetsmidler og andre Nødvendigheder. Gabel var især behjælpelig; men gav med Kongens Bifald, Befaling at anlægge en ny Skandse omkring Kornmagazinerne og Embedsboligerne i Thorshavn. Da Indvaanerne vare for faa til Arbeidet, dømtes Løsgængere fra Landet til Skandsearbeidet, og der-

2

ved tiltog Folkemængden i Thorshavn betydeligen. Ved frivilligt Sammenskud bleve de første Omkostninger udredede, hvilke siden bleve paabudne som Værgetold eller Matriculskat; men saa liden denne Udgift end var, blev man snart opmærksom paa, at den beløb sig til en større Sum, end den egentlige Skat, som fra Oluf den Helliges Tid var bleven betalt, hvilken desuden ei var betalt af Præstegaardene. I Landsbyerne savnede man det Mandskab, som blev dømt til Skandsearbeide; thi de Fleste nedsatte sig i Thorshavn. Vel vare de egentlige Soldaters Antal kun 34; men Indvaanerne bleve dog forpligtede til, i paakommende Tilfælde, at være til Hjælp ved Artilleriets Betjening, og da de derfor ei nøde nogen Løn, bleve de befriede fra de Afgifter, de før havde havt; det blev dem tilladt at kjøbe Hø og holde Køer, samt drive dem ud i det til Thorshavns By hørende Overdrev; ligeledes blev den Afgift eftergivet, som forhen var ydet af hver Bolig til Kongen for Tørveskiær til Ildebrand og Flag eller Grønsvær til Tag paa Husene. Præsten, som boede i Thorshavn, erholdt paa Ansøgning Kongelig Bevilling, af Dato 7de Marts 1656, at faae 2de Marker indengaards Jord i Fæste (hvilke forhen, saavelsom de nærliggende 4 Marker indengaards Jord, der af Kong Frederik den Anden vare skjænkede til et Hospital, efter Sagnet benyttedes af de

før Reformationen paa Munkestuen i Thorshavn boende Geistlige) og Stedet Arrige eller Arge til Vanvittiges og Besattes Ophold, under Varetægt af dertil bestemte Munke. I de af Begtrup 1809 udgivne Oplysninger S. 25 læses denne Bevilling, og de deri anførte Ord: „at han og efterkommende Præster samme Stads tvende Marker Jord, Sandegjærde kaldet, liggende strax ved Thorshavn, til Fæste maatte bekomme"; hvilket bestyrker de gamle Sagn, at samme ved Inddragelsen under Kronen bleve forbeholdte Thorshavns By, skjøndt Udmarken blev tillagt Kirkebøe Gaard. Men denne Bevilling voldte Fiendskab mellem Præsten og Landfogden, der forhen havde brugt samme, imod at svare Landskylden i Kirkebøe Fæstebønders Navn. Bønderne indhegnede og opdyrkede da et nærmere ved Thorshavn liggende Jordstykke, hvilket først i det 18de Aarhundrede er skyldsat, som 2½ Mark Jord, der ligeledes imod Afgift er brugt af Landfogden og andre Indvaanere i Thorshavn, indtil det 1816 bestemtes til en Embedsgaard for Amtmanden. Denne Uenighed foraarsagede flere Stridigheder mellem Landfogden og Præsten; thi Denne ansaae sig berettiget at høre sin Menigheds Klager og skrive Ansøgninger for dem til Lehnsherren og Fogden, som lod tage Things-Vidne desangaaende og beskyldte Præsten for at have oprørt og ophidset Almuen. Vel blev For-

lig mæglet i Laugretten, dog uddøde ikke deres Nid til Hinanden. Compagniet kunde formedelst Krigen ei føre Handelen; Gabel søgte derfor ved sin Nærværelse i Holland at skaffe Færøerne Tilførsel, hvortil Hans Sørensen, d. 14de Marts 1659, ogsaa erholdt Kongelig Bevilling. Fra Amsterdam udskibedes da det Allernødvendigste, men da det ei kunde sælges for den gamle Taxt, saa erholdt Hans Sørensens Skipper, d. 14de Juni 1660, Bevilling at sælge efter Overeenskomst med Landfogden, Laugmanden og Laugretten. Denne Bevilling havde siden til Følge, at flere Handlende vilde sælge paa samme Vilkaar, hvorover Færingerne siden klagede. Gabel, som allerede før var beskikket til Lehnsherre, fik, d. 3die April 1662, ogsaa Handelen paa Færøerne bevilget for sig og Søn, men indgik efter Kongens Villie en Handels Forpagtning med Jonas Trellund, og siden med Eberhardt Trellund. Herved fornærmede han sin Landfoged Johan Hejdemann, som, da Laugmanden Baltsar Jacobsen var afsat, efter Kongens aabne Brev af 26de Juni 1661, foer frem med megen Strænghed, saasom Laugmandens Beretning om den Uorden, der herskede ved Indkrævelsen af de Kongelige Intrader, havde fundet Tiltro. Man var derfor misfornøiet med ham, hvortil den omtalte Uenighed med Præsten meget bidrog, og Gabel ansatte derfor

1664 Søren Pedersen til Landfoged. Gabel kunde ikke erholde den accorderede Forpagtnings-Afgift af Trellund, indankede derfor sin Fordring paa ham ved Laugretten paa Færøerne. Det Samme blev siden Tilfældet med hans Broder, hvis Factor paa Færøerne, Søren Lavesen, maatte udbetale Gjælden, skjøndt han Selv havde forstrakt Trellund betydelige Summer. Eierne af det adelige Gods, de Benkestokkers og Rosenkrandsers, vare nu ogsaa misfornøiede, da det ikke tillodes dem at udskibe de Producter, der ydedes dem som Landskyld af deres Jordegods; de udfærdigede derfor en Kjøbecontract til Søren Lavesen, hvorved de vilde sælge en stor Deel af samme Jordegods for 4400 Rdlr.; men Landfogden erklærede den paa Lehnsherrens og Kongens Vegne ugyldig, da Jordegodset først burde tilbydes dem. Denne Uenighed voldte end større Klager over Handelen, ja man fordrede næsten mere end det var muligt at kunne opfylde:

1) At der stedse skulde være tilstrækkeligt Forraad, saa at de Langtfraboende kunde forsyne dem før Olai med Vinter-Provision, og desuden omtrent et Aars Fornødenheder ved sidste Skibs Afreise. Man paastod, at Kjøbmanden af Egennytte requirerede for lidet, og burde derfor tiltales ved Retten. Desaarsag indførtes i Protocollen: hvilke Slags Vare og hvor stort Quantum af hver Sort, der

vare ankomne, og Laugretten bestemte tillige hvormeget der skulde requireres. Men derved bleve Klagerne ikke afhjulpne, da Kjøbmændene ei kunde levere det betydelige requirerede Quantum uden Betaling i gode Vare, nemlig Tælle, Skind, Uld og Fjæt, hvilke Almuen ikke kunde skaffe. Naar Hvalfangst og godt Fiskeri indtraf, laae en stor Deel af Kornet ukjøbt og blev fordærvet; Kjøbmanden beskyldtes desuden for: at han overlod de bedre Vare til sine Bekjendte og til dem, som overlode ham det, han til Huusbrug behøvede; men derimod indvendtes: at han maatte have indkjøbt slige Vare for sine egne Penge, for at forskaffe sig det Nødvendige.

2) Ligeledes blev klaget over: at Kjøbmanden modtog Vare fra Nogle og negtede Andre Saadant; hvortil svaredes: at Varene bleve modtagne i Forhold til den Mængde, som den Handlende producerede og indleverede, og at Mange vilde tilbageholde de gode Vare, og levere de Slette, saasom Fisk, Tran og Hoser, paa hvilke Kjøbmanden var udsat for Tab, og derfor ikke kunde betale dem med Contanter i Sølv.

Den 3die Klagepost vedkom tillige Fogden, da Indfæstning, som skulde betales med 3 Gylden for hver Mark og en Daler for Støvlehud, nu i Vare maatte betales med Værdien af gode Gylden,

saasom Sølv ei kunde for slette Varer erholdes, eller een Gylden i gode Vare, der i Nutiden vilde omtrent udgiøre 3 Rbd. Sølv for hver god Gylden. Begtrup opregner i det anførte Skrift S. 41 og 42 endnu flere Klager over Fogden. Saalænge Koug Fred. 3die levede, vovede man dog ikke at fremføre Disse, men Kong Chr. 5te, som behøvede alle de Indtægter, der kunde tilkomme Riget, lod ved sin Hyldings Modtagelse paa Færøerne, Admiral Rodsteen bekjendtgjøre: at hvis Nogen havde Noget at klage, skulde de frit henvende sig til Kongen. Provsten Lucas Debes reiste derfor 1672 tilligemed tvende udvalgte Mænd, og indgav sine Klager for den anordnede Commission, hvori, efter Begtrup S. 42, Griffenfeldt præsiderede. I sin Faders Sygelighed indgav Sønnen Frederik Gabel (siden Amtmand og Gouverneur over Færøerne, en Tidlang Envoyé i Paris og tilsidst Vicestatholder i Norge) sit Indlæg til Commissarierne af 5te Febr. 1673. Det indføres i denne Samling, for at vise den Upartiskhed, hvormed Kongen og hans Minister behandlede den færøiske Sag. Man har i de om Færøernes Tilstand, i den Gabelske Forlehningstid, trykte Afhandlinger, tillagt disse tvende Mænd en Tænkemaade, som om de kun vilde berige sig paa Færingernes Bekostning, og ei ændsede at disse bleve undertrykte og forarmede. Men Sandheden skylder

deres Minde at bevidne den Velvillie og Bekymring de udviste, ved, uagtet det Tab de lede, ei at kunne virke til Færøernes Gavn, hvis Beliggenhed havde fremmet et af Danrigets vigtigste Anliggender. Paa sin Reise til Holland, udvirkede Kammerskriver og Omslagsforvalter Chr. Gabel ved sin Mellemhandel, at Republiquen lod udruste den Flaade, der under Admiral Opdam d. 28de October 1658 undsatte Kjøbenhavn. Dertil bidrog fornemmeligen hans Fremstilling af den Fordeel Republiquen kunde have, deels ved større Frihed til Fiskeri under Færøerne og Island, deels ved Deeltagelse i den færøiske og for en Deel i den islandske Handel; men især ved at benytte Færøernes Beliggenhed for sin ostindiske og levantiske Handel, hvilken, formedelst Urolighederne med England, ei kunde føres igjennem Canalen. Færøerne bleve derfor ogsaa benyttede af Hollænderne, baade som Samlingsplads for deres adspredte Convoiflaader paa Henreisen, som og til en Slags Poststation, hvor deres hjemkommende Skibe erholdt Eftrretning om Tilstanden hjemme. Slotsøe-Fjorden var især Stoppeplads paa Henreisen, og Sørvaag, Vestmanhavn og Klak, samt Havnene i Suderøe paa Hjemreisen. Det er imidlertid kun ved enkelte Leiligheder, at Noget er indført i de færøiske Lagtings-Protocoller, der bestyrker dette Sagn. Man viste Gabel en særdeles Bistand ved

Anlæggelsen af en Skandse ved Thorshavn, hvortil han uden Hinder erholdt Kanoner og Ammunition, samt Tilladelse at hverve Artilleristér i Amsterdam. Den offentlige Mening herom var: at det skete for at forsvare Proviant-Husene i Thorshavn; men den private Mening: at hollandske Skibe skulde der kunne tage deres Tilflugt. Saaledes ankrede en hollandsk Galliot tæt uden for Thorshavn; den blev tilbuden at lægge sig under Fæstningens Kanoner, men Skipperen vovede at blive liggende, for hastigere at kunne fortsætte Reisen. En irsk Kaper, som havde forfulgt ham, optog en færøisk Fiskerbaad, og tvang Færingerne til at lodse Skibsbaaden og deres egen Baad til Gallioten, som de toge og seilede bort med. Strax derpaa ankom en hollandsk Fisker til Thorshavn; Denne overlod sit Fartøi til Commandanten, Lieutenant Claus Becher, som lod 4 af Fæstningens Kanoner føre ombord, tog Barberen Reinholdt Horn, et Par Handelsbetjente og nogle Færinger med sig, og igjenerobrede nu Gallioten nogle Mile udenfor Nolsøen; men kunde ikke opseile den irske Kaper, der undkom. Belønningen var 600 Gylden til Fiskeren og 600 til Mandskabet, men Skibet blev prijsdømt, fordi det havde været over 24 Timer i fiendtlig Vold, hvilket Gabel dog ei billigede, da Dommen var affattet paa hans Godtbefindende, saasom Holland var allieret med Dan-

mark. De hollandske Flaader, som d. 13 August 1666 bleve angrebne i Bergen, vare advarede fra Færøerne om den Fare, der forestod dem, og søgte derfor Bergens Havn til Beskyttelse. I Foraaret 1668 vilde 3 Ostindiefarere anløbe Vestmanhavn, men Skibet Walcheren stødte imellem Leinum og Qvivig paa Grund, omtrent ½ Miil fra Havnen, uden at Nogen kunde reddes; den ene Side og Bunden af Vraget drev siden til Mygenæs, hvor 2de Metalkanoner endnu sees paa Havbunden. Der blev bjærget og opfisket en betydelig Deel Silketøier, Sirtser, fine Kattuner, Lærreder og andre Vare, hvilke Indbyggerne tilbageleverede imod ⅓ Deel in natura i Bjærgeløn, som de for største Delen solgte til Fogden. Compagniet affendte een af dets Fuldmægtige, Johan Covenburg, for at afhente det Bjærgede. Denne skrev i Førstningen alvorligen til Fogden; men siden bleve de forligte, som det synes, ved at dele Fordelen; thi Fogden tilegnede sig alt det Bjærgede, som kunde have tilhørt Passagererne og ei beviisligen var Compagniets Vare. Nogle af Færingerne bleve ved denne Leilighed vistnok for haardt straffede; Nogle, fordi de havde leveret det Fundne til de 2de Skibe, der vare ankomne i Havnen, da Hiint strandede; Andre, fordi de ikke havde leveret det Fundne til Vinterfogden, men forvaret det til Covenburgs Ankomst; og Nogle igjen, fordi de havde leveret ham saadanne Sager, som Landfogden, ved

sin Ankomst til Landet, ansaae for at være Passagerernes. Saaledes blev Bonden Bertel Heinesen i Qvivig dømt fra sit Fæste, fordi han havde fundet en Sølvdaase med 4 Ringe, en Guldkjæde og et Guldsignet, samt 2de Sløifer, der syntes at være af et Hattebaand, og derfor havde taget i Penge saa Meget, som han ansaae for en Trediedeel. Covenburg beviste, at de anførte Sager vare besatte med kostbare Ædelstene; Landfogden ansaae dem imidlertid som privat Gods, og gjorde Paastand derpaa i Kongens og Lehnsherrens Navn, Covenburg forligte Sagen, men Bonden erholdt ei sit Fæste igjen.

Jeg har anført disse Tildragelser, fordi Begtrup, i det anførte Skrift S. 46, anfører: at man paa Færøerne troer, at Griffenfeldts Føielighed havde sit Udspring af Bestikkelser. Dette Sagn er vel udspredt af Landfogden, da Sligt siden blev lagt Griffenfeldt til Last, men kan ikke medføre Sandhed, da den Understøttelse, L. Debes nød til sin Reise, ei engang udgjorde 150 færøiske Gylden, et Sammenskud, der skete i Vare, som Debes ved en fra Grønland, i Nolsøe-Fjorden ankommen hollandsk Galliot vilde udskibe, men som Landfogden igjen lod føre i Land, og beskyldte Debes for Snighandel. Laugretten dømte: at sligt ei kunde ansees som Overtrædelse af det Kongelige Mandat, og at Varene igjen skulde udleveres Debes. Efter Fogdens Beretning anførte Gabel derfor i sit Indlæg: „at Debes

havde forbrudt sig imod det Kongelige Mandat, og at Laugretten dømte imod Mandaterne"; men Debes erholdt dog Tilladelse at udskibe sine Vare. Efter Tilbagekomsten indkrævede Debes Resten af den belovede Understøttelse, fordi han havde maattet gjøre Laan i Danmark, — han havde derfor ei Evne til at anvende Bestikkelse. Derimod synes hiin store Statsmand, deels at have taget Hensyn til omtalte Danmarks og Færøernes Forhold til Holland, under daværende krigerske Omstændigheder, hvorfor Færingerne i Forordn. af 16de April 1673 erholdt Tilladelse at handle med Fremmede, naar Mangel var ved Handelen, samt til at udsende Vare og Penge til Børn og andre Studerende, hvilken Tilladelse saavel Laugmanden som Flere siden benyttede; deels synes det ogsaa at have havt Indvirkning paa hans Føielighed, at Gabels Landfoged havde nægtet Enkefruen Sophia sal. Hans Nansens og Medarvings Ret til at indgaae Kjøbecontract med Søren Lavesen om det adelige Godses Salg, paa Grund af, at Kong Chr. 4de, efter Rescript af 2den Oct. 1630, havde for gammel Priis indløst omtrent 20 Marker Jord, der endnu kaldes Pantejord. Gabel anfører i sit Indlæg: „at Søren Lavesen solgte dette til sin egen Nytte og Landets Skade"; men Fru Nansen erholdt Kongelig Tilladelse, at befuldmægtige Søren Lavesen til at sælge Godset, imod at Thingsvidne optoges angaaende Salget, og at Kjøberne

vare fornøiede. Commissariernes Dom var derfor retfærdig og upartisk, thi Gabel tabte ingen af sine lovlige Rettigheder, da Forordningen kun hævede Misbrug og gav bestemtere Regler til Efterlevelse. Begtrups Yttring S. 47: at Gabel skal have skrevet til Landet: „at visse høie Ministre vare ham til Hinder i Landets Forsørgelse, fordi de toge sig af den Kjøbmand, med hvem han havde contraheret, og betoge ham Myndigheden over Landet"; synes at have Hensyn hertil; thi hvis Kongen havde indløst Jordegodset, tilfaldt Forhøielsen i Leien Gabel som Lehnsherre, hvorom dog kunde opkomme Tvistighed. Griffenfeldt viste derfor Fru Nansen (med hvis Sønnedatter han var formælet) en Tjeneste, og gavnede derved høiligen Færingerne, da Indtægterne af dette Jordegods bleve i Landet, og flere Familier ved Arv og Giftermaal derved fik Næringsvei.

Af dette adelige Gods blev i et Decennium solgt 181⅓ Marker for 19,350 Specier og endda vare 87¼ Marker usolgte.

		Solgte:			Usolgte:
I Strømøe	Syssel	47 Mk.	for 4,359 Sp.	15	Mk.
— Østerøe	—	47½ —	for 4,627 —	„	—
— Norderøe	—	17 —	for 1,688 —	„	—
— Vaagøe	—	50 — 10⅔ Sl.	for 6,862 —	17	—
— Sandøe	—	17 —	for 1,632 —	37½	—
— Suderøe	—	2 — 3 Sl	for 182 —	17¾	—
		181 Mk. 5 Sl.	19,350 Sp.	87¼	Mk.

Man skulde vel heraf slutte, at der var temmelig Velstand, da 181 Marker 13⅓ Gylden, som i Oldtideu havde kostet 2906⅔ Specier, nemlig en Unze Sølv for en Gylden uden- og indengaards, eller 16 Unzer pr. Mark Jord og Hauge, nu kunde sælges for meer end 6 Fold Værdi efter Middeltal, og paa de bedste Steder med 9dobbelt Værdi; men det viser kun, at man ei havde nogen sikker Fond, hvori man kunde indsætte sine Penge. Kjøberne vare faa; en Bonde, Jacob Zachariassen, paa Østerøe kjøbte omtrent 40 Marker for 5000 Spec. og hans Sønner 12 Marker. Laugmand Weyhe kjøbte i dette Decennium 13 Marker og siden af de usolgte, 35 Marker. Men ved et 1687 optaget Things-Vidne beviiste Kjøberne, at de ikke havde forhøiet Afgifterne. Skjøndt Salget ei gavnede den Fattige, skadede det ei heller, og for nærværende Tid ere neppe 5 Marker samlede hos Nogen af Kjøbernes Arvinger.

Dog havde Nogle havt Fordeel ved den hollandske Handel, da den største Deel af Betalingssummen erlagdes med Eenbenere og Krydsere, der indtil 1720 vare gangbar Mynt i den Kongelige Handel.

Gabel leed ellers et meget betydeligt Tab ved den Ildebrand, som opkom d. 30te Januar 1673, hvorved, saavel Handelens samtlige Pakhuse og

Vaaningshuus, som Embedsboligerne og Landskylds-boden blev lagt i Aske, og da kun 15½ Tønde Rug blev reddet, var Landet udsat for Hungersnød; imidlertid ankom i Marts Maaned Skibe fra Holland, hvorved Mangelen blev afhjulpen. Gabel lod tage Things-Vidne angaaende Ildebranden; thi der var Mistanke, at den ei var opkommen uden Aarsag.

Ved en Laugtings Dom var Eberhardt Trellunds Factor, Søren Lavesen, dømt til at betale Trellunds Gjæld til Gabel med 6000 Gylden i Vare, og at deponere Værdien af 2000 Gylden; disse, tilligemed 1132 Gylden Vare, som Fogden nægtede ham at udskibe, havde han deponeret hos Kjøbmanden. Anno 1672 havde Gabel for egen Regning afsendt 2de Ladninger til Færøerne; men, da der var Mangel paa Tømmer, havde Kjøbmanden modtaget en ankommen Tømmerladning og betalt med indkomne Varer, saa at Retourladning manglede Gallioten, hvorimod blev protesteret af Skipperen.

Den 29de Januar 1673 ankrede 8 hollandske Skibe i Nolsøe-Fjorden. Kjøbmanden afreiste d. 30te til Skibene, for at erholde Efterretninger, og førte 3 af Skipperne tilbage med sig, hvilke om Aftenen vare til Gjæsteri hos Fogden, tilligemed Kjøbmanden. Der udspredtes det Rygte, at Debes og de tvende andre færøiske Deputerede vare lykkeli-

gen ankomne og havde faaet mægtige Patroner; at Gabel var indstævnet at møde for et Kongeligt Commisforium, og at Debes nok vilde erholde det ansøgte fri Commerce-Compagnie. Vinden var sydostlig med Regn og Storm; der blev lagt Ild i Kakkelovnen i Kjøbmandens Værelse, oven over hvilket en Foustage med 150 Pd. Krudt stod paa Loftet. Kjøbmanden var selv Kl. 10 i sit Værelse, men fornam kun Røg, og ingen Varme i Ovnen, da der nyligen var indlagt; i Kjøkkenet eller Værelset var Ingen, da han igjen forlod Samme. ½ Time derefter fandt en Explosion Sted, som væltede Stole og Bord overende og opfyldte Fogdens Stue med Røg, saa de Indeværende med Nød reddede sig. Der brændte kun 3 Blokkestuer og Kramboen, foruden Embedsboligerne og Landskyldsboden, hvilket kun udgjorde et saare lidet Magazinrum imod Nutidens Handels-Pakhuse; men betænkes, at der i hine Dage gaves en alt for stor Credit, og at Folk vare forbundne at forsyne sig til visse Tider, de langtfra Boende inden August Maaneds Udgang; de Øvrige 8—14 Dage før Juul og efter Juul, saa behøvedes ei heller store Magaziner. Man gav Kjøbmanden Skyld for, at det angivne Quantum Korn og flere Slags Vare, ei var brændt, men overladt til hans Venner; thi Mange havde forlangt paa Credit, men ikke bekommet i den sædvanlige Juletid, hvilken

Skik Forordn. af 30te Mai 1691 siden befalede at følges og tildeels endnu er vedbleven. Tabet af Vare blev beregnet til over 8000 Gylden for Gabels Vedkommende, foruden alt det, som var deponeret, saavel af Søren Lavesen, som af Laugmanden og endeel Præster. Alle Regnskabsbøger og Jordebøger vare brændte, saa og de egentlige Pantebøger. Landsens Thinghuus opbrændte ligeledes, dog frelstes Landsens Kiste, hvori Vaar= og Laugthings=Protocollerne forvaredes, da den stod i en, Laugmanden tilhørende, Bolig, som undgik Ildsvaadden. Skjøndt Landfogden, der var i Kjøbenhavn, da Branden indtraf, og ved Vinterfogden eller hans Fuldmægtig havde ladet Forretningerne besørge, siden lod samle kyndige Mænd for endeligen at opgive Marketal og Afgifter, saa synes dog Feil at være indløbne paa adskillige Steder, og noget Skriftligt angaaende Markeskjæl findes ikke. Ammunitionshuset med 2,200 Pd. Krudt sprang desuden ved samme Ildsvaade i Luften, demolerede endeel af den opbygte Skandse og megen Ammunition forkom. Kjøbmanden var strax efter Branden afreist til Danmark, og Laugretten dømte ham at være ansvarlig for Skaden. Landfogden, som Gabel ligeledes havde indstevnet, fordi han ei kunde gjøre Rigtighed for de tvende, hans 1672, betroede Ladninger Gabel tilhørende, blev dømt til at forblive i Færøe under Commandan=

tens Varetægt til Sagens Uddrag, men Denne lod ham reise, da det ikke var Kongelig Befaling og han som Militair ei stod under Laugrettens Commando. Commandanten blev ved en Kongelig Ordre tilbagekaldt til Danmark og en Corporal sendt i hans Sted; men Gabel fik ingen Erstatning, da Landfogden vandt sin Sag ved Høiesteret.

En anden Ulykke rammede Thorshavn og Gabel, da 4 franske Fregatter 1678 ankrede i Nolsøe-Fjorden, og da de ingen hollandsk Flaade traf der, fordrede Brandskat af Landet; men da de ikke kunde erholde denne, nemlig 100 Oxer, 500 Faar, 500 Par Strømper og 500 Par Vanter, plyndrede de Byen og demolerede Skandsen. Corporalen, der flygtede, da over 200 Mand vare landsatte, erklærede: at Modstand med saa lidet og uøvet Folk og Milits vilde være unyttig og forlangte at bruges paa andre Steder i Kongens Tjeneste. Hvor stort Tab Gabel leed, vides ikke, da intet Things-Vidne er ført derom; men Vinterfogdens Kone reddede dog de Papirer og offentlige Penge, som hun kunde finde, og var siden en fraværende Umyndig ansvarlig for hans Krav, uagtet selv hendes Sengedyner bleve røvede og Fierene strøedes omkring i Værelserne. Det er urigtigt, som Begtrup beretter S. 32, at det var Kapere fra Dünkerque; thi i Things-Vidnet læses, at Laugmand Weihe, da Fuldmægtig hos

Landfogden, var selv ombord, og at det var Fregatter paa 36 til 40 Kanoner, velbesatte med Mandskab. Deres Plan var derfor neppe at brandskatte Færøerne, men at erobre de hollandske Convoi-Flaader. Gabel og de som contraherede med ham, bleve ved disse Uheld nødte til at behandle Færingerne strængt, og søge at erhverve det Tabte ved at straffe enhver nok saa ringe Forseelse imod Handels-Privilegiet, samt at sætte høiere Taxt end sædvanligt. Laugmanden og 3de andre Deputerede ansøgte derfor Kongen, og udvirkede Taxten af 1ste Mai 1683; men de færøiske Uldvare, der især bestode af grove Strømper, bleve saa slet forfærdigede, at Gabel eller hans Contrahenter ei kunde faae dem afsatte med den Fordeel, som forhen. Derved foranledigedes Gabel til at forbyde Kjøbmanden til at modtage Strømper, i alt Fald kun et lidet Antal af de Fattige; Resten skulde betales med Uld. Færingerne bleve herover meget misfornøiede og urolige, og da Forordningen af 16de April 1673 havde tilladt at handle med Fremmede, naar Fornødenhedsvare manglede, Kornhøsten desuden havde slaaet feil 1686 i Suderøe, saaat der blev Hungersnød, da Intet var at erholde ved Handelen i Thorshavn; fattede Præstekonen og Sysselmandens Kone det Forsæt, at sende en hollandsk Fisker, Cornelius Blanchert, til Holland, for at hente Korn; men imidlertid ankom Ham-

delsskibet den 22de Juli, og da det rygtedes reiste Præsten og Sysselmanden med flere Baade til Thorshavn, hvorfra Laugthinget og Uveir forsinkede deres Tilbagereise. Imedens ankom d. 8de August den hollandske Fisker; Præstekonen tog nu endeel Fattige ombord med sig, som kjøbte Korn af Skibet, og Andre fulgte hendes Exempel; men herfor bleve 88 Personer stævnede, og ved Laugretten dømte som Overtrædere af det Kgl. Mandat; hvorefter Kongen, ved Rescript af 12te Mai 1688, befalede, at deres Jord skulde være forbrudt; iblandt de Indstævnede og Dømte befandt sig ogsaa Provsten og en Præst. Da Gabel derfor 1689 beordrede sin Kjøbmand ikke at modtage Strømper, saa samlede hele Almnen og Bønderne sig og erklærede: 1) „at hvis Gabel ikke vilde lyde den Kongelige Anordning af 1ste Mai 1683, saa vilde de ei kjøbe det Tilsendte; men det skulde indlades i Skibet igjen; 2) at de vilde opsige Gabel Landets Handel, men lyde ham som deres Lehusherre". De indgave derpaa en Ansøgning til Kongen, som ved Rescriptet af 15de Juli 1690 befalede: „at fire Mænd af Landet skulde udsendes og medbringe Things-Vidner om det, de besværede dem over, eller i anden Maade vilde forebringe". Deres Reise og nødtørftige Omkostning under Opholdet i Kjøbenhavn, skulde Gabel betale. De valgte Mænd vare 3 Bønder fra Østerøe, nemlig: Elias Olesen

af Fuglefiord, Ole Michelsen af Syd-Gøthe, Hans Danielsen af Eldeviig, og Een fra Norderøe, nemlig: Christopher Hansen af Gjerdum i Bordøe. Derpaa udkom Handels-Taxten af 30te Mai 1691, som blev gjældende, skjøndt med nogle Forandringer til 13de August 1790; ligeledes fik Suderøens Beboere deres Jordegods tilbagegivet, ved Rescript af 18de Juni 1691, i Følge deres Ansøgning; ligesaa Provsten og Præsten, da deres Forseelse syntes undskyldt af Nødvendigheden. Ved Rescript af 10de April 1694 blev ellers anordnet, at Hoser skulde forfærdiges efter en ny Model, være $1\frac{1}{8}$ Alen lange og veie 1 Pund, hvorimod de forrige havde veiet $1\frac{1}{2}$ Pund. Man skulde vel formode, at denne Forandring vilde været til Færingernes Gavn, men dette var dog ikke Tilfældet; thi man besværede sig over, at man ei kunde passe Vægten, og at der var intet Forhold imellem Prisens Forhøielse og Arbeidet. Gabel havde 1690 foreslaaet 6 Par forskjellige Slags Strømper, men man vilde ikke gjøre nogen Forandring i Arbeidet, og derfor blev denne gavnlige Indretning ikke modtagen, men kun de ved denne Anordning befalede Model-Hoser forarbeidede. Dog, ogsaa Disse fandt ikke en saa stadig Afsætning, at Gabel og hans Associerede kunde erholde nogen Fordeel, derfor lode de den raa Uld opkjøbe til saa høi Priis, at Vægten af Ulden blev betalt

ligesaa fuldt, som om den var forarbeidet, men herved forarmedes de Fattige og mindre Formuende. Kongen viste ved Rescript af 26de Juni 1694 Færøerne den Opmærksomhed at bestemme Peder Samuelsen Lamhauge til at forrette Overdommerens Embede, naar Laugmanden ei kunde selv betjene Embedet; fremdeles ved at anordne, at Lamhauge i en til Høiesteret indstevnet Aasteds Sag, skulde, med 23 udnævnte Laugrettesmænd, dømme paa Aastedet, uden Appel, uagtet denne Sag angik Tvistighed imellem Kongelige Fæstebønder om deres Gaardes Markeskjæl, og ikke mellem Odelsmænd og deres Jordeiendomme. Rescriptet er af 16de August 1694 og Gabel udnævnte selv disse 23 Mænd, hvilket viser, at han havde nøie erkyndiget sig om Laugrets Mændenes Indsigter og Redelighed. Sagen blev paadømt paa Aastedet d. 30te Juli 1695.

Jeg har været saa vidtløftig, for at kunne bevise, at den Mangel, som forarmede Færøerne og hindrede deres Opkomst, ikke egentlig var Gabels Skyld, men foraarsagedes ved den Uenighed, der herskede imellem de Embedsmænd, til hvilke han betroede disse sine forlehnede Undersaatter, især viste Vinterfogderne eller Fuldmægtigene sig som ufornuftige og ublue, hvilket Gabel dog vilde have straffet. Begtrup anfører S. 51, den Fremgangsmaade, som Fogden brugte til at opnaae sine nædle Hensigter, men anfører Sagen

urigtigen og uforstaaeligen. Et Fad Viin og nogle Foustager Most vare opdrevne paa Baagsøen, saavel-som et Chatol og et lakeret Skriin, hvilke sidste Sager Laugmanden modtog paa Gabels Vegne og afsendte til ham. Vinen og Mosten maatte aftappes, da Fadene vare beskadigede. Syßelmanden vurderede en Pot Viin til 8 Sk. eller ¼ under Handelsprisen og Mosten for halv Priis. Da Lehnsherren havde tilmeldt Laugmandens Formand i Embedet sin Misfornøielse over, at man havde krænket hans Rettighed, ved flere Indstrandinger og Vrag, saa paastode Laugmanden, Præsten, Syßelmanden og Flere paa Baagsøen, at de ikke vilde udlevere det Fundne til Fogden, men forvare det til nærmere Bestemmelse af Lehnsherren, og erlægge Vurderingssummen, om det skulde betales. Vinterfogden og Sorenskriveren vare misfornøiede herover, og indstevnede Hine, som de, der havde tiltaget sig ulovlig Strandrettighed. Der blev bevidnet, at de havde modtaget det til Forvaring efter deres Eiendoms eller beneficerede Jorders Markeetal, uagtet det havde været sædvanligt, at man kjøbte sligt Vrag i Fællesskab, og deelte det ud efter Byernes Markeetal, hvilken Skik endnu følges med Drivtræer, som ei sees Hug eller Malning paa. Sorenskriveren afviste sine Meddomsmænd, og erklærede, at han ene vilde forsvare sin Dom, der lød saaledes: „at Vurderingssummen

skulde betales, og Modtagerne ansees, som de, der havde forvaret uhjemlet Gods". Da Laugmanden ei kunde betjene Embedet, saa henvendte han sig deels til Fogden, om snart at ansætte en Dommer, deels til Gabel. Vinterfogden beordrede da en Syssel-mand til at foretage Sagen, han incaminerede den ogsaa og optog Vidne-Forhør; men Gabel anordnede en anden Sorenskriver, og sendte Lorentz Arentzen, Arndt Berentsens Søn, som Foged. Han indstævnede den forrige Vinterfoged, fordi han havde vovet at indsætte en Overdommer, og gjorde Paastand paa, at han havde begaaet crimen læsæ majestatis; men Vinterfogden beviste, at det havde været sædvanligt paa Færøerne, og at Laugmanden selv havde opfordret ham dertil; derfor blev han ogsaa ved Underretten frikjendt for Tiltale. Gabel billigede derfor ingenlunde Dennes Fremgangsmaade; da han siden som Vicestatholder i Norge var fraværende, bestyrede Hans Willemsen alle hans Anliggender.

Gabel viste desuden Færingerne en stor Velgjerning, da han indførte Skotrokken, hvilken simple Maskine hjalp dem til en langt hastigere Forarbeidning af Ulden, og endnu bidrager til Landets Velstand; thi neppe kan en anden Maskine have samme Fordele, saasom Kostbarhed ei hindrer, at den jo kan anskaffes af den Fattige, som ved at arbeide $\frac{2}{3}$ af

den ham leverede Uld, nyder ⅓ som Arbeidsløn. Den er brugelig i alle Slags Værelser, og paa den kan spindes saavel den grove Traad af grov Uld, som det finere Garn. Han lod tvende Stampemøller bygge, men Disse bleve ikke benyttede, siden uldne Tøier ei bleve forfærdigede, og Strømper valkede Enhver selv. Desuden sørgede Gabel for, at den for Færøernes Faareavl vigtige Lovgivning blev nøiere bestemt og Søidebrevet af 1299, udvidet ved de i Laugretten 1656 tagne Beslutninger angaaende Fælledsskab og Kvægavl, hvilke dog ei saa meget indskrænkede Eiendomsretten, som siden Rescriptet af 19de August 1757, der paa en Deel Steder, hvor mange smaae Lodseiere skulle tage Udbytte, ikke uden deres største Tab kan efterleves. Disse Anordninger have desuden været misforstaaede, og derved er lagt Hindring i Veien for Indmarkens Udvidelse og Dyrkningens Formerelse; thi Anordningerne vedkomme kun Haugeparterne i Fjeldhaugen, hvorimod det nærmest ved Bøigderne beliggende Hauge-Stykke kaldes Huushauge. Dette har ingensinde været deelt i Haugeparter, men er et fælles Overdrev, hvor Køerne have Græsning, og hvor tillige fra 2 til 12 Faar til hver Mark i Bøigden kunne græsse om Sommeren, men fødes med Hø om Vinteren, hvorved Affald paa Besætningen af Faar i Fjeld-Haugeparterne tildeels kan oprettes. Efter en rigtigere

Fortolkning og Kundskab om det Locale, er derfor i Nutiden denne skadelige Indskrænkning af Øvrigheden bleven ophævet og Faareavlen derved betydeligen ophjulpen. At ikke en ordentlig Udskiftning af slige til Agerdyrkning og Høavl tjenlige Steder blev paabuden, skete fordi det Modsatte var vedtaget i hiin Tid af Langretten, da man formeente, at Køernes Formerelse vilde drage Faarenes Formindskelse efter sig, hvilket Nutiden beviser ei forholder sig saa. Gabel kan det ei lægges til Last, saasom det over hundrede Aar efter hans Tid, uagtet de derom efter de Høie Collegiers Befalinger udarbeidede Lovudkast, ei ere bragte i Udførelse; dog vise de i Gabels Tid indhegnede Fodner, hvoraf de fleste benyttes nu til Dyrkning, at han bestræbte sig for Færingernes Velstand. I Begyndelsen af det 18de Aarhundrede lod Gabel, ved Fogden Søren Pedersen Skeen, tage Things-Vidne om det Kongelige Jordegods, som var fæstet til enhver Leilænding og tillige over Afgifterne og Tiendernes Ydelse.

At Krig og Uheld forarmede Færøerne uden hans Skyld vil ingen Sagkyndig undres over, der er bekjendt med Tilstanden under Krigen i det 19de Aarhundrede; men derfor berigede han sig ikke ved sin Handel paa Færøerne, og derfor ønskede han ikke at beholde samme.

Kong Frederik den Fjerde havde 1690 lovet de

færøiske, af Kong Chr. 5te indkaldte, Bønder, at naar Gabel døde, og hans Faders Benaading saaledes var udløben, skulde han antage sig Færøerne, og lade Handelen føre som Kongeligt Monopol. Da Vicestatholder Gabel døde sildigt paa Aaret 1706, og efterlod sig betydelig Gjæld, saa forlængede Kongen Benaadingen i et Aar, for hans Søn Christian Carl Gabel; men da Kongen ingen fuldstændig Kundskab havde om Landets Tilstand, saa anordnede han en Commission, under Forsæde af Laugmanden. Kongens Befaling desangaaende er af 18de Mai 1709, men i samme nævnes Laugmand J. H. Weyhe, der var ved Døden afgangen den 25de Januar 1706, og hans Svigersøn, Samuel Pedersen, havde paa Laugthinget 1707 ladet thinglæse sit Bestallings Brev. Commissionen bestod derfor af Laugmanden Samuel Pedersen, Sølieutenant Rasmus Juel og Landfoged samt Overkjøbmand Jørgen Christian Klein. I Befalingen anføres: „At saasom den Gabelske Familie over 50 Aar havde været forlehnet med Landet, havde Kongen ingen ret Kundskab om Landets Tilstand"; hvilket letteligen skjønnes, da i Befalingen nævnes den afdøde, og ikke den, efter Bestallings Brev af 8de Mai 1706 i Embedet værende Laugmand. I 16 Poster foreskrev Kongen Commissionen, hvorpaa den skulde henvende sin Opmærksomhed, dog gik

disse kun ud paa: At eftersee Handelens Pakhuse og Vare, saavelsom og de Restantser, der vare at indkræve, hvilke skulde udbetales de Gabelske Arvinger: At efterforske om noget var afbetalt paa de Pante-Obligationer, hvorfor Kongen havde Jord i Pant: At efterforske Jordebogens Intrader og de samme vedkommende Indtægter: At undersøge Maal og Vægt, og indgive deres Betænkning om alt, hvad de formeente kunde være Regdtien til Opkomst og Fordeel: At undersøge Skydsvæsenet og Friskyds: At give Indberetning om Forsvarsvæsenets og Skandsens med dens Inventariers Forfatning, og hvis noget andet kunde være Opmærksomhed værd, da at henvende deres Undersøgelser derpaa. Den egentlige Oeconomie, saasom Faare- og Kvægavl og Fiskeri, der dog fortjente den nøiagtigste Undersøgelse, saavelsom de dyrkede Gaardes fordeelagtige Beliggenhed for Agerdyrkning og Hsavl, blev derimod ei bestemt anordnet at undersøge; og derfor ogsaa til Landets store Skade forbigaaede. Den Formening, at Færøerde ei vare skikkede til en større Cultivation, vandt derved ny Styrke, og Landet kunde derfor ei heller nyde noget egentligt Gode af Kongens Omsorg og Velvillie; Protocollerne ere derfor opfyldte med Klager og Besværinger, og Kongen vilde derfor 1721 igjen bortforpagte Handelen og sælge det Kongelige Jordegods, men Stiftamtmanden, Grev Raben,

som selv befaae Færgerne, afvendte paa Færingernes Ansøgning, denne Beslutning. Denne virksomme Mand erkyndigede sig lidt nøiere om Landets Oeconomie, og lagde derved Grunden til, at Undersøgelser og Forsøg skeete saavel om Steenkul, som andre Mineralier, tildeels ogsaa om Jordbruget, hvorved Regjeringen bevægedes til at bestræbe sig for et oeconomisk Selskabs frivillige Oprettelse, hvilket dog aldrig kom istand eller i Virksomhed. De iblandt Bilagene anførte Spørgsmaale, der bleve forelagte Selskabet til Besvarelse, vise, at der nu ikke ganske mistvivledes om Færøernes Opkomst ved en forbedret Oeconomi; og endnu mere vise de efter General-Toldkammerets Befaling, under hvilket Collegium Færøerne vare henlagte, udarbeidede Planer til en forbedret Faaravl og Agerdyrkning, saavelsom og de gjorte Udkast til en Forordning desangaaende, at ligesaa oplyste, som velsindede Mænd bestyrede Færøernes Anliggender.

Kongen vilde endogsaa paa en anden Maade ophjelpe Færøerne, og Anlægget af en Transithandel, der førtes ved det, daværende Hofagent Ryberg forundte, Oplag Frederiks-Waag, syntes saa meget lovende og saa skikket for Øernes Locale, at Færingerne gjorde sig de største Forhaabninger deraf. Et udbredt Rygte, at den Kongelige Monopol-Handel skulde ophæves, og Handelen imod Afgift

forenes med Transit-Handelen, foraarsagede, at Landets Embedsmænd indgave en Ansøgning om Vedvarelsen af det Kongelige Monopol, hvilken er et talende Beviis paa Tidens Tænkemaade; og derfor er aftrykt iblandt Bilagene. Denne Handel var meget udbredt under den nordamerikanske Friheds-Krig, og de Fordele, man deels virkeligen havde af Samme, deels indbildte sig at faae ved den, lokkede alt for mange Familier fra Landet til Thorshavn, hvorved Landet tabte, og Folkemangelen hindrede alle de tilsigtede Forbedringer; de ovenanførte Forslag kunde derfor tildeels aldeles ikke, tildeels kun som ubetydelige Forsøg udføres; saaledes kunde Plovens Brug ei forsøges uden hos Laugmand Hveding paa Langskoelgaarden Steegaard ved Byen Sandevaag. En norsk Bondekarl, Knud Olsen, forsynet med Redskaber og forundt anden Understøttelse, gjorde vel Forsøg baade med Pløining og Tærskning; skjøndt Forsøget ei mislykkedes, havde det dog ei det heldige Udfald, at det kunde lokke til Efterlignelse, saavel i Henseende til Kornets Væxt, som i Henseende til den efter Pløiningen frembragte Hvavl, hvilken Færingerne ansee som den vigtigste Fordeel af Agerdyrkningen, saasom den indskrænkede Indmark maa omhyggeligen gjødes, for at kunde frembringe det Hø, som udfordres til Køernes Vinterfoder, og Kornavlingen maa endog paa Suderøen tilsidesættes

for Hvavlen. Dog vilde dette Pløinings-Forsøg vel havt et heldigere Udfald, hvis ikke den Uenighed, som herskede mellem Byens Beboere og Laugmanden, og den deraf flydende Proces, havde forvoldet, at den Uvillie, man havde imod Manden, ogsaa blev udøvist imod det Forsøg, han begunstigede; hvilket ved en større Udvidelse, efter endeel af Beboernes Formening vilde gjøre Indgreb i deres Rettigheder, nemlig fri Græsning for deres Køer. Da Laugmanden ved Hoiesteret tabte Sagen, tabte han tillige sin juridiske Anseelse, og man lagde derfor allehaande Hindringer i Veien for Pløinings-Forsøget, der ved Laugmandens Forflyttelse reent ophørte, og tillige afskrækkede 2de færøiske Bonderkarle, som i Danmark havde lært Pløining, fra at benytte samme; thi Kongebønderne havde ved Arbeidet paa Laugstoelen faaet Begreb om de Byrder, der paaligge Bønder i andre Lande. De gjorde derfor letteligen den Beregning, at man ved Fabrikering af Gaardens Uld kunde langt sikkrere og mageligere erhverve sit Udkomme og betale sine Afgifter, end ved en udvidet Agerdyrkning, hvortil Folkemangelen ikke lidet bidrog, saasom ingen Udflytning kunde skee af Mangel paa Arbeidere, ei heller saamange Familier bosættes paa et Sted som Nybyggere, at de derfra kunde drive Fiskeri; og Folkemangelen er endnu, uagtet den betydelige Folkeformerelse, saa stor, at Forliset af en Baads Mand-

skab er et saare føleligt Afsavn, endog i de større Landsbyer. Man har vel havt den Formening, at Folk ei ville sætte deres Børn i Tjeneste; sligt kan dog ikkun siges om meget faa Husfædre, da om en fattig Familie end har 2 Sønner og kun en halv Mark Jord at bearbeide, saa ligge de dog langt fra ikke i Lediggang, thi deels Fiskeri, deels Landarbeidet, deels Fabrikering af deres egen og mere Formuendes Uld, optager deres Tid og giver dem deres Ophold, uden at de trænge til offentlig Understøttelse. Den ringe Løn, som i hine Tider gaves Tjenestefolk, hvilken desuden meest bestod i Klæder og Naturproducter, der indbragtes ved de forskjellige Landarbeider, foraarsagede ogsaa at Tjenestefolk ei ansaae sig forbundne til at gjøre andet Arbeide, og at de fordrede særdeles Løn for alt Arbeide udenfor det sædvanlige, efter Landeskik. Procentoskatten, som i hiin Tid blev krævet, afholdt Embedsmændene fra at holde flere end de høist nødvendige Tjenestefolk, og Arbeidet paa Præstegaardene blev derfor udført efter en dagviis Beregning, da Arbeiderne foruden Kost erholdt Slagtefaar eller Uld som Løn. Nye Foretagender kunde ei heller uden ved en Bøigds hele Mandskab udføres, derfor vare de Forsøg, som anstilledes, ei heller udførlige. Saaledes maatte Folk paa Suderøen tilsiges: at hugge Steenkul som Pligts-Arbeide, ligeledes ved de Forsøg, som 1771 bleve gjorde paa at bearbeide den paa Nolsøen og paa

Suderøen opdagede Kobberaare, hvilken Efterslægten ved en større Folkemængde og andre Forholdsregler vist vil med Fordeel benytte. Endnu en Hindring fortjener at anføres, hvorfor disse Forbedringer i Oeconomien ei fandt Færingernes Bifald og bleve udførte med den Flid og Omhu, der var nødvendig for at høste den tilsigtede Fordeel, nemlig Frygt for, at man skulde ansee Indtægterne meget forøgede, og derfor paalægge større Afgifter. De nøiagtige Optegnelser paa Indbyggerne, i Følge Forordningen om Extraskatten af 23 Septbr. 1762, som optoges Aaret derefter paa Færøerne, syntes at bekræfte de Rygter, der vare udbredte fra Danmark, og man formeente derfor, at Skatten vilde volde større Udgivt for Landet, end Forbedringerne vilde forøge dets Indtægt, saa at Færingerne vilde mere tabe end Statskassen vilde vinde, om Skatten blev indført. De Formuende og den største Deel af Kongsbønderne vare desuden af samme Formening om Udskiftning, som mange af de Formuende i Danmark, og Rygtet om den Modstand, samme fandt ogsaa der, havde en meget skadelig Indvirken paa det veldædige Forslag, som derfor ei endnu er antaget, eller har kunnet udføres efter den foreslagne Plan; men Færøerne skylde dog disse Forslag sin nuværende Opkomst, uagtet de kun i en saare indskrænket Henseende ere udførte.

Paa de fleste Steder ere Kongsbønderne tillige de største Odelseiere, og de Fattige have derfor den Jord i Ombud, som udenbyes Eiere imod Leie eller en Tredieddeel af Intraderne vilde forunde dem; og hidtil betrygger ingen Anordning den Fattige, — som vilde indhegne og opdyrke udskiftet Udmark for en udenbyes Eier eller Kongsbonde — Erstatning for hans Flid, eller giver ham Forvisning om at beholde det Opdyrkede i Besiddelse og Brug, om end den egentlige Odelsjord blev overdraget Andre. Endnu mindre kunne de haabe Arvefæste paa Odelsjordens opdyrkede Parcelle, hvilket dog blev nødvendigt for enhver Nybygger. Den Kongelige Resolution af 30te Marts 1831 angaaende Arvefæste paa de Parceller eller Trøer, som nu opdyrkes omkring Thorshavn, lader forhaabe: at en Anordning af lige Tendents, saavel for Kongsgodset paa Landet, som for det Odelsgods, der tilhører udenbyes Eiere, vil sikkre den flittige og ærlige Nybygger for Affavnet af de Intrader, han ved sin Flid forhaabede at erholde for sig og sine Efterkommere, om det endog blev Tilfældet, at den egentlige Odelsjord ved Bortsælgelse kom til en anden Eier. Og blev det tillige ved Anordning bestemt, at den til Gjødningens Formerelse saa nødvendige Tang paa ethvert Nybygger-Sted, skulde tilhøre samme Plads, og ei deles efter Marketallet af den By, hvorfra Nybyg-

gerne vare udslyttede, men benyttes i en vis Strækning af dem, der havde nedsat sig efter Udskiftning i en Haugepart, uden Indsigelse af dem, som ei paa Anpart vilde lade deres Deel opdyrke; hvis det tillige blev Nybyggerne tilladt, at udsprede Overjords-Gjødning, saasom Tørvesmuld, Aske og det Affald af Fiskeriet, som om Sommeren uden Nytte bortskylles, og ellers ved andre Midler frembringe en større Græs- og Hoavl, udenfor det indhegnede, udskiftede Areal, som de kunde benytte indtil deres Parcel var opdyrket, og kunde dem forundes en Understøttelse af et rentefrit Laan, passende til de Omkostninger, som man kunde beregne, de maatte anvende, hvilket ved et aarligt Afdrag skulde tilbagebetales; og naar saa tillige en Afgivt blev paalagt efter den gamle Skiben af Faar i hver Haugepart, saaledes, at af hver Mark i halv Skibens-Hauge betaltes ½ Rdskilling af Gylden eller 8 Rdskilling af Marken, i fuld Skibens-Hauge 16 Rdskilling og i dobbelt Skibens-Hauge 32 Rdskilling af Marken: saa vilde denne ubetydelige Udgivt indbringe over 300 Rbdr. aarligen. Dette tvungne Bidrag, saa lidet det end er, vilde sikkert fremskynde de Forbedringer, som vare i Forslag. Denne Mangel ved Qvæstionen 2, at man ei forlangte Eierne navngivne, og om de vare udenbyes Eiere, samt om udenbyes Jorderne vare satte til Leie eller mod ⅓ af Indtægterne eller

og mod den saakaldte Afskuur, nemlig alle Slagte-lam, istedetfor Afgivt af Indmarken, var en betydelig Hindring for Udførelsen, saasom Øvrigheden ei kunde tiltale disse udenbyes Eiere, da de, som havde Jorden i Ombud, derved ei kunde vove deres Arbeide uden at være sikkre paa Belønning.

Et nøiagtigt Panteregister, hvori hver Eiers Navn i hver Mark Jord, og om han var udenbyes Eier, var angivet, ligeledes til hver Gylden Jord i hver Haugepart, og om udenbyes Eier Selv havde den i Brug eller ved Ombud lod sin Anpart besørge, og om dette skete efter Landeskik imod ½ af Intraderne eller paa andre Vilkaar, og tillige hvor stort Areal der ansees dyrkeværdigt, enten ved Udvidelse af de gamle Byers Indmark eller ved Udflytterbyer, og hvor disse bekvemmest kunde anlægges: Slig en Fortegnelse vilde have sat Øvrigheden istand til at fremme Regjeringens faderlige Hensigter; men siden Sørøvere i det 16de Aarhundrede røvede Landsens Skriin og denne, saavelsom andre Protocoller, har ingen slig Fortegnelse været til. Ved Kjøb eller Pantsættelse af Jordegods kan kun sieldent anføres anden Adkomst, end at Jorden har været brugt over Hævds Tid. Derfor svare hverken Landets Matriculbog, ei heller den Kongelige Jordebog fuldkomment til Brugen af Jorderne og deres Beregning af Indvaanerne. Dette er ogsaa anmærket i den

af Commissionen 1709 førte Protocol. Bøigden Qualbøe er i Matriculbogen ansat til 98½ Mark, men i Udmarken bruges kun 97 Marker; Bøigden Midvaag, ansat til 50 Marker, men bruger kun 48 Marker Udmark, videre at anføre tillader Skriftets Rum ikke. At denne Uovereensstemmelse har lagt stor Hindring i Veien for enhver Forbedring og nye Anlæg, har 30 Aars Erfarenhed som Forligelses-Commissair i Suderøe lært mig at kiende, og ved Kjøb af Jordegods har jeg erfaret, at det Samme er Tilfældet paa flere Øer. Men Vanskeligheden ved at bringe Orden i denne Sag, naar Udskiftning efter Forslaget skulde indføres i Underhaugerne, var ogsaa een af Hovedaarsagerne, hvorfor den til Landets store Skade ei blev iværksat.

De, ved Forordn. af 21 Mai 1777, nygifte, duelige Folk til Opdyrkning tilsagte Jordstykker, kunde derfor ei udvises, og hverken Commissionen 1780, ei heller Rescriptet 1781 i samme Anledning, virkede det tilsigtede Gavn; men de Forandringer, som findes at være foregaaede i Jordernes Antal og Brug i de gamle Protocoller, gjorde det tillige tvivlsomt for Datidens Øvrighed, om ikke end større Uovereensstemmelse og Urigtighed ved Udflytning og Udskiftning kunde opstaae til Indbyggernes større Skade.

Læseren vil, ved de udtogsviis blandt Bilagene indførte Erklæringer fra Embedsmændene, overbevises

om, at ikke Ringeagt for Menneskevellets Fremme, ei heller Uvirksomhed; men forskjellige Anskuelser og modsat Formening om Udførelsens Mulighed og Gavnlighed, har foranlediget, at der ei vistes større Energi for at udføre Regjeringens veldædige Hensigter og vise Befalinger.

Anno 1615 d. 5te Dag Augusti paa almindelige Laugthing i Thorshavn udi Færøe nærværendes Kongl. Majestæts Kaptein Erlig og Velbyrdig Mand Lauridz Bremsʃ ꝛc. tog Kongl. Majestæts Foged paa Færøe, Strange Madsen; Skudsmaal af Præster, Laugmænd, Laugret og menige Almue. Ligeledes tog han 2de Skudsmaal af Jacob Rosenkrandses Bønder og 3die af Fru Adeluze Benkestokkes Bønder, hvilket Gods Bispen i Bergen da havde i Hænde.

Ligeledes tog Laugmanden Zacharias Thormodsen sit Skudsmaal. Derpaa tog Rasmus Pedersen, Landfogdens Fuldmægtig, og Kjøbmand Jacob Jacobsen deres Skudsmaal.

1615 havde Laugretten indgivet Ansøgning angaaende: at Fribyttere plyndrede engelske Fiskere, og i 2de Aar havde plyndret i Qvalbøe i Suderøe og i Vestmanhavn. Kongen sendte derfor Fregatten Gabrielle, commanderet af Jørgen Daa, som ødelagde nogle Fribyttere, og hængte Nogle i en Galge

i Vestmanhavn. Paa Christi Himmelfartsdag Aaret derefter, kom et engelsk Orlogsskib fort af Capt. Olifer Saydiox og nedbrød Galgen; Kongen sendte da Capt. Laurids Brems, og tillige et aabent Brev og Mandat: „at Ingen maatte handle med Andre end dem, til hvilke Kongen havde forpagtet Handelen, nemlig Søffren Søffrensen og Nicolaus de Fryndt i Bergen og Fogden Strange Matzen, Borger i Kjøbenhavn"; Brevet er givet paa Slottet Antvortskov d. 8de Martii 1616.

Fogden Strange Madsens Missive til Laugmanden og Laugretten.

Min gandske venlig Hilsen, Eder nu og altid forsandt med Gud vor Herre!

Kjære Zacharias Thormodsen! Næst en venlig Taksigelse for alt godt at forskylde, findes jeg altid, som Eders gode Ven. Saa drager Eder vel til Minde, hvad Klagemaal der var sidst forleden Thing om Meel og Korn; da paa det at med saadan Klagemaal engang kan være udslettet, vil jeg Eder hermed alvorligen have formanet, og paa Kongl. Majestæts Vegne alvorligen befale: At I lader kundgjøre over alt Færøe, baade paa Høsthing og Vaarthing, at Enhver, som kiøber noget Gods udi Haffnen der skulle de samme Gods opslaae og

besigtige, og om det sig da saa hænde kunde, at Nogen kunde bekomme Noget, som ikke var saa godt, som det sig burde, da skulle de det strax til vores Kjøbmand igjen levere, og han det være pligtig, som han allerede af os befalet er; at igjengive dennem det Gods, som de nøies med, eller og at afslaae paa Kjøbet, eftersom han da med dennem bedst kan handle. Hvis Korn, som kan være sendt did til Landet, er vores Kjøbmand befalet at sælge efter sin Værd, hvem det da ikke kjøbe ville kan lade det blive liggendes. Dette altsammen kunde I, som før er meldt, lade Almuen der udi Landet vide og forstaae, hvorefter Hver kan vide sig at rette; Thi dersom Nogen herimod gjør og bekommer nogen Skade, kan jeg paa Kongl. Majestæts Vegne igjen rette, da vi skal forskylde hannem Thi Enhver skal skee fyldest og god Ret udi Haffnen, eftersom for er meldt, saa at Ingen med Guds Hjelp skal have sig at klage; dette jeg Eder, som min gode Ven, ikke kunde forholde, og gjør altid gjerne hvis Eder kjært er, og vil hermed have Eder Gud Almægtigste befalendes.

Actum Bergen d. 13de Augustii 1617.

Strange Madsen.

Til　　　　Egen Haand.

Erlige og velforstandige Mand Zacharias Thormodsen Laugmand udi Færøe, min synderlige gode Ven gandske venligen tilskrevet.

Den 12te Augusti 1619 tog Fogden Strange Madzen sit Skudsmaal angaaende hans Liv og Levnet, og Omgængelse, samt Handel med Maal og Vægt &c.

Baade Geistlige og Verdslige og menige Almne svarede paa Laugthinget: „at de paa Hr. Strange Madzen Intet havde at klage i nogen Maade, enten paa hans Liv og Levnet, og anden Omgængelse, ei heller paa hans Bestilling paa Kongl. Majestæts Vegne, Hans Majestæts Rettighed at annamme, og haver altid været Hver og Een behjælpelig til Loug og Ret, saa meget hannem haver været muligt, og for hannem har været klaget, og haver skikket og beteed sig imod Hver og Een med al venlig tilbørlig og sagtmodig Omgængelse, som en ærlig Christen, Mand og Øvrigheds-Person bør at gjøre, og vel anstaaer i alle Maader, fra det Første han kom hid til Landet, og indtil denne Dag, saa vi i Sandhed ikke noksom kunne betakke hannem baade paa Kongl. Majestæts og hans egen Persons Vegne. Og besynderligen haver han havt flittig Agt og Indseende, saa at vi fattige Folk have bekommet god og nøiagtig Tilføring af allehaande Slags gode og nødtørftige Varer, saa meget som hans Anpart var belangen, og haver handlet med os ærlig og oprigtig, saa vi udi ingen Maade paa hannem eller hans Tjenere have at klage“.

Underskrevet af Provsten Thorluf Gregersen, Præsten Christen Morsing, Laugmanden og Hans Pedersen Morsing, Herredsfoged, og 6 Laugrettesmænd.

Udtog af Kong Chr. 4des Bestallings Brev til Landfogden, og de følgende Landfogders Embeds-Pligter.

Vi Christian den fjerde med Guds Naade &c. Gjøre alle vitterligt: at Vi naadigst have tilforordnet og tilskikket denne Brevviser Os Elskelige Mads Christensen, Borger i Vor Kjøbstad Wisbye paa Gulland, at skulle være Vor Landfoged paa Vort Land Færøe og der sammesteds paa Vore Vegne efter Landsens Vægt lade oppebære Landskyld, Leding, Gaardsfæstning, Sagefald, og al anden Vor og Kronens Rente og Rettighed, baade Vist og Uvist, hvad det helst er eller være kan, Intet undtagen i nogen Maade, som Os med Rette kan tilkomme og deraf igjen paa Vore Vegne fra sig levere, først til fattige Skolebørn der paa Landet, saameget som de pleie at bekomme, og derpaa tage Skolemesters Beviis, og skal han forfare, hvormange Børn der holdes i Skolen, som disse Penge udgives til, om det udgives til Nødtørft til Skolebørnenes Behov eller ikke. Iligemaade skal fornævnte Mads Christensen af fornævnte Indkomst levere til Hospitalet, hvis dennem

af Vor kjære Herr Fader Sal. og Høilovlig Ihukommelse dertil aarligen bevilget og forskrevet er efter Hans Majestæts Brevs Lydelse; iligemaade skal han forfare om samme Hjælp til de Fattige vorder saa christelig uddeelt, som det sig bør, saavelsom og hvis til andet Nødtørft paa Vore Vegne at udgive til fornøden gjøres og bør; og hvis det Øvrige af Vor og Kronens Rente og Indkomst der paa Færøe anlanger, det skal han strax paa Vore Vegne lade levere til Vore Kjøbmænd, som forskrevne Lands-Vare nu af Os bekommer, eller til dem Vi det herefter naadigst forunde ville, med Kjøbmands Vægten, efter som gammel Brug haver været. Og hvis Overvægten kan beløbe sig mod der Landsens Vægt, høiere end Kjøbmands-Vægten, skal fornævnte Mads Christensen gjøre særdeles Beviis, Reede og Regnskab fore. Og paa alt hvis han i saa Maade leverer fra sig, og til fornævnte Vores Kjøbmænd eller deres Fuldmægtige, derover skal han tage deres klare og nøiagtige Beviis, — At de kjendes dennem samme Varer at have af hannem annammet og oppebaaret, Os til godt og klart Regnskab. Han skal og have god og flittig Opsyn med fornævnte Kjøbmænd der paa fornævnte Færøe, at de bespiser Landet med allehaande nødtørftig Tilføring, med gode uforfalskede Kjøbmands-Varer, som Almuen der paa Landet kan være tjenlige, og at de handler oprigtigen

med Vore Undersaatter der sammesteds og bruge ret færøiske Alenmaal og Vægt, saa og have Indseende at fornævnte Kjøbmænd, deres Fuldmægtige, holde og skikke dennem venligen og sagtmodigen imod Almuen der udi Landet udi alle Maader, saa at der ikke kommer Klagemaal over dennem og dersom fornævnte Kjøbmænd noget herimod gjøre, da skal fornævnte Mads Christensen være pligtig at give Os det tilkjende, og skal fornævnte Mads Christensen for sin Person skikke sig vel og tilbørlig mod Almuen derpaa Landet, som han for Os vil ansvare, og udi alle Maader vide og ramme Vort Gavn og Bedste paa Landet eftersom han er befalet. Og for saadan hans Tjeneste og Umage haver Vi naadigst bevilget at ville lade give hannem om Aaret firesindstyve Daler, og dennem at lade aarligen indføre udi hans Regnskab, og skal derfore Intet tilskrives Os for hans Fortæring i nogen Maade, endom og al den Stund Vi bruge hannem i den Bestilling. Og skal hans Aar begyndes og paagaae fra Paaskedag sidstforleden og endes til Paasken Anno 1621, og saaledes Aar fra Aar forfølges endom og al den Stund han er udi samme Bestilling og Tjeneste. Thi forbyde &c.

Givet paa vort Slot Kjøbenhavn d. 20de April Anno 1620.

Den 6te Juli 1629 blev indgivet Ansøgning angaaende at 2 tyrkiske Skibe med over 500 Mand

havde i Qvalbøe dræbt 6 Mennesker og rovet over 30 Hustruer og Børn, og begjærede man Bøsser og Værger og tillige en Mand, som kunde undervise i deres Brug.

Paa Laugthinget 1629 bleve Syßelmændene tilspurgte om de ikke havde krævet de gamle Rhederes Restantz, saasom Bergens Rhedere vare blevne Hans Majestæt en stor Sum Penge skyldige. Men Bønderne beklagede sig, at Fiskeriet havde slaget feil, saa de ikke havde kunnet betale Kongens Leie og Landskyld, meget mindre kunde de betale den store Restantz, men at de skulde betale naar de bleve istand dertil.

Kong Chr. 4des egenhændige Brev.

Christian den fierde med Guds Naade, Dannemarkis, Norgis, Wendis och Gottis Konning: Wor Gunst Thillforne, Epter Som Wij forfare, Thaarken Att Haffue Weritt der Wnder Wort Land Ferøe, Och Bortt tagedt, med Sig der fraa Nogle aff Indvonerne der Sammesteds: Daa Bede Wij Dig, Och Wille, Att Du med Geistligheden, Och de fornemeste der paa Landitt, betenker Midell, Huorledis Samme Fanger vid de Beste formuendis, Hielp kunde løesis, Att de Icke Skulle lades Wnder Thirkens Thiranne, Och der Offuer Thuinges Att Negte Christum, Dermed Skeer Wor Wilge.

Skriffued paa Wortt Slott Kiøbinghaffn den 4 Martij Anno 1630.

Wnder Wortt Zignett.

Christian.

Christian den fierde med Guds Naade, Dannemarchis, Norgiss, Wendis og Gottis Konning. Wor Gunst Thillforne. Wij bede digh och Wille att naar Oss Elskelige Jens Juell til Lindenberg Vor Mand och Thiener och Befallings Mand paa Vortt Slott Bergenhuus, Dig Sara Mickelsdaatters Afgangne Søffren Søffrensens Efterleverske Regnskab thill sticker, paa Huis Giæld Hinde och Hindis Medarfinger der paa Ferrøe till staar; Du daa samme Giæld Indkræffuer, och opberger, och till fornæffnte Jens Juell mod rigtig Regnskab, Offuerleverer, Dissligeste: att Du Thill dig Annammer, hvis Landgaads forn. Hindis Affgangne Hosbond der paa Landitt haffuer sig Thill forhandled, aff de Benckestokker effter derpaa rigtig skiøde och Adkom, Huilcke skiøde och Adkom Du ogsaa Hoos Arffingerne haffuer att fordre. Huilcked Landgaads Berettes Att skall skylde Aarligen Aatten Rigsdaler 21 ß. ialtt. Och wille Wij att Du derfaar Aarligen skal giøre rigtig Rede och Regenskab. Dermed skier Wor Vilje Befalendis Dig Gud.

Skreffued paa Wortt Slott Renßborg den 2den October Anno 1630.

Wnder Wort Zignett.

Christian.

Christian den fierde rc. Wor Gunst Thillforne! Wiid att eptersom Wij nu Haffue Wnndt och forpacted Oß Elskelig Jacob Michelson Borgemester vdj Wor Kiøbstad Kiøbenhaffn All Woris och Cronens Wisse och uvisse Indkommè paa Ferøe for sin wisse Afgift, Epter hans Obne Breffs Lindelse, Som Wij hannem derpaa giffued haffue. Thi binde Wij och Wille Attu forn.te Jacob Michelsen forne. Woris och Cronens Indkomme visse och uvisse, Aarligen leffuerer. Dermed skeer Wor Wilge. Befalendis dig Gud. Skreffued paa Wort Slot Kiøbenhaffn den 24. Maij 1634.

Wnder Wort Zignett.

Christian.

I det aabne Brev af samme Datum læses:

Och schall Jacob Mikkelsen Aarligen Oß och Cronen till Afgift Aff huer færøes Gyldens Werd aff forn.te Indkomme fornøje och Giffue tredusfue och Siuff Lybesk Skilling for de trende Parter Aff Indkomsten och for fierde Parten aff forn.te Indkomst en Vog Fisk for huer færøes Gylden och dett her wdi Wort Proviantt Huus leffuere; det første

mueligt er om Aaritt paa sin egen Fragt och Omkostning.

Christian den fierde etc. Vor Gunst Thillforne! Wiid at eptersom Wij naadigst haffue wndt och Bewillgett Oss Elskelig Jacob Mikkelsen Borgemester Wdj Wor Kiøbsted Kiøbenhaffn Alld Worris Wisse och uwisse Indkomst paa ferrøe: da Bede Wij Dig och Wille: Att Du lader Indkreffue aff dett Jisslandz Compagnietts fuldmegtige der paa Landett, huis Duu dennem Allerede Offuerleffueritt haffuer, aff dett Aars Indkomme, och dett forskrefne Jacob Mikkelsen eller hans fuldmegtige Offuerleffuerer. Dermed skeer Wor Wilge; Befalendis Dig Gud skreffuet paa Wort Slott Kiøbenhaffn den 9 Junij Anno 1634.

Under Wort Zignett etc.

Christian den fierde etc. Wor Gunst Thillforne! Wiid, att eptersom Wij Naadigst Erfare Thuende Personer der paa Wort Land ferøe Som udj Andet Leed ere beslegtede, Leyermaal Thill sammen att haffue Begaaet, och Du Underdanigst er Begierendis, att maatte Informeris omb, huorledis Du Dig udj denne Sag skulle forholde, Daa bede Wij Dig och Wille Att Du Dig udi samme Sag effter den store Jsslandske Domb, som Du Dig paa:

heraaber, Saa wytt den vtuifflagtig Indhollder, och Befindis, forreholder, Dermed Skier Worr Villie. Befalendis dig Gud. Skreffued paa Wort Slott Andnorskoff den 22de Februarij Anno 1637.

Vnder Wort Zignett.

Christian.

Christian den fierde ꝛc. Wor Gunst Thillforne! Viid, effer som meenige Giestligheden Och Bønderne her vdi Wortt Rige Dannemarch Till Stændernis Forsamling Riget til Defension haffuer Bevilged en Anseelig Hielp, Nemlig huer Præst Thi Rigsdaller, hvor ingen Indqvartering var der sidste Udfald her i Rigett skeede, Och de andre som Indqvartering haffde nogitt mindre, daa wille Wij: Att Du dette der paa Landett saaledis lemper, Att den Rige kan hielpe den fattige, Och den fattige icke Att Thuingis offuer Formuen. Thij bede Wij Dig och wille, Att Du Giestligheden och Laugmendne foreholldér, at de en och huer goed willigen samme Wortt Rige til Defension Wille komme Thill Hielp, Saa och att Du sætter Thaxserere, Sysselmend, Closterholdere, Rige Bønder, Fougder, Skriffuere och deslige, Saa och alle andre, Huad de och were kunde, Huad enhuer giffue skall, Dog att Haffues i Acht, Att ingen Thuingis Offuer deris Formue att vdgiffue dett, som de icke vden deris Største skade

miste kand, Och att den fattige slett och aldelis forskaaris. Och skall Samme Land-Hielp vdi dend Siellandske Kiste forwaris, naar Du den fremsender; Dermed skeer Wor Willie. Befalendis Dig Gud. Skreffuid paa Wor Gaard vdj Ottense den 9de September Anno 1638.

Vnder Wortt Zignett.

Christian.

Den 17de Marts 1659 gav Kong Frederik den Tredie Hans Søfrensen, Borgermester paa Christianshavn, Tilladelse at beseile Færøe og sælge uden at følge Taxten efter Overeenskomst, paa samme Vilkaar havde Gabel solgt Aaret forhen.

Den 14de Juni 1660 blev accorderet med Poul Christensen, som førte hans Skib, at han skulde sælge hver Tønde Rug og Byg 2 Par Hoser lettere Kjøb end forhen.

Paa Fol. 41 i Protocollen No. 4 findes Befaling af 1660, at Alle som ere over 15 Aar skal levere et Næb af Rovfugle eller og et Skind i det Sted og Sysselmændene Ingen at fraskrive under deres Falskmaal.

Ligeledes befales, at alt Mandkjøn over 15 Aar og til 50 Aar skulde være betænkt paa at skaffe sig Gevæhr saasnart de kunde faaes, og samle sig en eller to Steder i hver Øe at lade sig mønstre, og vise Geværene, naar de af Sysselmanden tilsagdes.

Constabel Cornelius Thønnesen havde ihjelskudt en Mand, som stod Vagt paa Post, han blev døm: fredløs og gav en Revers, at han ikke under Fortabelse af Liv, Gods og Ære skulde gjøre dette fattige Land nogen Skade — den 27de August 1660.

Instructionen til Hejdeman, som Gabel omtaler i sit Indlæg, viser: at Gabel var d. 13de October 1658 i Vlie eller Vliessingen 16 Dage førend Admiral Opdam slog den svenske Flaade i Sundet, og med Rette er een af de tro og allerskyldigste Tjenester, som han omtaler, hvilken Kongen vilde belønne.

Mag. Lucas Debes Ansøgning indført i Protocollen No. 2 Pag. 138.

Copie af det Brev, som Havnemændene havde bedet Hr. Lucas Jacobsen skrive for sig til Johan Heidemand.

1) „Eftersom Kongelig Majest.s Foged Johan Heidemand haver ladet os befale, at vi Havnemænd skulle komme til sig at annamme Penge paa Haanden for at (2) arbeide og opbygge Skandsen; ere vi samtlige af hannem paa Hans Majestæts Vegne begjærendes paa det underdanigste, der udi maatte være forskaanede, eftersom vi ikkun ere faa Mænd, og kan det ikke udstaae, omendskjøndt os tillagdes førgetyve Mænd udaf Landet; dernæst ere vi en Deel

gamle, en Deel syge og skrøbelige Mennesker. For det 3die) saa kunne vi ikke nære vore Hustruer og Børn ved en halv Snees Gylden eller mere, eftersom vi paa den Tid maae arbeide, som vi skulle søge vores Fiskerie, og ellers anden Næring, og derfor med vores fattige Hustruer og Børn maae forkomme. For det 4de) saa udstaae vi aarligen al den Besværing os kan paalægges af Fogden, med Flytten og Føring, med Vagt at holde om Natten paa adskil: Steder, endog vi ere faa til saadant og derfor er os umuligt at vaage om Natten, og arbeide om Dagen, hvilket ingen christen Under-Øvrighed kan os paalægge, og er ei hellere vor Naadigste Konges Villie, eftersom vi ere Mennesker og ikke Bæster, og hans Majestæts Undersaatter og ei solgte Trælle. For det 5te) saa giver vi og Hans Majestæt al den Rettighed, Skat og Tørvskuur, som de andre Undersaatter, forhaabendes derfor ogsaa paa det underdanigste lige Frihed med de Andre udi Landet, og dersom de giver Penge ud til Skandsens Arbeide, efter deres Odels- eller Leie-Jorder, da tilbyde vi ogsaa at give vores Part, endog vi Intet eie eller leie, enten fire eller 2 Skind paa Manden, hvilket end ikke de Andre udgive, dog alligevel at vi udstaae stor Besværlighed med Skandsen aarligen. For det 6te) om os endskjøndt tillagdes anden Hjælp, saa kunne vi ikke dog dagligen arbeide, men maae undertiden

hvile, og dermed kan Skandsens Arbeide i lang Tid, ja udi nogle Aar ikke fuldfærdiges, hvilket dog i denne farlige Krigstid ikke lang Forhaling kan taale. For det 7de) er det ufornødent at besvære os arme Folk dermed, eftersom Landsens Indbyggere tilbyder sig ubesværede den selv med deres Hænder at opbygge, hvorudi vi love, efter Anpart, at arbeide ligesom de Andre, og da med en Hast kan Hans Majestæts Villie efterkommes, hvorfore, efterdi vi af Hans Majest. ei særdeles ere hertil forordnede, ere vi ydmygeligen begjærendes, at vi for saadant maatte være forskaanede. Vi love ellers Alle Underdanighed som vi Hans Majestæt dog pligtige ere og ellers tjene Johan Heidemand særdeles efter Formue, forhaabendes at dette vores underdanigste Forsæt udi den bedste Mening bliver optaget, bedendes derhos, at vi ei for saadant med nogen utilbørlig Tvingsel, Trusel eller Magt overfaldes. Befalende Eder Gud".

Thorshavn d. 2den Januar 1658.

Dette er samtlig vores Forsæt, efterdi vi ikke selv kan skrive vores Hænder under.

Extract af Hr. Kammerskriverens Brev, Hr. Lucas angaaende, som og om Skandsen og dens Vedligeholdelse saa og om Vagt, af 7de Juli 1657.

„2den Post. Den anden Post anlangende Hr.

Dage skulle beregnes og de derfor Fiskedagene igjen forloves at roe ud.

5) Dem skal leveres Redskaber og Baad.

6) Er nogen Smed eller Tømmermand, skulle de faae Betaling, naar de ei holde Vagt; naar deres Arbeidsdag falder, da skaffe en anden Mand i sit Sted.

7) Naar Klokken ringer eller Trommen gaaer, skulle de samle sig for Fogdens Dør; den som ikke kommer straffes og forvises Havnen.

8) De skulle være Constabelen hørige og lydige, naar han lærer dem at omgaaes med Musketter, Krud og Lod, og lyde dem, som have Indseende med Arbeidet.

9) Ingen skal uden Fogdens Forlov forlade Arbeidet.

10) Landsens Penge skal indsættes hos Compagniet og derfra betale Skandsemændene; — og naar Gud giver den ønskede Fred, hvis Penge da i Krambyden er i Behold, siden til Landsens Bedste at gjøre Regnskab for.

11) Dersom noget Mytteri skeer, da omgaaes efter Udfare-Balken om Landværn.

12) De Skandsemænd som komme fra Landet skulle indlægges og have Huus, hvor beleiligst kan være.

13) Hvis herudi kan være forglemt skal ikke

desmindre holdes udi god Agt af Fogden og dem som over Skandsemændene befale; dog ingen Omkostning at beregne over de Penge, som af Landet betales efter Markétal.

Indført i Protocollen No. 2 Fol. 144 til 146.

Paa Folio 233 er indført, at Provsten og Flere havde begjært Korn af Kjøbmanden den 29de Juli 1659, men Intet faaet, fordi det Lidet, der var af Meel og Korn skulde deles til Skandsemændenes, Hospitalets og de Fattiges Fornødenhed.

Kong Frederik den Tredies Brev til Gabell.

Frederik den Tredie med Guds Naade Danmarkis Norgis Vendis og Gothis Konning. Wor Gunst tilforn. Eftersom for Os underdanigst er bleven andraget adskilligt Ulovligt og store Uskikkeligheder af Baldzar Jacobsen Laugmand paa vort Land Færøe at skal være begangen, saa er Vores naadigste Villie og Befaling, at du forordner Joen Pouelsen og andre af Rettens Betjentere der paa Landet, som samme Sag for sig tage og de der udi Interesserede ved ordentlig Dom adskilles, som de ville ansvare og bekjendt være. Og eftersom Vi ere kommen udi Forfaring, at Vores Rettighed udi mange Maader skal være fordulgt og under et Skin og til Egennytte gjort disputeerlig, da haver du dermed at lade have tilbørlig Indseende og saadan Vores Rettighed der paa Landet ved

Lov- og Ret igjen lade indtale og efter lovlig Medfart derpaa hænde Dom. Iligemaade haver du den Anordning at lade gjøre, denne Skandse der paa Landet, at vorde repareret og til den Ende at tilholde Landsaatterne og den gemene Almue, at de derudi med Arbeide og udi andre Maader være beforderlig. Og efterdi der skal staae Huse og Rusk i Veien naar bemeldte Skandse skal have sin rette Vidde, da de som sligt vedkommer det at afskaffe hvis i saa Maader kan befindes hinderligt og det samme kan du lade sætte til Side; dermed skeer vor Villie; Befalendes dig Gud. Skreven paa Vort Slot i Kjøbenhavn den 30te April Anno 1661.

Under Vort Signet.

Frederik.

Dette at være rigtig Copie af Hans Majestæts Naadigste Missive til mig, vidner jeg ved min Haand, og haver Fogden Johan Heidemann saavelsom Joen Poulsen og andre Laugrettesmænd, saavelsom Enhver dette vedkommer, sig derefter at rette.

Kjøbenhavn den 1ste Mai 1661.

Gabell.

m. p. pria.

Frederik v. Gabells Indlæg i Sagen mod Mag. Lucas Debes, af 5te Febr. 1673.

Hoi og Velædle, Hoitærede Herrer Commissarii!

Eftersom en Part af de Høiædle Herrer Com-

missarier, vel er bevidst, hvorledes min kjære Fader igjen paanye uformodentlige paakomne Svagheder, hannem haver forhindret, efter sit Forsæt, herhid at komme, for at han selv sit Svar og Beviisligheder i Rigtighed kunde bringe, som ogsaa paa hvad Maade hannem saa uformodendes blev notificeret, at de Høitærede Herrer Commissarier den 30te Januari Sagen anlangende Hr. Lucassis indgivne Memorialer og Skrifter skulde for sig tage; saa vil jeg mig herover intet vidtløftig extendere; mens ikkun sige, at hand mig generalement Sagen informeret og mig Nøgelen til sine Papirer medgiven, for deriblandt at oplede hvis Documenter jeg udi Hast kunde finde, samme Sag vedkommende, og haver hand mig anbefalet hans Svar, hvilken han mig mestendeel mundtlig sagt haver, i Pennen at forfatte, og tvivler jeg for det første ei, at de Høi og Velædle Herrer Commissarier, naar de først Klagerne imod Hr. Landfogden og hans Svar haver efterseet, de da jo noksom derudaf Præstens urolige trætteelskende Sind kan fornemme, i det han istedenfor Andre, som dertil er bestilt, sammensanker Alt hvis ikkun kan tjene til augmentere Materien til en vidtløftig Proces, og omendskjøndt det hannem ei toucherer, mens efter hans fattede Landsens Klager, efter Kongl. Mandat, burde af Sorenskriveren supplicando opsættes, og af hannem underskreven

overleveres, og Præsten sig intet dermed burde befatte, hvorfor den Ene for sin Forsømmelse, den Anden for hans Urolighed, med hvilken han sig trænger til det, som ham er forbøden, af min kjære Fader bør at betales, og naar de gode Herrer Commissarier siden Supplicationen Litr. C. og Hr. Lucasis Indlæg Litr. A., hvorom udi min Kjære Fader og mig mentioneris ret pondorerer, kand de udaf dets sær betænkelig Stiil, letteligen formerke, at samme mere af ond Gemyt end nogen Ret eller Sandhed er skrevet og practiceret, i det de taler meget derudi, af det de haver befrygtet dem for, mens de kan aldrig bevise, at det, hvad de frygtet have, dennem er paakommen eller Landet deterreret, og taler de vel om de Inconvenientzer, som dennem udaf Mangel af fuldkommen Tilførsel havde kundet vederfaret, hvorpaa de begjærer et Compagnie, mens de melder Intet om de Accidentzier som Krig og Andet, hvilket paa adskillig Maneer Tilførselen derpaa Landet meget besværlig, ja fast umuligt haver gjort, som det kan sees udaf hosføiede, den gandske islandske Compagnies underskrevne Declaration og Resolution, hvilket endskjøndt det var et af de bedste og mægtigste Compagnier, som nogentid har været i Danmark, endog var nødt til ikke aleneste det Land Færøe ilde al forsee, mens slet at abandonnere, og foruden Tilførsel, at lade, hvilket af min

Kjære Fader aldrig skeet er, men han haver altid særdeles naar han befrygtet at Færøe af det Islandske Compagnie ikke kunde blive provideret, sin yderste Flid (endda han dertil ikke var obligeret) anvendt, om samme Land paa det muligste at providere og for al Nød at befrie, som dette kan sees i Heidemands Instruction, dateret Flie d. 13/3 Octobris 1658, hvilken Instruction til Monsr. Heidemand af alle Rettens Betjenter til Landsens Conservation godt befunden og iværkstillet, mens formedelst Hr. Lucasis Urolighed i den saa farlig Tid af hannem allene blev imodstridet, og da saa til Landsens Conservation var antagen, til Ulydighed bragt, og omendskjøndt denne Sag, med andre flere (som for Vidtløftigheds Skyld, ikke her indføres) er forliigt; kan de gode Herrer Commissarier endog hans Inclination deraf erkjende, mens ovenberørt denne min Faders og flere Velgjerninger glemmes nu, og meest af dennem, som det mindst vedkommer, som tænker ikkun paa at gjøre min Fader Fortræd og Viderværdighed, uden nogen Føie eller Aarsage, og skulde det have staaet Hr. Lucas bedre an, om nogen af de ulykkelig Hændelser som hand saameget omtaler, virkelig i Færøe sig havde tildraget, og dermed, eller ogsaa formedelst Landfogdens og Kjøbmandens onde Conduite, som han siger Landets Folk til Utaalmodighed foraarsaget, at han da havde søgt at stille

dem tilfreds med god Lempe, demonstreredes dennem den Besværlighed og adskillige Tilfald, som baade her i Landet og paa Reisen kan forhindre deres Tilførsel, at komme saa rigtigen, som man det vel ønsker, og om det endelig havde været fornøden, da dennem henvisendes til Sorenskriveren, til sit Embede en particulier havde annammet, end at han nu, da ingen Ulykkelse (Gud skee Lov!) paa Landet skeet er, Folket med Demonstrering af det Onde, der havde kundet sig tildraget, enten animeret, eller i det ringeste i deres Utaalmodighed confirmeret, som sligt mig med temmelig troværdige Fundamenter berettet er, og formoder jeg, at hand holder mig denne Reformation i hans Person tilgode, eftersom jeg maa lide, at han ikke alleneste reformerer min Kjære Fader og mig, men endog den heele Landsens Administration, hvilket jeg til Tiden, ved sin Værdighed lader beroe, ei paatvivlendes, at de Høi og Velædle Hrr. Commissarier, Herr Lucasis Conduite jo med den selvsamme Accuratesse og Punctualitet igjennemsøger, som jeg ikke andet til Deres større Berømmelse sige kan, at de Landfogdens haver begyndt at gjøre, efterat Præsterne ligesaa langt fra deres af Hans Kongl. Majestæts tilforordnede Geistlige Øvrighed, Hans Høiærværdighed Bispoppen borte er, som Landfogden fra hans Amtmand, hvilket, om det ei var, kunde baade Landfogden og Præsterne,

naar de er, som de bør at være, bedre mainteneres hvor de Ret udi havde, og de, som det ei er, straffes eller ogsaa, naar den menneskelige Skrøbelighed sig vil tilkjendegive, derfra ved Tide afmanis og udi sit første Opkomst dæmpes, saa vi Gud skee Lov Frugten deraf i disse Lande, formedelst Hans Høiærværdigheds Nærværelse og gode Vigilantz ved Geistligheden seer, hvilket jeg formoder til hans Glories større Udbredning ved denne Occasion hen til Færøe vil udstrække, i det jeg ei tvivler, han ikke mindre end hans Antecessor, Sal. Herr Erke-Bisp, i Hr. Lucasis forrige Uroligheds Tiid gjort haver, og nu god Anledning dertil vilde give og contribuere, med de samtlige Høi og Velædle Herrer Commissarier, at Geistligheden i Færøe med den samme Respect og Veneration, som i det her skeer, deres Allernaadigste absolute og souveraine Konges og Herres Mandater og Befalinger maatte hørsommeligen efterleve, og uexamineret lade, og sig ellers saaledes forholde, at Deres Exempler maatte hos menige Almue den Hørsommelighed opbygge, som de baade Gud og deres absolute Arve-Konge skyldig ere, mens for at komme til min Forklaring udi sig selv, saa er Suplicationen Litr. C. og Indlægget Litr. K. af efterfølgende Puncter:

Klager de over Handelen og Tilførselen al den Stund min Kjære Fader, Hr. Statholder von Gabel,

haver havt Landet under Direction, og al den Stund Trellund haver havt Landet, for hans Uformuenhed været stor Mangel paa Tilførsel; Handelen er skeet fra fremmede Stæder, og med fremmede Skiberom; endelig klager de, at Landfogden Severin Pedersen efter min Kjære Faders Ordre, haver ved Proces ruineret og tilintetgjort Trellunds Commercie der i Landet Anno 70 og min Kjære Fader da burde draget bedre Omsorg for Landet at forsyne, og havde ikke Trellunds Fuldmægtig Kjøbmand af egen Middel, derunder forsynet Landet Ao. 70, da havde den største Part efter menige Mands Fornuft at slutte, kunde død af Hunger-Død, Hans Kongl. Majestæts Inventarii Faar fortæret og Landet ruineret. De bekjender selv, at der nu i forleden Aar, en ulastelig Qvantitet af Rug, Korn og Malt er didkommen til Landet, mens formedelst lang udstaaende Hauger, vilde det ikke forslaae; Landfogden raader for Provision, havde fragtet Skibet og did sendt, hvis som var kommen, endog tvivles, at Skuden er fremkommen, mens forulykket, og omendskjøndt det er fremkommen, er der intet Tømmer, Jern eller Karder derudi, som fast saa nødig, som Kornet, kan ombæres, hvorfor de begjærer at maatte bevises, hvis de have været udi Skuden, ja endelig begjærer de et velbeskikket Commercie Compagnie, som dem tilbørlig kan forsyne. Landsfens Betænkning er underlig,

den ene Broder Landsfoged og anden Kjøbmand, saa de ikke kan faae nogen Klagemaal ud, uden de følger selv med, med videre samme vidtløftige Documenters Indhold. Hvortil svares, saavidt ikke allerede ved Indgangen af dette Document skeet er, — At enhver noksom er bevidst, det min Kjære Fader ald sin Livstid haver lagt største Vind paa sin allernaadigste Konges og Herres Nytte, med Tilbagesættelse af alle sine Privat-Interresser at søge, og ei mere begjæret, end hvad han til sin Underholdning fornøden havde, Hans Kongl. Majestæt Sal. og Høilovlig Ihukommelse derimod, for allernaadigst Behag han havde havt i nogle, hans tro og allerskyldigste Tjenester, udgydede over hannem overflødig hoi Kongelig Naade; imidlertid som Sigr. Trellund og gjorde adskillige Propositioner, angaaende Commercien, hvilken han udi Raadstuen i samtlige Raaders Præsentz med saadanne Raisons accompagnerte som plausible blev befunden, og Hans Kongl. Majestæt selv allernaadigst behagede; nogen kort Tid derefter søgte han at forpagte Færøe, og bød min Fader aarligen deraf 4000 Rdlr., hvilket han tog i Betænkning, efterat Landet vel med Johan var tilfreds, og han med gode Fundamenter havde persvaderet min Fader, hannem saa meget af Landet aarligen at forskaffe, som en Anden kunde gjøre; mens som dette kom for den Sl. Konges Øyen, ka

teede Hans Majest. sin allernaadigste Villie, at han gjerne saae min Kjære Fader Færøe til fornte Trels lund forpagtet, for at see derudaf Prøven af de Avantager, som han foregav det hele Rige skulde vederfares, formedelst sin Maneer at drive Negotien. Hvorpaa min Fader strax allerunderdanigst hørsommeligen denne Forpagtning med forbemeldte Trellund sluttede, hvilken ogsaa som jeg visseligen troer, til min Kjære Faders store Sikkerhed af Majestæten Sl. Høilöflig Ihukommelse skriftlig blev confirmeret, og maatte saaledes Johan Heidemand vige Trellund, foruden det han ei vidste og ikke heller endnu veed Aarsagen dertil — hvorover han sig noksom besværgede. — Nogen kort Tid derefter berettede Hans Excellence Sl. Hr. Skatmester Hannibal Sehested, at min Kjere Fader blev 6000 Rdlr. Gage tillagt, hvilke han at tage sig excuserede, mens Hans Kongl. Majestæt derimod samme at antage hannem stærkt presserede, sigende, at han maatte Intet regne Færøe, for det var en aparte Benaading, som med sin Bestalning aldeles intet havde at gjøre og paa mig efter min Kjære Faders Død var anseet, herpaa supplicerede min Fader allerunderdanigst, at Hans Kongl. Majest. maatte Allernaadigst være tilfreds med, han ikkun maatte 2000 Rdlr. Besoldning nyde, hvilket han og endelig erholdte, som det og alt forbemeldt paa Skatkammeret udaf den

derom ergangne Ordre, og som jeg troer derhos føiede Supplication udførligen kan sees; mere derom at sige holder jeg ufornøden, thi herudaf noksom kan fornemmes, at Jonas Trellund paa Hans Kongl. Majest.s allernaadigste Anledning eller Befaling som man det skal kalde til Forpagtningen er kommen, og at den Avantage, som min Kjære Fader derudaf kunde havt paa forbemeldte Maader, som om Bestalningens Indrettelse sagt er, paa Hans Kongl. Majestæt redonderte og Majestæten aarlig 4000 Rdlr. profiteerte; hvorfor jeg ikke troer, at om nogen Inconvenientzer ved denne Forpagtning Færøes Indbyggere var vederfaret, saadant min Kjære Fader kunde imputeris, særdeles efterdi han altid saa meget mest muligt Landsens Bedste og Conservation søgt haver, for saasnart han ikkun havde fornummet, at der manqverede Tilførsel, haver han foruden Tids-Forliis altid Trellund paa det strængeste derom tiltalt, som kan sees af hosfølgende Documenter, og paa Sidstningen, den Tid han imod Fader foregav at Engelænderne hannem i denne Krig imod Hans Kongl. Maiestæt, 14 Skibe i en Sommer havde frataget, og deraf adskillige, som han sagde til Færøe skulde have været distinerit, og det ham derfore faldt meget besværligt, sig saa hastig, at recolligere og fuldkommen Tilførsel til Landet at forskaffe, hjalp min Kjære Fader ham (uanseet han hannem allerede

en stor Summa Penge skyldig var) Landet til Beds ste, Tilførselen at gjøre; mens efterdi han adskillige Forslag af Trellund havde annammet og indgaaet, og han saae, han altid den samme Plage havde, og continuerlig maatte drive ham, og selv gjøre ham Forskud til Provisionen, og derforuden saamange Penge hos Trellund henstod, som til Landsens Forsyning kunde være fornøden, befandt han raadsom, at søge sin Sikkerhed, efterat Trellunds Dont var ganske i Disorden, lod derfor opsige ham Contracten, og efterat han andensteds ei kunde gjøre sig betalt, maatte han ved lovlig Ret Anno 1670 i Færøe søge sin Betalning. Hvad dette Præsten angaaer, eller vedkommer, kan jeg ikke vide. Galioten, som i Supplicationen omtales, at skulde have kommet i Høst Ao. 70 til Færøe, var til rette Tid udgaaed fra Amsterdam, men efterdi den formedelst Storm og Uveir var beskadiget og inddreven i Norge, kunde den først komme Ao. 71 om Foraaret i Færøe, mens at der bliver sagt, ligesom at Trellunds Contract blev ophævet, at de ogsaa Ao. 71 kunde have nydt godt deraf, da veed jeg ikke, paa hvad Maade jeg det skal forstaae, først fordi det kommer intet vel overeens med den store Nød, som de klager over, og siden, om samme Skib havde været af Søren Lavesens egen Autoritet derhen opkommen, troer jeg at Landsfogden det havde ved Retten paatalt og som

billig confisqveret, og mener jeg, om Supplicanterne havde ladet dennem ret derom informere, kunde de vel have fornummet, om nogen Provision af Severin Lavesen skeet var, som min Fader dog var ubevidst, da var det skeet paa Trellunds egen Conto; efterdi at han af min Fader blev presset dem Tilførsel at gjøre, hvorfor de billigen burde takke min Fader og ikke bemeldte Severin Lavesen, men at de hannem her saa meget ophøier, skeer vist ikke uden Aarsag, og man haver en synderlig Betænkning, som endnu er ubekjendt; ellers som det lader sig ansee, saa haver Severin Lavesen vel muligt samme Forskud gjort til Trellund, fordi han med det samme kunde komme til Handelens Betjening i Færøe og derforuden bekomme ret Videnskab om det Gods, som han skal have kjøbt der i Landet af Monsr. Hans Nansen og Andre, for at kunne sælge det siden igjen deshøiere, til sin privat Nytte og Landsens Skade, som det af lovlige Supplicationer og Klager sees kan. Ellers begav det sig, at Anno 1670 i Hamborg, Keiserlig og Churbrandenborgiske Commissarier vare samlede i den oldenborgiske Dispute imod Pløen og havde Hans Majestæt saavelsom Gottorf deres Deputerede derhen sendt, til hvilkes Underhold saavelsom til at regalere forbemeldte Commissarier, Hans Kongl. Majestæt voris allernaadigste Konge og Herre, 70,000 Rdlr. udi

en Hast, eftersom Ingen andensteds kunde bekommes, af min Fader begjærede, med stærk Fortrøstning og Obligation,. 70000 Rdlr. ufeilbarlig udaf de pinnebergiske Midler paa Hellig-Tre-Kongers Dag for alle Andre Ao. 71, at betale, og eftersom min Fader al sin Tid gjerne sine Midler til Hans Majest. Tjeneste emploierede og forskjød, og mesten alle sine Bbskab allerede forskjødt havde, og ikke paa nogen anden Maade Credit vidste at finde, hvorfor han nødes at angribe sine færøiske Midler, særdeles efterat han ingen Aarsag havde at tvivle paa, de jo rigtigen og billigen nok skulde blive igjen erlagt, mens den Tid dette slog ham feil, og Hans Majest. dem længere behøvede, var det min Fader en Umulighed saa mange eller Credit tilveie at bringe, som der behøvedes, Færøe saa fuldkommen, som han det vel ønskede, til at forsyne; om han end samme Aar 1671 ganske Intet derhen havde sendt, troer jeg visseligen, at de gode Herrer Commissarier hannem jo derudi billigen excuserit, efterat de Midler, som pleie til Færøes Providering at emploieris, i andre Maader til Hans Majestæts høinødvendige Behov paa dets Styrke allernaadigst var bleven anvendt; hvoraf min Fader meer end Landsaatterne paa Færøe haver været incommoderet, troer jeg vel at de denne min Faders Incommoditet, haver ogsaa nogenledes hos dem befunden, mens er Ingen derfor af Hun-

ger død, eller været i saa stor Nød som Hr. Lucasis Eloqventz dennem beskriver; dette altsammen uanseet, haver min Fader saa meget ham allermeest muligt var, imidlertid tilveiebragt og til Færøes Provision anvendt, i det han ovenbemeldte Skiberom, saasnart det ikkun fra Færøe til Amsterdam var ankommen, strax derhen igjen sendte med sin fulde Ladning, af Salt, Jern, Humle, Klæde, Lærred og alle Slags Kramvare, og som det i Høsten samme Aar 1671 fra Færøe igjen til Holland ankom, blev det strax igjen tilladet med Rug, Byg, Malt og allehaande Slags ædende Vare, hvormed det ogsaa til Færøe lykkeligen til Suderøe ankom, og imens det derfra og til rette Lodsepladset til Thorshavn vilde henseile, blev det af Storm og Uveir hen under Norge forslagen, hvor det til min Faders store Skade blev forulykket, hvilket om det ei var skeet, skulde Landet endda nok raisonablement i dette bemeldte Aar 1671 bleven provideret, og er her udaf noksom at see; at min Fader haver altid gjort sit Bedste til Landsens Velfærd, mens hvem kan mod slig Ulykke, hvilken om træffede, det Gud forbyde, Andre, som ogsaa have saa langtfraliggende Steder at forsyne, kunde de Intet dertil. Endnu mældes i Supplicationen om en Contract, som de have gjort med Taxtens Forbigaaelse, det selvsamme Aar 1671, hvilket de skrive at være efterlevet, mens

Skibet forulykket, og skulde man let af Supplicationens Stiil slutte, ligesom et Skib var bleven paa deres Bekostning, hvilket dog ikke er skeet, men fornævnte Skib blev for min Faders Conto ladet og forulykket. Ellers vil Landfogden af slet ingen Contract vide med hannem være indgaaet.

Hvad det forgangen Aar 1672 angaaer; kan de selv intet nægte, at der jo en ulastelig Qvantitet af Korn derhen er kommen, og fordi man jo ikke skulde tænke, at de derpaa intet kunde finde at sige, saa allegerer de, at det ei noget kunde forslaae, for den store Hunger de Aaret tilforne havde udstaaen, ligesom om de derfor da kunde æde desmere; ellers haver min Fader dette forgangen Aar med 3 Skibe under min Direction didsendt henved 3,000 Tdr. Rug, Meel, Gryn, Malt, Byg og andre ædende Vare, foruden at regne alleslags Kramvare, saa meget der gjordes behov. Enddog føre de saa haarde Klager og ville ikke considerere, at man i en Hast ikke udi disse besværlige Tider Skibene herfra med Korn og fra Norge med Tømmer tilligemed kunde forskaffe.

Skuden som de formener at være bleven forulykket, er Gud skee Lov lykkelig arriveret, og igjen vel udkommen; at sige, der haver ingen Tømmer, Jern og Kavdet indeværet, befinder sig ganske anderledes, thi derudi var desuden fornøden Kornvare.

Baade Baads-Tømmer, Deler og Jern, og Karder var bestilt fra Holland, men kom ikke tidlig nok herhid formedelst Tidens Vanskeligheds Skyld, og skal nu med det første Skib didsendes, mens ellers i andre Maader ere de lovlig og billig forsørget, og haver jeg udi dette Aar udi alt saaledes Anstalt gjort, at de ingen billig Aarsag kan have at klage for Tilførsel, om Gud ikkun bevarer for Ulykke, Søeskade og Fiendehaand.

Hvad ellers Administrationen derpaa Landet angaaer, saa staaer min Fader fri derudi at ordinere, efter Hoi Kongl. givne Benaading, som han det gavnlig befinder, naar dermed ingen forurettes, og er Administrationen saaledes beskaffed, at naar Landfogden eller andre hvem det være maae, Nogen forurettet, de da kan søge hannem der i Landet, som saaledes er disponeret, at Laugmanden ikke alleeneste tør dømme Præsterne og andre til, hvorudi de Ret haver, mens endogsaa tør dømme Amtmanden selv fra, imod Kongl. Privilegier og Regalia, Præsterne til Faveur, som kan sees af derom ergangne Dom, hvoraf klarligen kan bemærkes; at deres Angivende er urigtig og at de Færøiske snarere skal faae Ret der i Landet, end Kongen selv eller Amtmanden, naar han paa Kongl. Majest. Vegne Kongl. Regalia søger at maintenere, hvor det tilgaar kan Severin Pedersen videre fornemmes, og

kan letrelig sluttes, at dersom de kan faae saadan en Dom imod Kongl. Hoihed og Rettighed, hvi skulde de da ikke faae Dom imod Landfogden eller Kjøbmanden, naar de af dem forurettes? At de siger, at de ingen Brev eller Klagemaal kan faae ud af Landit, maa Fogden ogsaa tilsvare. Af alt dette Ovenskrevne, som ogsaa af hosfølgende Documenter, formener jeg, at jo nokſom klarlig sees, min Faders store Omsorg for Landet.

Hvad Hr. Lucas endnu mere melder om, der-paa kan findes Svar i vore Benaadings og andre Kongl. Breve, hvoriblandt fornemmelig det sidste Benaadingsbrev, dateret den 3die April 1662, fuld-kommen Svar nok giver paa den ubehørlige Begjæ-ring om et frit Commercie og Fisker-Compagnie, og troer jeg desmindre, at nogen af de Høi og Velædle Herrer Commissarier imod Kongelig Haand og Segl, med saadanne stærke Clausuler ydgiven, noget godt befinder, som jeg mig forsikkrer paa, at de alle De-res Resolutioner derpaa saaledes funderer; at Hans Kongl. Majestæt Sal. Hoilovlig Ihukommelses Haand ingen Afbræk i nogen Maader deraf tager, mens ved sin Kongelige høie Respect og Værdighed for-bliver.

For det Sidste, saa vidt jeg fornemmer, havde Præsten meget bedre gjort, at han havde tænkt paa sin Conduite og vanskelige Sind at forandre, end

at han sig i de verdslige Forretninger saaledes vil indtrænge, hvortil han ikke aleneste ei er bestilt, men endogsaa for sit, alt for disse Tider, beteede urolige og oprørske Gemyts Skyld, høielig forbøden er, udi en derom allernaadigst udgivne Mandat, hvilken han selv den Tid formedelst saadanne Historier, som han nu paany igjen begynder, Majestæten foraarsagede: at udgive, og veed han sig selv bedst at erindre, hvor hans provstelig Dignitet den Tid blev af Hans Majest. med andre Benaadinger tilbagetagen, og han med en Deprecation løs slap. Og eftersom jeg nu fornemmer, at han paa nye igjen slig Opsætsighed som tilforne, begynder, og i disse efterfølgende Punkter saavelsom i flere høilig peccoret haver, saa tvivler jeg ikke paa, at de Høi og Veledle Herrer Commissarier denne Præstens og hans Anhangs Ulydighed og dristige Tilegnelse, af hvis Høiheder og Regalier Hans Kongl. Majest. allene tilkommer og af ingen Anden end den som det Allernaadigst er betroed, bør angribes, jo saaledes ansees at han for sin Temerit behørligen efter Hans Kongl. Majest. Breves Tilhold, og efter sin videre Fortjeneste maatte blive bestemt og ved General-Fiscalen tiltalt.

Efterskrevne Puncter ere en Deel af hans Mishandlinger, som jeg nu paa denne Tid vil anføre.

1) Haver Hr. Lucas offentlig i Retten procurerit, imod Kongl. Majestæts Brag, Høihed og Rettighed.

2) Haver han bemænget sig med fremmed Handel og Godses Udskibning, hvorudi Laugmanden og haver dømt tvertimod Privilegierne og Kongl. Majest. Brev.

3) Stevner, sammensanker og oprører han det hele Land og Almuen, uden nogen Høi Kongelig eller min Faders Ordre, som allernaadigst betroed er at være Amtmand over Landet, han selv procurerer, conciperer, og sammenskriver adskillige Supplicationer, og sig intet efter Kongl. Maiestæts Breve og Mandater vil rette.

4) Saasom Hans Kongl. Majestæt Sal. Høilovlig Ihukommelse, min Fader allernaadigst befalede, at Lieutenanten skulde excercere det unge Mandkjøn, hvorom han ved Landfogden stilled Ordre, og han derom gjorde Anstalt med Bøsser og Gevæhr at forskaffe, hvilket Hr. Lucas sig skal have imodsat, og endnu supplicerer imod, at saadant som Hans Kongl. Majestæt og Landsens Tjeneste og Conservation er angaaende, kunde for hans Opsætsighed ingen Fremgang vinde.

5) Matricul-Skatten, hvorom udi tvende allernaadigste Befalninger anordnes, at derfor til min Fader gjøres Regnskab, understaaer han sig med of-

fentlig Stevning og Process i Landet at begjære, Landfogden til hannem og hans Medbrødre skal gjøre Regnskab og Rigtighed.

6) Da han nu herud kommer, indgiver han til Hans Kongl. Majestæt adskillige Supplicationer og grove Klager, hvorom han billigen burde min Kjære Fader, som Amtmand først besøgt, og hannem sine Besværinger communiceret til sin Erklæring og Paaskrivelse efter Recessen; havde han da ikke skaffet hannem Ret, var endnu Tid nok, saadan hans Angivende for hans Kongl. Majestæts allerunderdanigst at andrage. Dette er hvad jeg paa foregaaende Poster haver eragtet nødvendigt at svare og om Hr. Lucas grove Forseelse at allegere.

Hvad ellers Supplicationerne angaaer Lit. E. I, E. II, F. I, F. II, G. I, G. II, saa kan jeg inter Andet sige saavidt jeg der udi var i Erfaring kommen, end at de mere henrører af Præsternes i Færøe deres Gjerrighed end af deres Trang og Fattigdom, og Intet foruden hans Majestæts Indkomstes Formindskelse, kan tilstædes, og om de Høi og Velædle Herrer Commissarier des Omstændigheder udførligen begjærer at vide, kan de baade af Severin Pedersen og Johan Heidemann erfare, som Landets og Præsternes Leilighed bedst er bevidst og kan de ogsaa bedst om Supplicationens Litr. H. Indhold deres Erklæring give.

været, og efter Sal. Hoilovlig Ihukommelse vores kjere Hr. Faders, Kong Christian den Fjerdes Brev, som dennem dog sligt expresse tilholde, og at for Overvægten skal gjøres sær Rigtighed; da haver Enhver som vedkommer, under Straf som vedbør, sig derefter tilbørligen intil paa videre naadig Anordning at forholde. Desligeste eftersom ogsaa for Os underdanigst andrages; at en Deel Præster der paa Landet skal have sig med Bøndergaarde at fæste indviklet, hvilke Bønder ikke skal svare til nogen Flytning eller Føring, ei heller Deres aarlige Tiende skal erlægge, som den anden Almue i Landet (umeent Deres Avls- og Anex-Gaarde, som de dog skal have frie), da er desligeste Vores naadige Villie og Befaling, at de og deraf uden videre Widerværdighed, som rette Leilændinger efter Norges Lov og Recessen, uden nogen Modsigelse, hvis de bør med Rette, aflægge. Og eftersom Vi ogsaa derhos naadigst erfare, at Fogden derpaa Landet stor Hindring og Indpas skal vorde tilføiet, naar Hospitalets Gavn og Bedste paa Vore Vegne søges, da ville Vi og naadigst, at de, som det intet vedkommer, at i- og afsætte, sig derfra skal entholde eller og derfore sættes tilrette. Desligeste, eftersom, ogsaa stor Brøstfældighed mange Stæder, skal findes paa Kirkerne derudi Landet, da ville Vi naadigst, at Fogeden med Provsten der sammestęds, skal gjøre mulig Anord-

ning, som til deres Brøstfældigheds Reparation tjenligst kan være, uden Nogens Hinder eller Vider=værdighed. Iligemaade, eftersom og en Deel her til Dags sig haver understaaet, Almuen til Ulydig=hed at ophidse udi de Ting, som Vores Tjeneste og Landets Conservation angaaer, — ja og skal have skreven og procureret for Almuen, og dennem Loven vrangeligen fortolket, hvilket Fogden der sammesteds i sin betroede Forvaltning ikke ringe Vidværdighed skal have tilføiet, thi byde Vi hermed og alvorligen befale, at Ingen, hverken Geistlig eller Verdslig, sig understaaer ved nogen hemmelige Stemplinger med Almuen at omgaaes eller Noget for dennem enten procurerer eller skriver; Vi ville ogsaa naa=digst at alle Suplicationer af Landsskriveren skal forfattes i slig Form og Stiil, som kan være Lands=loven og Vores Tjeneste ikke modstridig, og at be=meldte Landskriver tegner sin Haand derunder. Des=ligeste ville Vi ogsaa naadigst, at alle Kjøbebreve, Contracter, Obligationer, Afregninger, og deslige, skal herefter tages til Thinge, for lovlig sat Ret, men de som anderledes annammer eller udgiver Skrifter, skal være af ingen Værdi. Iligemaade, de som have Kjøbmandskab med Bønder, skal og efter Recessen, bevise Deres lovlige Fordring med gode Haandskrifter; uskrevne skrives og rigtige Regnskabs=bøger, som to eller tre Dannemænd haver været

overværendes, da Gjælden med Bonden er gjort; paa det den enfoldige Bonde ikke skal forurettes, som alt formeget hidtildags skal være skeet. Og eftersom ogsaa paa alle Pladser i Landet skal findes et stort Antal spedalske Folk, som daglig der skal tilvoxe saa at det skal være at befrygte, at saa Mange bliver besmittede; at det siden ikke, skal staae til at remedere; da ville Vi naadigst, at saadan tjenlig Ordre der sammesteds stilles, saa at de Besmittede føres i et Hospital, men om de ikke ville med Gode da med Magt; og at De deres Formue med sig der indtager; mens dersom det til deres Underholdning ikke tilstrække kan, da Collect dertil af det ganske Land at samles.

Forbydendes Alle og Enhver herimod, efter som forskrevet staaer, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade, givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 29de April 1661.

Under Vort Zignet.

Friderich.

Udtog af en fra Geistligheden og Laugretten nedsendt Supplique til Lehnsherren Gabell af 16de Septbr. 1666 under det almindelige Landsens Segl i Anledning af Gabells Skrivelse af 7de Juli samme Aar indført i Protoc. No. 4 Fol. 8.

„Mens eftersom Sgr. Trellund beraaber sig

paa sin store Skade i denne Krigstid, da befindes heller hans Skade at komme af en Deel halvledige Skibe, som han hid haver sendt, saavelsom Mishandling udi Tilførselen med de profiteerligste Varers Forsømmelse, da kan dette fattige Land uden dets største Undergang den Skade ei oprette; dernæst efterdi vi tilforne have til en vis Tid forandret Taxter med Velbemældte Hr. Jonas Trellund, da haver han hverken da eller nu fyldestgjort os med Tilførselen som i forrige Compagnies Tid, enten med gode dygtige Varer, eller efter Fornødenhed, ei heller i sine tilbørlige Tider, hvorudover Skibene om Vinteren forkommes. Hvad Elændighed det er for os fattige Indbyggere, kan ikke paa denne Tid fattes, men kan lettelig sluttes, efterdi vi boe her paa en Klippe udi det vildene Hav, værre end som i en Udørken, hvorfra ingen Udflugt er for os end som udi det dybe Hav, hvor der ikke findes Middel til Livet, men vel til Døden for at forkorte vores Elændighed. Og have vi paa denne Tid stor Mangel for Korn, Salt, Baadstømmer, saavelsom Andet, hvilket er os den største Nød, hvorved afskjæres Livets Middel baade til Lands og Vands, hvilket vel kunde være forekommet udi de mange ledige Skibe, som i Aar ere til os komne, og dersom her ikke kan raades Bod paa, kan vi heller ikke skikke os med Hr. Trellund udi noget Taxtens Forandring, hvorfore vi under-

danigst ere begjærende Hans Excellence som haver priviligeret hannem Handelen, vilde dog ansee sine fattige Undersaatters Elendighed og lade hannem først forbinde sig til en fuldkommen Tilførsel udi alle sine Omstændigheder. Dernæst at over os ei maatte forhverves en Kongelig expresse Taxt, men at vi efter Hans Excellenses milde Forslag maatte indbyrdes saaledes accordere, som vi kan synes at dette fattige Land kan taale, paa det Indbyggerne i sin Tid aldeles ei skal fordærves, saa at hverken Hans Kongelige Majestæt kan faae sin Rettighed, ei heller nogen Handel kan drives ud af dets endelige Ødelæggelse.

Kong Frederik 3dies Confirmation communiceret Gabell.

Frederik den Tredie af Guds Naade, Danmarkis, Norgis, og Gothis Konning, Hertug udi Slesvig ꝛc. Vor synderlig Gunst tilforn. Eftersom Vi erfare at Indbyggerne paa Vort Land Færøe have in Augusti 1666 sluttet og indgaaet paa Laugthinget Accord med Os Elskelige Jonas Trellunds Fuldmægtig om adskillige Varers Priis, dog ikke længer end til St. Hans Dag næstefter, da er Vor naadigste Villie og Befaling, at samme Taxt skal kontinuere udi indeværende Aar indtil førstkommende Sommer igjen, siden ville Vi Os videre derom naa-

digst resolvere. Dermed skeer vor Villie, befalendes Eder Gud; skrevet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 30te Aprilis 1668.

Under Vort Signet.

Frederik.

Udtog af Rescriptet til Gabell af 13de August 1669.

„At Præsterne skal svare for den værdslige Ret, enten for Sorenskriveren eller for Laugmanden, naar de for Gjæld eller anden værdslig Dont indstævnes; at Landfogden skal være overværende, naar den geistlige Ret eller Provstemøde holdes, og at Landfogden skal forrette Skifter efter de Geistlige og ordinere Umyndiges Gods under Formynderskab. Da engelske og hollandske Skibe under den Prætext, at de ville kjøbe Forfriskning, drive adskillig Handel med Indbyggerne, derfor befales, at hver som vil have Forfriskning, skal dennem paa Thorshavn først hos Landfogden angive, at han Deres Tilstand fornemmer, enten de ere Handlere eller ikke, og have nødtørftig Forfriskning fornøden, de som ellers handle, enten geistlig eller værdslig Betjente derpaa Landet; da skal Præsterne have forbrudt Deres Embede, Betjentene deres Bestilling og Bonden sin Gaard og ellers agtes som Vores Mandaters modvillige Overtrædere, og Skipperen efter Privilegierne have forbrudt Skib og Gods. Og eftersom forleden Aar

in Aprili ved Vores til Dig allernaadigst udgangne Missive blev anbefalet at den daværende Taxt med Kjøbmanden og indtil denne Sommer skulde continuere, saa er hermed Vor allernaadigste Villie og Befaling, at det hermed skal være ophævet, og blive ved den gamle Taxt.

Derpaa et Rescript af 18de Augusti 1669.

Frederik den Tredie 2c. Vor Naade tilforn! eftersom du den 30te Aprilis udi næst-forleden Aar haver bekommet Vores allernaadigste Befaling: at den da værende Taxt om adskillige Vares Priis indtil denne Sommer skal vedblive, da have vi nu efter allerunderdanigst Ansøgning og Begjæring allernaadigst bevilget: at samme Taxt saavidt den de tvende i dette Aar henskikkede Skibe, som kaldes Concordia og Jomfru Maria, deres Ladninger alene angaaer, skal blive bestaaende, derefter du dig haver at rette.

Christian den 5tes Rescript om Rettergang 2c.

Vi Christian den Femte af Guds Naade Konge til Dan. 2c. gjøre Alle vitterligt: at eftersom Retten paa vort Land Færøe ikke alle Tider saaledes skal blive betjent og administreres, som Lands-Loven, Recesserne og udgangne Forordninger tilholder, i det at Rettens Betjente ofte efter vrang Anledning

imod Bogstaven sig skal understaae at fraholde og opsætte de Sager, som til Hjemthing og Landsthing billigen burde at ordeles, saavelsom Vidnesbyrd efter lovligt Kald og Varsel at forhøre, hvorover Retten skal foragtes, og de Vedkommende udi Deres Sager præjudiceris. Da er vores allernaadigste Villie og Befaling: at Laugmanden og andre Rettens Betjente der paa bemeldte Færøe, uden utilbørligt Ophold, endelig kjende og dømme udi de Sager, som til Laugthing og Hjemthing lovligen bliver indstævnet og paa hver sit Stæd bør at ordeles, og det efter Lands-Loven Recessen og udgangne Forordninger som Enhver agter at forsvare, og hvis her til Dags anderledes kan være passeret, derudi haver Laugmanden endelig at dømme; saa Enhver eftersom før er hørt om, hvis Lov og Ret er vederfares, hvorefter Enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette under Straf som vedbør. Givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 8de Juli 1672".

Under Vort Signet.

Christian.

Under Data 11te Marts 1674 paabød Kongen trende Bededage at holdes i Island og Færøe den 12te, 13de og 14de Augusti, hvori bydes og befales: „ædrueligen, skikkeligen og betimeligen til Kirken og Guds Huus at komme, og indtil Soleus Nedgang at faste, og fra alt Arbeid, Reiser samt Spil

og Daabel og anden verdslig Forfængelighed at entholde, og af yderste Magt beflitte derpaa, med saadant Andagt at fremkomme: at det for Gud i Himmelen kan være tækkeligt og behageligt — og at straffes som Kongl. Mandaters modvillige Overtrædere".

Den 1ste Septbr. 1675 blev Commandant Claus Becher paa Laugthinget forkyndet hans Afsked ved følgende Kongelige Ordre:

Christian den Femte af Guds Naade Konge til Danmark ꝛc. Vores allernaadigste Villie og Befalning er: at Lieutenant Claus Becher som paa Færøe haver været Commandant, skal derfra herhid med det Første sig begive, og at Constablen Johan Christophersen herfra til Færøe igjen skal reise, og sammestæds indtil videre Befalning forblive, og den ordinaire Vagt commandere, og derfor den Traktemænt nyde, som for en Constabel da forordnet vorder. Hvorefter de vedkommende allerunderdanigst sig haver at rette. Givet paa Vort Slot Kjøbenhavn den 12te Juni 1675.

Under Vort Signet.

Christian.

Ved Rescript af 12te Juli 1676

Befalede Kong Christian den Femte, at Laugretten skulde accordere med Simon de Pektum

og Johan Heidemann, som Færøerne for en vis aarlig Afgivt havde forpagtet, saasom de ikke i de besværlige Krigstider med den færøiske Taxt kunde bestaae; deri indføres: „dog som vi vores største Henseende til Undersaatternes Nytte og Fordeel allernaadigst have, skal det samme vores Undersaatter stande frit fore, saafremt de skulle formene sig ved denne Taxt, at komme til Kort; eller og de skulde kunne optænke nogen anden mere fordeelagtig Middel og Vilkaar, for den Sælgende og Kjøbende, sig hid til den Ende med første og bekvemmeste Leilighed ved Fuldmægtige af deres Middel at indfinde, og Os Deres Forslag i saa Maade allerunderdanigst foredrage og tilkjendegive lade, hvorefter vi da til Landets ydermere Nytte og Gavn videre Anordning allernaadigst gjøre ville. Og saafremt meerbemeldte Undersaatter ved denne Taxt nogen Skade vorder tilføiet, skal det denne i næst efterfølgende Aar paa en eller anden Maade igjen godtgjøres".

Kong Christian den Femtes Rescript til Gabell, den 12te Aug. 1680.

Christian den Femte &c. Vor Naade tilforn. Eftersom vi allernaadigst kom i Erfaring, hvorledes en Deel af Vore Undersaatter paa vort Land Færøe udi forbigangne Krigstider, skal være geraaden udi stor Gjæld og Løftighed, saa at dersom De

nu paa en Gang skulde overiles om Betalning, kunde deraf intet Andet end Deres totale Ruin være at forvente, thi er Vores allernaadigste Villie og Befaling: at Du strax med første Skib herfra skal bortseile, saadan Anstalt der i Landet gjør: at bemeldte Vores Undersaatter først og fremst anvende Deres Middel til at betale Vores Landgjæld, dernæst at indkjøbe sig af Kjøbmanden saa meget, som De til Deres Livs Nødtørft uomgængeligen kunne behøve, og siden at betale Restantcerne, og deres anden Gjæld til Hvem de slig skyldige kunde være; saasom deres Evne og Formue kan taale med saa Skjæl de lovlig Caution derfor kan stille. Dog at Alt Gjæld og Restance som baade Foged og Kjøbmand hos Bønderne sammestæds nu kunne have at prætendere, strax og uden videre Delation der lovligen bliver examineret, og liqvideret, saafremt samme Fordringer skal gyldige være".

Ved Kong Christian den Femtes Rescript af 13de Juli 1682 blev anordnet, at den store islandske Dom, som ved Kong Frederik den Andens Anordning af Dato 13de April 1565, angaaende Leiermaal imellem Slægtninge, fremdeles skulde følges.

Ligeledes blev ved Missive til Gabel af 11te Juli 1682 befalet: at 4 landkyndige Mænd, som vide Landsens Leilighed, skulle udskikkes til Kjøbenhavn for at gjøre et lideligt Kjøb paa alle Slags

Vare. Deres Reise frem og tilbage samt Deres Fortæring i Kjøbenhavn skulde de 4 Hovedforpagtere bekoste og betale; deri indføres: at Gabel skulde paaskynde „at samme 4 Fuldmægtige der af Landet fremkomme, anseendes det ganske Land og dets Indvaanere storligen Magt der paaligger".

Paa Fol. 43 findes: at Stænderne i Færøe gave Laugmanden Weihe, Sorenskriver Peder Sørensen og Syssesmand i Norderøe Hans Hansen, samt Bonden Johannes Berentsen af Kollefjord Fuldmagt: at handle om Taxten, fremmed Handel, Hval, og Andet som kunde være Landet magtpaaliggende, derpaa udkom Forordningen og Handelstaxten af 1ste Mai 1683. Ved Rescript af 12te Mai 1688 er befalet: at Norske Lov skulde publiceres i Laugthingshuset og alle andre Høst-Thing paa Færøerne, og være gjældende fra Mikkelsdag samme Aar. Paa Fol. 205 anføres Laugthingets Ansøgning, foraarsaget ved Gabels Rescript af 19de Mai 1690, at Uld ene skulde modtages og ikke Strømper uden af de Allerfattigste, saasom henved 16000 Par vare ganske fordærvede af Møl. I samme er indført: eftersom saadan usædvanlig Besværing nu udi vor største Trang bliver os paalagt, ere vi ingen Tilførsel af hannem begjærende, men heller ville døe og falde udi Guds Hænder; saasom vi i Vinter før Skibets Ankomst, og nu efterat Skibet

hidkom, have levet af Græs paa Marken og Tang af Stranden, og lide haardt og trues end haardere. Efter saadan Tilstand vil vi nu affige Hans Excellense Hr. Gabel med Landsens Handel, Kjøbmandskabet angaaende, men bevise ham som vor Lehnsherre den Ærbødighed og Lydighed vi ham skyldige og pligtige ere, forhaabende Hans Majestæt Handelen angaaende sig allernaadigst vil lade behage, vor Elændighed med naadige Øine at ansee. — Almuens og Præsternes Ansøgning er af 26de Juni 1690.

Kongens Rescript til Gabel af 15de Juli 1690.

Vor Gunst tilforn! eftersom du for os allerunderdanigst haver ladet angive: at Du ikke vel efter disse Tiders Tilstand skal kunne continuere med din Handel paa vort Land Færøe, saafremt Du ikke maae bekomme nogen Uld istedenfor en Deel af Hoserne, som aarligen nu i saa stor Mængde skal udkomme: at de ikke i nogle Aar skal kunne forhandles, men saa længe usolgte maa henligge, indtil den største Deel deraf ganske er fordærvet, Dig til største Skade; og vi saadan Forandring med Handelen ei kan samtykke, førend vi af bemeldte Lands Indvaanere have fornummet, hvad de derimod kunne have, at forebringe. Da er vor allernaadigste Villie og Befaling; at Du den Anstalt gjør, at vore kjære og troe Undersaattere paa vort Land Færøe udnævne til

Thinge 4 landkyndige Mænd, som sig ved første Leilighed, hid til vor Kongl. Residentsstad have at begive, og da for de Commissarier, som vi dertil allernaadigst ville forordne, tilkjendegive: om De med Dig efter Dit Forslag kan accordere, og ellers for samme Commissarier andrage, om Landsaaterne sig noget over Landfogden med Rette kan have at besvære, eller udi andre Maader at forebringe, hvormed de formene Landsaaterne i en eller anden Maade at graveres, til hvilken Ende, De sig med lovlige Things-Vidner om Alt, hvis De i saa Maader agte at foregive, have derpaa Landet at forsyne, hvorefter da Alting efter Sagens befundne Beskaffenhed kan vorde revideret, og skal Du selv bekoste de 4 af Landet Udskikkede, deres Reise frem og tilbage, saavelsom, hvis De her i Riget til nødtørftig Fortæring behøve, og paa det forbemeldte Vore Undersaatter den fornødne Efterretning kunde have; skal Du denne vor allernaadigste Befalning paa alle Thingene deri Landet til Alles Efterretning behørigen lade læse, og protocollere, og paa alle de Stæder, det allerunderdanigst læses, lade paaskrive, og til Vores Cancellie saaledes indsende. Dermed skeer Vor Villie. Befalendes Dig Gud.

Gabels Brev af 25de Juli 1694.

Kjære Peder Samuelsen i Lamhauge paa Østerøe.

„Som hans K. Majestæt paa mit allerunderdanigste gjorte Forslag haver resolveret: at I udi Laugmandens Stæd paa Færøe, Laugthinget skal sidde, al den Stund Laugmanden i Sagen er impliceret, saa forordner Jeg Eder hermed efter allernaadigst ergangne Befalning til mig, Retten paa Laugthinget imidlertid i Laugmandens Stæd at betjene; hvor I Eder som en upartisk Dommer haver at forholde, saaledes som I agter at forsvare, hvor og naar fornøden gjøres".

Ved Rescript til Gabel af 16de August 1694, betræffende en til Høieste Ret indstævnet Laugmands Dom, angaaende et Hauge-Stykke, befaler Kongen Gabel: „at Du strax efter det her gjorte Forslag beordrer 24 i Landet indfødte og boesiddende Mænd, som upartiske eragtes: at de sig samme Sag efter lovlig foregaaende Stævnemaal til de Vedkommende med forderligste foretager, og Parterne mellem deres værende Stridigheder enten i Mindelighed forener, eller efter des befundne Beskaffenhed foruden andre Betjenters Intervension endelig imellem kjender og dømmer saa vidt Lands Lov og Ret er gemes, ved hvilken Deres Dom som de under deres Hænder og Signeter de Vedkommende efter Ansøgning bestreven haver at give, vi allernaadigst ville det skal forblive, og ei videre i Sagen af nogen af Parterne

til videre Ret apelleres; dermed skeer Vor Villie, befalendes dig Gud".

Skreven paa Vort Slot Kjøbenhavn den 16de Aug. 1694.

Under Vor Kongl. Haand og Signet.

Christian.

(L. S.)

Udtog af Lehnsherrens Gabells Ordre af 3die Mai 1698, hvoraf den første Deel angaaer de nye Models Hosers Forarbeidning.

„Og som paa Lundet skal begaaes Forprang med Øxen, som opkjøbes til Compagniets Skade, saa forbydes hermed Fogden og Alle Andre at kjøbe nogle Oxer, uden hvis De til Deres egen nødvendig Huusholdning uforbigængelig behøve, men Alle som nogen Øxen have at anvende, skal være tiltænkt dennem til Kjøbmanden for Landsens sædvanlig Kjøb og Taxt, at sælge og afhænde, som skal være forpligtet dem samme Øxen paa Compagniets Vegne at afhandle og dem efter Landsens sædvanlige Kjøb at betale med gamle Dalere, danske Kroner, eller Varer, eftersom De med hannem derom bedst kan accordere; desligeste skal Fogden være forpligtet, hvis Øxen ham foræres, og han ikke selv til Huusholdning behøver, til Kjøbmanden for samme Kjøb at afhænde, og sig fra al Forprang og Kjøbmands-

skab, i hvad Navn det have kan, under hans Bestillings Fortabelse at entholde; iligemaade skal Ingen herefter understaae sig at sælge eller kjøbe noget fiint Gods af Garneuld, Nattrøier eller Strømper til andre end Kjøbmanden, som alene skal have Magt og Frihed, paa Compagniets Vegne, at opkjøbe og lade forarbeide alt det fine Gods, middelmaadig og ringere som nogensteds udi Landet kan bekommes for et billigt Værd efter Landsens almindelige og sædvanlige Kjøb, som saadant Gods pleier at kjøbes for, hvorudi Alle og Enhver forbydes at tilføie Kjøbmanden nogen Hinder eller Indpas under hvad Prætext det være kan i nogen Maade, men heller være tiltænkt hannem herudi at assistere og befordeerlig at være, saameget som Enhver efter sin Stand og Vilkaar mueligt er, til hvilken Ende Alle og Enhver herom advares for Skade at tage sig vare. Og som Lurendreiere og fremmede Handlere som fornemmes skal begynde igjen derpaa Landet at tage Overhaand, Negotien til mærkelig Skade og Afbræk, da anbefales Fogden og Sysselmændene iligemaade hermed strængeligen og under Deres Bestillings Fortabelse, at hindre og forfølge saadanne fremmede Handlere efter Hans Kongl. Majestæts Forordning af 13de Mai 1682, 9de Artikel, samt efter Privilegierne og Loven, og skal Fogden særdeles tilholde Sysselmændene og have tilbørlig Indseende med

dem, at de herudi deres Pligt og Skyldighed tilbørligen efterlever og idelig og altid paaminde Indbyggerne at entholde dem under høieste Straf fra al Handel og Vandel med fremmede Seilere og Lurendreiere, og til Alles Efterretning skal af denne Proclama med allerforderligst, saasnart den Fogden tilhænde kommer, vidimerede Copier af Fogden underskrevne sendes til alle Sysselmændene og ved dem og tvende Laugrettesmænd fra alle Kirkebakker udi hvert Syssel for Indbyggerne lydeligen forkyndes og oplæses, saa efter dets Forkyndelse af Sysselmændene og de tvende Mænd under deres Hænder paategnes, saaledes at være forkyndet som meldt er, dernæst skal den forkyndes til Vaarthingene og siden tilligemed Originalen paa Laugthinget forkyndes og udi Laugthingsprotocollen indføres, da Fogden paany alvorlig skal gjøre Formaning til Sysselmændene og Almuen at rette sig hørsommelig efter dette Forbud og Befaling, og sig for Skade at tage vare, og derefter ved Fogden tages et Laugthingsvidne beskrevet og mig ved første Leilighed tilsendes".

Datum Kjøbenhavn den 3die Mai 1698.

Frederik von Gabell.

Enhver, der sammenligner denne Proclama med den Kongelige Resolution af 10de December 1834, maa indrømme, at Færingerne med Rette ansee sig, at være emanciperede ved de liberale Maximer,

hvorefter den Kongelige Monopol-Handel føres i Nutiden.

Bilag A.

Plan til det Oeconomiske Selskab og de Forbedringer, som skulde være Gjenstand for sammes Bestræbelser.

Til Medlemmer skulde efter Høikongelig Ordre authoriseres 6—7 Personer, hvis Virksomhed og Nidkjærhed skulde henvendes paa følgende Gjenstande:

1) Agerdyrkningen, at med den skulde haves nøie Opsyn, saa at de Bønder, der have en rummelig Indmark, og ved hvis Strande Tang opdriver, men dog fandtes efterladne, skulde først paamindes at opfylde deres Pligter, men hvis den ei blev ændset, da mere alvorligen see Sagen an.

2) De Bønder, hvis Duelighed var beviislig, og som havde saa snæver og liden Indmark, at den standser Flittigheden, tillades at udvide deres Strækning, uden Paaankning af Andre, der boe i samme Bøigde.

3) Sysselmændene bør hvert Aar indlevere en Designation over Korn-Tienderne i deres Sysler, og det for hver Bøigd især, med Undersøgning, om lidet eller meget af Tang er opdrevet paa de sæd-

vanlige Stæder, at man deraf kan erfare Kornavlingens aarlige Af- eller Tiltagende, samt om Afgangen reiser sig af et sneefuldt Foraar og Misvext, eller af Skjødesløshed og Efterladenhed.

4) den høist skadelige Sædvane, at Tjenestefolk ansee deres Huusfædre, som Ligemænd, følgeligen ere selvraadige og uvillige til det, der befales dem, skader meget Bondens Næringsvei og burde afhjelpes.

Grunden hertil kan ingenlunde søges i de fattige Færingers slette og vanartige Gemytter, men snarere i Slægtskabs og Svogerskabs indbyrdes Forbindelser, da Folkemængden ikke er ret stor. Tillige blive Tjenestefolk slet lønnede, hvilket bidrager til deres Ligegyldighed.

5) Den skadelige Misbrug, at Mange, som ikke gide tjent paa Landet hos Bonderne, sætte dem ned i Thorshavn, saa Landmanden lider Mangel paa Folk. Saalænge man ikke raader Bod paa disse Poster, maa man ansee Færøerne at have et friskt Legeme, men en lam Fod og derfor ei kunne komme afsted.

6) Selskabet bør ligeledes have et vaaget Øie over Søide-Handelen, som man i disse Tider egentlig kan kalde Landets Styrke, ved at udrydde paakommende Uordener og ved hensigtsmæssige Forholdsregler søge at ophjelpe Faareavlen, hvor den er forfalden.

7) Selskabet bør haandthæve Bøndernes Rettigheder til deres Fuglefangst og paatale om nogen af Selvraadighed vil bruge skadelig Skyden op i Fuglebjergene, hvorved Fuglen bliver vild og sky i Søgnings-Tiden.

8) Det bør skarpt undersøges, naar Hvale blive inddrevne til deres Regstre-Pladse eller Hvalvaage og mislykkes, om det reiser sig af Forsømmelse ved Bud fra Bøigd til Anden, eller af en nederdrægtig Gjærrighed af Odelsmændene til at faae Hvalen dreven paa deres Grund, eller af Mangel paa fornødne Redskaber, eller endelig af Hvalens naturlige Vildhed og Uregjærlighed.

8) Til en Lettelse og Hjelp for det oeconomiske Selskab, beskikkes af samme 2de duelige Mænd i hver Bøigd, hvilke, da de desuden nogle Gange hvert Aar komme til Thorshavn, baade til Landskyldsboden og Handelen, kunde underrette Selskabet om deres Bøigds indvendige Haandteringer, at Manglerne paa en lempelig Maade kunde erfares og raades Bod paa.

9) Selskabet bør ligeledes have Indseende med Fiskerierne, og anføre Indbyggernes Klager mod endeel af deres Landsmænd, som, naar de komme først paa Fiskemederne, og Strømmen gaaer fra Landet til Søes, ikke tage i Betænkning, at drive med Fisken i det vilde Hav, til stor Skade for de

Baade, der ikke endnu ere komne paa Medene og for dem selv i Eftertiden.

10) Selskabets Lemmer, om ikke Alle, dog de Fleste, bør en Gang aarlig besøge de 4 nordenfjords Sysseler, og nogle af dem alternative de søndenfjords. Den bekvemmeste Tid hertil synes naar Thingene holdes i Syslerne, hvorfor de sædvanlige Vaarthing meget vel kunde determineres i en af Sommermaanederne, ligesom skeer paa Suderøe og Sandøe. Men da et saadant Thing holdes immediate af Sorenskriveren og 8 forstandige Mænd, der repræsentere det hele Syssel, saa kunde, efterat de ordinaire Thingsforretninger vare til Ende, Indbyggernes Besværinger, af hvad Beskaffenhed de end vare, og med hvilke Omstændigheder de end vare forbundne, her have Sted til en paafølgende Undersøgning af dem blandt Selskabets Lemmer, som Sagen ikke angik. Hvis Forseelsen da befandtes at komme af Uvidenhed eller Misforstand, blev det bedst at ændre og bilægge den i Mindelighed, men hvis ikke, tages Thingsvidne til paafølgende behørige Forholdsregler.

11) Selskabet indberetter i Korthed, men dog nøiagtigen, til det Høikongelige danske Kammer aarligen Landets Tilstand; det indberetter tillige, hvad Drift og Fortgang foranmældte Forslage kan føre med sig. Ligesom der ei heller man forbigaaes, om

om noget kan inventeres der interesserer Landet og Handelen. Skulde endelig saadanne Agerdyrknings Redskaber gives i et af Rigerne, der bekvemmeligen kunde bruges efter Landets Beskaffenhed, og der ellers paa Landet blev en bekvem, anseelig Gaard ledig, turde Forsøgene ikke blive saa bekostelige, at jo den i Tiden faldende Fordeel for Landet langt vilde overstige dem, og Opmuntringer gives Andre til at følge et saa priisværdigt Exempel.

Denne Plan er forfattet 1761 af Handels-Forvalter Uldrik Adolph Lund.

Spørgsmaale, som efter Kongelig Ordre bleve forelagde det oeconomiske Selskab til Besvarelse.

Oeconomiske Spørgsmaale om Færøernes muelige Forbedring til Høieres Eftertanke og Andres Omdømme:

1) Om Agerdyrkningen i Færøe kan forbedres?

2) Om ikke Landet ved Agerdyrkningens Forbedring kan ernære langt flere duelige Indbyggere?

3) Om ikke langt flere Bøndergaarde i de jevne Dale og ved Strandsiden kunne anlægges?

4) Hvorledes disse Indretninger skulde være?

5) Om samme nye Bønder, foruden deres Køer, kunne underholde tamme Faar og behandle dem paa samme Maade, som i Danmark og andre cultiverede Lande?

6) Hvorledes det Tab, som de innværende Bønder ved nye Gaardes Anlæggelse lide, kan dem igjen erstattes, samt hvor høit dette Tab kunde agtes?

7) Om ikke Agerdyrkningen i Færøe Aar fra Aar alt mere og mere aftager?

8) Hvad den rette Aarsag hertil kan være?

9) Om det ikke er mueligt, at de fornemste Agerdyrknings-Redskaber, som bruges i andre Lande, ogsaa kunde komme i Brug i Færøe?

10) Ved hvilken Vei Indbyggerne kunne komme til at lære disses Brug?

11) Hvorledes Indbyggerne bedst disponeres til at tage imod nyttige Forandringer?

12) Hvoraf kan det komme, at der er langt større Mangel paa Uld nuomstunder i Landet end i forrige Tider, og hvorledes denne Mangel bedst kan afhjelpes?

13) Om en Vog Uld, som nu gjælder 3 Gylden, blev forhøiet til 4 Gl., hvorved Hans Majestæts Casse vandt 40 til 50 Gylden aarlig, kan være Indbyggerne til nogen virkelig Nakdeel?

14) Om ikke baade Hans Majestæts Casse og Indbyggerne lide derunder, at de mange Faareskind, som Leilændingerne yde, udskibes af Landet, da det i Landet er Mangel paa Uld?

15) Hvad Bønderne i Leie-Skindenes Sted beqvemmeligst kunde yde?

16) Om det ikke er Skade, baade for Kongens Casse og Indbyggerne, at 1 Vog Smør gjælder mindre end en Vog Tællig?

17) Om ikke andre Handels Vare af Ulden, tilligemed de sædvanlige halvfine Hoser, kunne forarbeides til lige eller større Fordeel, hvorved Ulden bedre kunde tilstrække?

18) Om ellers den færøiske Negotie udi noget kunde forbedres?

19) Om ikke Hvalfiskefangst kunde drives her imellem Øerne med et Skib om Sommeren?

20) Om ikke det i Svang gaaende Uhtryglerie paa en bekvem Maade noget kunde indskrænkes?

21) Hvorledes det i Svang gaaende Søide-Tyverie, som skeer paa Faarene paa Marken, hvor de dog burde være i fuldkommen Frelse og Sikkerhed, bedst kunde aabenbares og hæmmes, samt om den i Norske Lovs 6te B. 17 C. 33 A. dicterede Straf kan eragtes tilstrækkelig.

Min Faders, Chirurgus Schrøters, Besvarelser og Præsten Svaboes, ere mig tilhændekomne; Skriftets indskrænkede Arketal tillader ikke at bekiendtgjøre videre af samme, end at begge antage Forbedring muelig og gavnlig. Dog sees, at min Fader 2 Aar efter sin Ankomst, nemlig 1758, plantede de første Kartofler paa Færøerne, men at ingen den Tid vilde følge hans Exempel, ligeledes sees af

Præsten Svaboe, at Baltzer Jacobsen, som var Laugmand i Færøe fra 1654 til 1660 havde gjort Forsøg med Pløining paa Laugstoel-Gaarden, men til ingen Nytte. Præstens Besvarelse er af 24de August og min Faders af 4de September 1764. Nutiden kan vel ikke opdage de forventede Frugter af denne Regjeringens Omsorg, men dog have flere Bønder, især paa Suderøen, fundet deres Regning ved at føde tamme Faar om Vinteren, og denne Øe, som ene i Foraaret 1835 har tabt ved Vinterens Haardhed 5,438 gamle Faar og 3,251 nyefødte Lam, kan dog ernære sine Indbyggere, og paa det nærmeste være istand til at brødføde sig selv ved Korn og Kartoffelavl, uagtet Folkemængden 1784 ikkun var 637, men 1834, 1155, og det deels ved Udvidelsen af den gamle Indmark, deels ved Anlægget af 5 Udflytter-Byer. Ligeledes er det ved disse Besvarelser beviist, at det saakaldte Uldtryglerie burde, saavidt det angaaer Thorshavns Beboere, kaldes Bissekræmmerie, og saaledes ansees det ogsaa i Nutiden, saavidt det ei overdrives, som et nødvendigt Onde. Mistydning af Anordningerne, hvorved flere Haugeparter bleve samlede i et Fællig, var den sande Aarsag til Datidens Uldmangel; vel undgik man Tvistigheder, men Faarene bleve slet røgtede. At Øvrigheden i Nutiden har en rigtigere Anskuelse, og vel overholder Fælliget i Fjeldhaugerne, men ei i

Færøe er et desarmeret Land, naar det har med bekjendte Folk, at bestille; da det derimod for ubekjendte af Natnren finder sit tilstrækkelige Forsvar, de Fremmedes Fordomme om dets indvortes Fælhed, Vindens og Veirligets rasende Forse, og Strømmenes Vanskelighed har hidtil været de bedste Befæstningsværker, som (den Allerhøieste Ære) har udeholdt fremmede Gjæster, men ikke snarere bliver denne Taage opklaret, end vi jo strax vil faae Besøgelser af skadelige Handlere og (og gid vi maatte tage feil) af uforskammede Plyndrere, som Færøerne udi en rum Tid ikke have kjendt uden af Navnet og Forfædrenes mundtlige Traditioner. Det er forgjæves: at vi ville dølge vore Landsmænds Feil, de have ret en ubændig Lyst til at handle med Fremmede, og kan man ikke, uagtet al Agtpaagivenhed, tilfulde holde dem fra: at drive nogen Smughandel med de to à tre Skibe her aarligen beseile Landet, hvad vilde der da blive af, naar baade Ost- og Vestindiske samt engelske Varer her vankede i Overflødighed? Den Kongelige Negoce fik vel nøies med Vallen, naar disse nye Entrepreneurer havde afskummet Fløden, thi foruden de indianske Varer forstaaer Enhver vel lettelig, at de engelske Skibe, enten de directe kommer fra Engelland eller ei, vil da overflødig forsyne sig med de Varer som Færøerne fandt Smag udi, saasom Tobak, uldent og

Linnedtøi, samt alle andre Vater for bedre Kjøb end nu skeer ved den Kongl. Negoce. Herimod veed man vel at indvende, her kunde sættes de fornødne Visitere, for at forebygge Lurendreieriet, og det paa Handels-Compagniets Bekostning, som Aarsag til disse Uleiligheder, men dermed er Sagen kun slet bestilt, og tjente ikke til andet, end at faae den halve eller tredie Deel af Indbyggerne Tid efter anden afstraffede og ruinerede.

Man kan end falde paa at tænke, her kunde indvendes, naar saa skeede: at Deres Kongl. Maiestæts Negoce tabte ved dette Project, saa kunde Compagniet overdrages den færøiske Handel til Forpagtning mod en vis aarlig Afgift, men hertil svares: for det første blev Uleiligheden den samme, som oven er meldt, thi da maatte der jo ogsaa holdes Visitere og haves Indseende med, at hemme Snighandelen, men for det 2det, som er det betydeligste: at ved Forpagtning blev det hele Land total ruineret. Vi, der veed Forskjællen imellem Færøes Tilstand nu og i forrige Tider, Landet var under Forpagtning; ville haabe, at hver tilstaaer os, kunne bedst dømme om Følgerne, som ufeilbarligen ere disse: at naar Landet ved Forpagtningen efter nogle Aars Tid er udtømmet og til Marven udtæret, nødes Deres Kongl. Maiestæt til, af Høikongl. Medlidenhed ikke uden uforbigængeligt og anseeligt Tab for Eftertiden, at lade Handelen drive for Deres Kongl. Maiestæts

egen Regning, som nu skeer, paa det Landet ikke skal see sin totale Undergang.

Endelig, kan dette Uveir ikke stilles, saa haabe og bede vi dog allerunderdanigst: at Deres Kongl. Maiestæt dog aldrig tillader: at Landet bortforpagtes, da ellers de ulykfalige Tider ville komme igjen, for hvilke hver redelig Færøer maa grue, og som Landet i de ældre Tider med største Skade har følet.

Ja Himlen give! at ikke disse nye Foranstaltninger omsider skulle underkaste dette fattige Færøe den samme Skjebne, som de øvrige i det Deucaledonske Hav beliggende Øer.

I Haab at denne vores sande Nidkjerhed for vort fattige Fædrenelands sande Vel ei unaadig optages, men ansees med Bønhørelse, henleve vi i allerdybeste Submission

Thorshavn paa Færøe den 13te Juli Ao. 1766.

Deres Kongelige Maiestæts
Vores Allernaadigste
Arve Konges og Herres
allerunderdanigste Tjenere
og
Arve-Undersaattere

J. C. v. Morrath,
som Premier Lieutenant.

H. J. Debes, Laugmand.
W. Hammershaimb, Landsfoged.
U. A. Lund, Handelsforvalter.

Peder Samuelsen,
Sorenskriver.

Bilag C.

Følgende Qvæstioner ere ved Undersøgningen af Skæfferierne paa Færøe at erindre.

1) Hvad er Beliggenheden af enhver Hauge-part, og Forholdet imellem Over- og Underhauge?

2) Hvormange Marker indeholder den? Hvor-mange ere Lods Eierne og hvad Lod og Andeel har enhver som Selv-Eier, Kongs-Bonde eller anden Leilænding?

3) Ligger den langt fra den Bye til hvilken den hører?

4) Hvad er det almindelige Antal af Faar i Hauge-Parten? og hvad regnes den fra gammel Tid af at kunne bære eller føde?

5) Naar skiller man Vædrene fra Hjorden, efterat den har sprunget? og slagter man saadan en Væder da, ifald man ikke har Leilighed til at hen-sætte den paa Græsning i Bjergene?

6) Hvormange Faar regner man kan bespringes af en Væder, eller gjør man isaafald intet Overslag?

7) Naar indfalder Brunsttiden og Læmmingen?

8) Hvad Regler følger man i Henseende til Tillægs Faarene? og kommer Uldens Farve, Tæt-hed og Fiinhed vel i Betragtning?

9) Ere Hauge-Partens Faar større eller mindre end de findes almindeligen i Færøe? Er Aarsagen

dertil alene det ulige Forhold imellem Over- og Under-Hauge?

10) I hvad Forhold finder man Uldens Farver, den hvide, sorte, graae og brune?

11) Hvilke Sygdomme mærker man ved Hjorden, Braaesot, Høvesot, Vattersot m. fl. og hvor ofte indtræffe de, samt i hvad Grad mærkes de? Anvender man nogensteds noget Raad eller Middel derimod?

12) Hvad kan Forholdet være i Almindelighed imellem de Faar, som faae Tvilling-Lam, og den øvrige Hjord?

13) Skjær man Haugen eller afleder man Vandet fra slide Stæder i Hauge-Parten? eller ikke? Hvordan forretter man denne Afledning paa Steder, hvor den skeer, og hvad Brede og Dybde giver man Grøfterne?

14) Hvormegen Uld rykker man almindeligen af et Faar? og hvad Uld kan man regne om Høsten paa et Skind?

15) Mærker man ikke ved Slagtningen, at de indvortes Dele, Leveren og Lungen, meest ere beskadigede paa de Faar, som græsse i en slid og moradsig Haugepart?

16) Hvad kan man regne den Færøeske Uldskiba at være, eller den Uld, som de Færøeske Hjorde tilhobe afgive? Hvormeget heraf kan regnes til Klæ-

der, Baand, Baade, samt anden Fornødenhed, og hvormeget til Strømper, Trøier og fiint Uldengods?

17) Hvilke ere de Færøeske Græs-Sorter og hvad er Forholdet imellem dem, som ere nyttige og skadelige for Faaret? Linnæus har bestemt Forholdet i Sverrig imellem hine og disse at være 387 til 141. Naar blomstre i det mindste de paa Engene almindelige Græs-Arter, og naar kaste de sit Frøe?

Den 11te Artikel af Udkast til en Forordning om Skæferie og Opdyrkning m. m.

"Endskjøndt vi uden Undtagelse ville, at Vores allernaadigste Rescript af 19de August 1757 allerunderdanigst skal efterleves og aldeles ingen Kjendingssøid taales i Færøe, saalænge Haugeparterne ei ved afslukkede Indhegninger ere deelte; saa dog da Fællig altid maa have sine Mangler, og een eller flere dovne Fælligsmænd ofte foraarsage den stræbsomme Lodseier megen Bryderi, samt forhindre ham at bruge Sit til sin bedste Fordeel, ville vi ei alene allernaadigst have undtaget for dette almindelige Bud de Personer og Jorder, som nærværende eller efterkommende Lodseiere eller Leilændinger ved gode og dygtige Gjerder ville afsondre fra den øvrige Haugepart, men endog til saadannes ydermere Opmuntring allernaadigst i denne Henseende befale:

1mo) Det skal være Alle tilladt, som eie, i Fælle besidde, eller pro officio ere aflagte med nogen Deel af en Haugepart, som nu er i Fællig med Andre, at udskifte sig fra sine Medeiere paa følgende Vilkaar:

a) At han eller de, som ville afsondre sig fra de øvrige Lodseiere, tillades, selv at inddele Haugeparten i saa mange Dele, at de kan faae den dem tilhørende Deel af Underhaugen paa eet Sted liggende.

b) Dette maa af den eller dem, som Skifte begjere, skee saa lige, at de tilligemed øvrige Lodseiere kan være fornøiede med hvem Lodden, efter rigtig Omgang, falder paa. Skulde med fælles Lodseieres Samtykke kunne faaes et andet dem og Lodseierne beleiligere Stykke af Underhaugen, imod at oplade det dem tilfaldne, tillades det dem.

c) Saadant et Stykke af Underhaugen indhegnes paa allesteder med lovlige og forsvarlige Gjerder, helst af Steen.

d) Disse Gjerder bekostes paa Halvdelen af de Skifte begjerende og paa Halvdelen af den angrændsende Haugeparts Eiere, være sig dem, som Stykket blev skiftet fra, eller andre, som eie Underhaugen, der grændser til Siden af det udskiftede Stykke, samt nedenfor; om Situationen ei er saa, at Haugen forneden grændser imod Søen, som sædvanligst; men

den 4de Indhegning, som bør være foroven det udskiftede Stykke imellem det og Fjældhaugen, som dertil hører, bekostes af de Udskiftede selv.

e) Hvem som vil være tiltænkt at nyde denne Vores allernaadigste Bevilgning godt ad, skal inden 10 Aar efter at han Skifte haver bekommet, have istandsat Gjerderne, eller og betale til de øvrige Lodseiere, hvad Dommeren finder billigt ham at paalægge, for deres til Unytte anvendte Arbeide.

f) Haver han eller de, som blive udskiftede, sine Gjerder i god Stand til den fastsatte Tid, men Granderne forsømt at bringe deres Andeel istand; haver saadan en udskiftet Lodseier Ret og Magt til at optage, indsætte og iøvrigt behandle de fra hans Nabo ind paa dette Stykke kommende Kreature, ligesom andre, der have indbrudt og gaaet over et lovligt Gjerde.

g) Derimod maae Naboerne ei understaae sig at indsætte eller ilde behandle, men med Eierens Vidende uddrive saadan en udskiftet Lodseiers Kreature, om de for deres slette Hegns Skyld gaae ind paa disse Marker, men de bør tage Skade for Hjemgjæld, som ei lovlig have hegnet.

h) Til Vore troe Undersaatters Opmuntring at gaae ud af det fordærvelige Fællesskab, hvor det nogenledes lader sig gjøre, ville Vi allernaadigst, at:

i) Er det en Odelsbonde, som paa denne Maade affondrer sin Jord, skal det staae ham frit for, til hver af sine Børn, om han har nogen, eller i Mangel derpaa til hvem af sine Arvinger han vil, at overlade denne Jord, og skal den tilfalde saadan af ham selv udvalgt Arving for den samme Vurdering, som Jorden, førend denne Forbedring, kunde ansættes for.

k) Er det en Beneficiarius, ville Vi ei alene tiltænkt være, efter Vor Landcommissions Eragtning, at erstatte ham en Fjerdedeel af de anvendte Bekostninger, men og befale, at hans Børn, naar de ellers findes dygtige dertil, fremfor andre nyde Adgang til ledige Bøndergaarde, Os tilhørende.

l) En Leilænding, som herudi viser nogen sær Vindskibelighed, ville Vi i 3 Aar have forskaanet for at betale Søideleie af de paa det affondrede Stykke gaaende Faar. Denne Leiefrihed skal tage sin Begyndelse det 1ste Aar Arbeidet foretages, ifald Vores Landcommission finder Begynderen at være værd denne Vores Naade og deraf at ville benytte sig til Vores allernaadigste Hensigters Opnaaelse; Ligeledes ville Vi have forundt en saadan flittig Leilænding, efter at han har bragt Indhegningerne istand, at han, uagtet han ei skulde have nogen Søn, maa oplade sin saaledes forbedrede Gaard til hvem af hans

Børn eller anden Familie, han selv lyster, naar samme alene findes dygtig den at forestaae.

m) De paa et saadant Stykke fødende Faar eller andre Kreature, nyde om Sommeren fri Græsgang i den fælles Fjældhauge, uagtet Eierne deraf skulde have fundet Leilighed og Middel at have forbedret Stykket saaledes, at derpaa kunde fødes dobbelt og flere Faar eller andre Kreature end de efter Marketal tilkommer.

n) For de Haugeparter, hvilke herefter som hidtil blive i Fællig, skal en af de bedste Mænd imod en billig Løn antages til Søidemand. Denne Mand raader for at paalægge hvad Arbeide til Faarenes og Haugens Nytte bør af samtlige Lodseiere foretages.

o) Herforuden ville Vi allernaadigst, at der paa Vores Skæferi-Kasses Bekostning af Vores Landcommission udvælges en god og dygtig Mand i hver Øe, som under Navn af Opsynsmand gaaer Landcommissionen tilhaande med flittig Tilsyn, at dens Foranstaltninger saavel til Faarenes som andre Næringsveies Opkomst, saavidt samme enten allerede af Vores Generaltoldkammer ere eller herefter kunne blive confirmerede, nøie efterleves, og nyder han derfor, foruden hvad Bøder han efter denne Vores allernaadigste Forordning kunde tilfalde, efter sit Distrikts Vidtløftighed, fra 5 til 20 Gl. aarlig, og

herforuden det mindste Lam, som slagtes om Høsten i hver Haugepart paa og over 6 Marker i hans Distrikt.

p) Landcommissionen udnævner aarlig een af sine Medlemmer, som skiftevis i hver Øe tilligemed Opsynsmanden mønstrer Faarene eengang om Aaret, og til Landcommissionen indberetter, hvad Fremgang eller Hinder de have befundet ved hvert Steds Skæferier."

Kun denne 11te Artikel af Udkastet til Forordningen, der skulde grunde ordentlige Skæferiers Indførelse paa Færøerne, tillader Skriftets indskrænkede Arketal at indføre. Efterslægten vil kunne bedømme, hvor stort Tab Staten og Færingerne have lidt derved, at Udskiftning ei skete; thi det er langt betydeligere end Nuslægten kan have Begreb om; kun dette anføres til Beviis, at i Foraaret 1835 ere 12,749 gamle Faar og 16,046 unge Lam døde af Vinterens Strænghed, samt at nu i Efteraaret 1835 maae slagtes omtrent 1,000 Køer af Fodermangel, og de overblevne Levefaar findes i den Forfatning, at kun en mild Vinter kan redde den største Deel af samme. At Forsøgene vare udførelige har Erfaring viist paa enkelte Steder, endog forsaavidt en temporær Befrielse fra Fælledsskabets Indskrænkninger angaaer; jeg nævner her Huushaugen i Sydergøthe, hvor Tilladelsen at indeføde et med Byens Marketal passende

Antal Faar, uden Fællesskab, til stort Gavn for Besidderne, er nu forlænget af Amtet, og Exemplet vil forhaabentlig have gavnlig Indflydelse paa flere Steder. Hvorfor dette gavnlige Bud ei i Datiden kunde bringes i Udførelse vil Læseren skjønne af følgende Documenter, nemlig Landfoged W. Hammershaimbs Circulaire til Sysselmændene og deres Besvarelser, der dog formedelst Vidtløftigheden ei in extenso kunne indføres; kun Besvarelsen fra G. Weyhe, Sysselmand i Østerøe, trykkes, da det af ham 1783 udgivne Skrift har samme Tendents, og Erfaring nu viser, at Artikelens Bydende var meget vel udførelig. Anlægget af den nye Bøigd i Fundingsbotn, og betydelige Udvidelser af den gamle Bøe i de fleste Bøigder, samt den nu i Forslag værende Besættelse af det meget beqvemme Sted Ridevig, ere nimodsigelige Beviser; men de vise ogsaa hvor vanskeligt det var for den daværende Landfoged at bringe det Foreslagne i Udførelse. Hvad han, som i Datiden maatte høre idelige Beklagelser over nye Paalæg og Færøernes Fattigdom, samt Umuligheden af at udrede den befalede Extra- og Procento-Skat, ansaae for gavnligst til at befordre det Foreslagne, kan Nuslægten vel paastaae, ei at have fremmet Sagen; men dog var det under hine Omstændigheder vist en rigtig Anskuelse: at Bønderkarle skulde oplæres til Agerdyrkning og at Forsøg skete med Plovens Brug; at

Fæstebønderne ved et kongeligt Rescript af 10de April 1780 erholdt Forvisning om, at høiere Leie ikke skulde lægges paa deres Gaarde, men at de, saavel som Odelsmændene ved Præmier skulde opmuntres til at indføre det Foreslagne; at Sysselmændene ogsaa skulde erholde Præmier, som Løn for deres Arbeide, synes vist Ingen at være en uhensigtsmæssig Anskuelse og at stride mod Forordningens Aand. Men Erfaring har viist, at passende Tvangsmidler og Mulcter havde været langt hensigtsmæssigere, skjøndt da vanskeligere at udføre end nu.

"Pro Memoria. Under 27 Julii a. c. er mig af det Høi-Kongelige Vestindiske og Guineiske Rente- samt General-Toldkammer befalet, at give Kongens Leilændinger de alvorligste Formaninger, saavel i Hensigt til de allerede opdyrkede Markers flittige Røgt og gode Behandling, som og at rydde og gjøre sig nyttige de til deres Gaarde liggende øde eller udyrkede Jorder, samt nøie at paasee og overholde, at saadanne Paamindelser nøie efterleves. Dette har I ikke alene ved alle Leiligheder at indskjærpe og paasee, men endvidere forlanger jeg, som jeg ei alene, som en Pligt efter Eders Embeds Medfør fordrer, men og som en Tjeneste imod mig vil ansee (da det vil befrie mig for vidtløftige Reiser, som mine andre Embeds Forretninger ei tillader), at I med forderligste giver mig en nøiagtig Fortegnelse

1) Over alle Jorder, være sig Kongens-, Odels- eller beneficeret Jord, som tilforne har været dyrket men nu ligger i Fodne. Herved mærkes at anføre hver Stykkes Størrelse efter Markétal, hvem det besiddes af, om det er Embeds-Mand, Kongl. Leilænding eller Odelsbonde.

2) Over alle de Stykker Jord, nær eller langtfra Bøigdelaugene, som aldrig have været og endnu ligge udyrkede, men som dog kunde dyrkes, hvad Strækning disse omtrent have eller hvormange Marker de kunde ansættes for.

3) Undersøger I om nogen vilde paatage sig at fæste de paa Hans Majestæts Jorder befindende Fodner og hvad disse aarlig vilde svare deraf.

4) Befindes udi Eders Syssel nogen forsømmelig Leilænding, anmælder I ham:

Alt som I vil an- og tilsvare i Tiden og efter nærmere gjørende Undersøgning, da ifald I enten efter andres løse Beretninger skjødesløs indberetter noget, som ei saaledes skulde forholde sig, til nogen Mands Nachdeel, eller fortier den Sandhed, Eder var vitterlig, eller ved Undersøgning muelig at erholde, det vißelig i Tiden vil komme paa Eders Ansvar.

Helst ønskede jeg til nærværende Høstskibes Afgang at kunne erholde denne Underretning om Eders hele Syssel, men hindrer Veir, eller andre Omstæn-

ophøre eller idetmindste paaføres en fast utaalelig Byrde, da jeg ei veed, hvor de i des Sted skulde bekomme Tørv: blev Fordelen, saavidt jeg forstaaer, meget mindre end som Forestillingen har anseet den for, ja i mine Tanker slet ingen, thi selve ere de ikke istand at anskaffe sig Brænde og naar paa Kongl. Regning skulde skee, stak Bekostningerne sikkert høiere end nogle Tdr. Korn.

Den anden Plads at tale om, da har den i alt lige Beskaffenhed, da en Deel af Beboerne udi Kollefjord i Strømøe og der maae søge deres Ildebrand af Mangel udi egne Hauger at kunde bekommes; de andre Ulemper tviles ei paa og der i Mængde vil indfinde sig, dog maa jeg tilstaae at naar en af Pladserne endelig skulde oprøddes, kunde det med mindre Nakdeel skee i Næsset, hvis begge vare lige ærlige. Nok anføres de saakaldede Fløtter ved Solmunde, hvor ogsaa gives en beqvem Plads til mange Markers Anlægning; her skulde man snart tænkt at ingen Hindringer vare iveien for Libhabere, at de ja kunde opnaae Ønsket, men naar skeer, troer jeg man virkelig tager meget feil; thi den der retskaffens kjender Pladsen og tillige Kongshavns hele Strækning, finder strax med mig, at der enten gives ingen Gjødning af Søetang for de samme, eller og for de nuværende Leilændinger; uden Gjødning gjøres intet og Koemøgen bliver heel utilstrækkelig. Det er den

første Docas. Deres behøvende Tørv bliver de nødte til at søge hos Andre for Penge, da paa Pladsen ei gives saameget som værende Leilænding kan hjælpes med; saavidt jeg har Indsigt bør ei sættes i Tvil, at naar saa mange Køer og Hester skulde indsættes paa Haugen, bliver det et mærkeligt Skaar og Afkort paa Faarene hos værende Bønder; Faarene ere dog dette Lands betydeligste Styrke; endelig vilde endeel af saadanne nye Bønder, af Mangel paa tilstrækkeligt Levebrød, som jeg ei indseer hvorfra skulde haves, da hine besværlig lever baade af Hauge og Bøe eller rettere baade Faar og Køer, see sig nød til Afvigelse fra de lovligste Næringsveie, om Lysten end ikke tvang dem dertil, og naar skede, havde man paa dette Sted ikke alene at befrygte paa Faarene, men og paa Køerne ved Malkning ꝛc., da værende Bondes Køer formedelst Haugens lille Størrelse maae gaae iflæng blandt disses; her troer jeg allerede at Contrarium for disse 3 Pladser findes kraftig nok, og hine mindre betydelige Pladser taler for sig selv, behøver derfor ei videre Anførsel, da Umueligheden lettelig falder Anlæggerne lige i Øinene.

Det nægtes ei at paa min ihændehavende Fæstegaard gives, vel muligt, Pladser til Oprydning videre end skeet er, især langt oppe i Haugen; ikke desmindre paastaaer jeg dog ligesom min Fader og Formænd for mig at nyde, bruge og beside den

uden Indpas og Fornærmelse af alle og enhver og det i Formæld af mit ihændehavende Fæstebrev, saalænge jeg holder den i forsvarlig Stand og til rette Tid yder den paasatte Leie &c. Jeg vil ikkuns ønske, mig maatte anskaffes dygtige og beqvemme Tjenestefolk, som mig nu mangler og som jeg virkelig seer umueligt for mig at erholde, saa ville jeg selv, saavidt Mueligheden tillod, drive Agerdyrkningen med Force, skjønt jeg maa tilstaae, at Fordelen ved Kornavlingen paa mange Steder i Færøe virkelig er mindre end mange forestille sig den; til Beviis anføres, at paa min Gaard iaar er ikkuns indhøstet 5½ Td. Korn, hvoraf fradrages Udsæden, som oversteg en Tønde, da Resten neppe, ja ikke stopper Foraarsarbeidet, som formedelst Gjødningens Samling faldt og fremdeles vil falde bekostelig nok; nu staaer Indhøstningen til Rest, som blev belønnet med lutter 0: og dog troer jeg ganske vist, at de fleste skjønsomme Landmænd sander med mig, at dette Aars Indhøstning bør ansees for middelmaadig.

Endelig spørges, hvad disse nye Bønder skal leve af indtil deres Gaarder ere satte istand, som sikkert medbringer en Tid af nogle Aar; Bekostningerne bliver visselig store; de faa som eier saamegen Odels Jord, som kan stoppe Bekostningerne, udvælger udentvil hellere at leve af den, end modtage dette Tilbud, som i mine Tanker visselig nytter ikkuns til

at faae den sat overstyr; mig synes virkelig, at her allerede er gjort nok af frugtesløse Forsøge i det Store, skjønt ei arbeides paa flere; Færøe bliver sikkert Færøe, i hvad der end gjøres; den prægtige Foranstaltning med Plovvæsenet paa Laugstolsgaarden ꝛc. tvivles ei paa, har trukket et godt Beløb i Penger af Cassen; men spørges om Fordelen af dette Arbeide, troer jeg neppe, at den er at finde: ved Øiesyn forefaldt det iaar pløiede Stykke Jord mig meget fugtig og vaad, ja trænger til Grøfter ligesom før. Det Forslag om Fiskeriet troer jeg ganske vist faldt og ved gjort Prøve meget ufordeelagtigt ud; og hvad angaaer mange af de nu bekjendtgjorte Forslage, da sætter jeg ei itvil, at nogle, ja de fleste, ei medbringer stor Nytte, om de imod Forhaabning skulde iværksættes, ja det er sandt, her var meget i mange Maader at sagt, hvis det her fandt passelig Sted.

Af de saakaldede Fodner findes nogle i Syßelet, de største ere: en ved Boigdelanget Aandefjord paa 3 Mkr., hvoraf ⅔ henhører til Provstegaarden og ⅓ til Kongen; Næs Præstegaarden gives først en paa 4 Mkr., nok af Bøen ½ Mk., igjen henlagt; Solmunde en paa 1½ Mk.; nogle faa mere ubetydelige gives endnu: samtlige har jeg efter Deres Velædelheds Ordre opbudet til Fæste til hvem, som vil; endnu har ingen meldet sig at ville modtage samme; Aarsagen hvorfor disse Stykker saaledes henligge

udyrkede, overlader jeg til Eierne selv at forklare, som Stederne bedst bekjendte; det behøver ei at sættes itvil, at jo Afholds Motiverne findes kraftige nok.

Fortiden kan jeg just ikke udnævne nogen forsømmelig Leilænding især; thi naar skee skulde, burde tillige anføres alle de Omstændigheder, som med Sandhed tildels undskylder deres Efterladenhed; det er sandt, at nogle i Sysselet driver deres Jordbrug med altforliden Force; ikke desmindre, naar man rettere eftertænker alle Omstændigheder, finder man mange Afholds Motiver paa deres Side, især hos dem, som beboe de slette Kornpladser; men alt Sligt nægter nærværende korte Tid mig nu at anføre i sin Fuldkommenhed. For Resten vilde jeg ikkuns ønske, at de Personer, som gives til at anlægge og beboe de omtalte Nye-Gaarder, at de i den Sted ville indlade sig i Tjenester hos Godtfolk, som mod skikkelig Opførsel og forsvarligt Arbeide veed at give billig Kost og Løn i rette Tide. I mine Tanker er intet nyttigere, end at de værende Gaarder og Bøigdelauger først vel opdyrkes og istandsættes, førend man tænker paa andre nyes Anlæggelse.

Den saakaldede Tange udenfor Strænder er allerede af samtlige Eiere begyndt at indhegnes og opryddes til Agerdyrkning og videre Afbetjening, efter indbyrdes gode Forening. Dette er Alt hvad den korte Tid tillader mig nu at anføre; ansees og allerede

tilstrækkeligt nok, hvis nøie eftertænkes, til Beviis paa Nye-Gaarders Ufordeelagtighed. Jeg nægter aldrig, at Færøe jo staaer under Forbedring i Adskilligt, men jeg formener tillige intet tjenligere Middel til sammes Befordrelse, end som at Forsøgene gjøres med Lempe fra det Mindre til det Større, og alt hvad man forud kan indsee vil geraade enten Kongen eller Landet til Nakdeel, bør en retsindig patriotisk Kjerlighed holde tilbage med. Iøvrigt er mit underdanigste Ønske, at dette fattige Lands Indbyggere naadigst maa befries fra alle utaalelige Byrder.

Thorshafn d. 15de Octbr. 1776.

Joen Weihe.

(L. S.)

Til

S. T. Landfoged Hammershaimb."

Læseren vil let indsee, at denne Betænkning er eensidig og grundet paa en urigtig Anskuelse, thi Gjødningens Formerelse er saavel paa Færøerne som i andre Lande afhængig af Kreaturenes Tilvæxt. — Enhver Familie, som bosættes, maa nødvendigen forsynes med Tørv til Brændsel, hvor den boer, og at der paa det anførte Sted, hvor flere Byer over 100 Aar havde skaaret deres Tørv, ei skulde findes en saa stor Strækning i de udbrugte Tørveheder, at samme kunde være tilstrækkelig til en Gaards Anlæg,

uden at skade de brugelige Tørveheder, modsiges ganske af Erfaring paa andre Steder. Derimod vilde Bosættelsen meget bidrage til Tørvens Bespa-relse, da den bedre kunde røgtes og bevares og den ommeldte Livsfare ved betimelig Hjælp fra Landet meget afvendes. Erfaring beviser, at Søidetyveriet just hindres ved Udflytterbyer, og derfor hører man nu intet derom, men Slagt af Lam og Indsamling af Uld tiltager betydeligt. Ogsaa viser Erfaring, at Faarenes og Uldproductionens Tilvext staaer i Forhold til Huusdyrenes og Opdyrkningens Tilvext. — At Bedrageri nu ei skeer ved Malkningen, har sin Grund i at Malkepigerne almindeligen følges ad. — Mangel paa Tjenestefolk kan neppe i et Land, hvor Fiskeri er den fornemste Næringsvei, afhjælpes, uden ved en tilstrækkelig Folkeformerelse, da egentlig Trang ei er en Drivefjer til at tage Tjeneste, dog have forsynlige og billige Huusbonder ei savnet Tjenere. — At mange bekostelige Forsøg ere mislykkede, er desværre altfor sandt, men det skete, fordi man oversaae de Dele af Udførelsen, der vare de allervigtigste. Nutiden har opnaaet den tilsigtede Fordeel af Kartoffelavlen, og Efterslægten vil vel udfinde Plovens Brug og den rette Methode til Fiskerierne.

Indvendingerne ere derfor af liden Værd, kun denne, at Sysselmanden negter Opdyrkning paa hans egen Gaard, fordi ingen, i Kraft af hans Fæ-

stebrev, skal gjøre ham Indgreb i samme, er et tydeligt Bevis for at Flere tiltroede sig samme Rettighed, og derfor kunde Ingen findes, der vilde fæste de omtalte Fodner, men da der ei kunde dølges, at Kongsgaardene ei vare dyrkede med Force eller vel vedligeholdte, endnu mindre at Lovbudet i N. L. 3 B. 15 Cap. 1 Art. var efterlevet: saa synes Fæsterettighederne i Tilfælde af Paatale, ei at have staaet paa fastere Fødder end fordum Fæsternes af det daværende adelige Gods, hvilke havde deres Fæstebreve med samme Rettigheder, som de kongelige Fæstebønder; dette Jordegods blev dog med kongelig Bevilling og efter en Høiesteretsdom bortsolgt, uden at Fæsterettighederne kunde afvende Salget og det saavidt vides, fordi Fæstebønderne ei havde efterlevet Recessens Paabud, Rydningen angaaende. Det er saameget mere paafaldende, at Sysselmanden vilde endog til Forhindring af Rydning paastaae sine Fæsterettigheder, da Udmarken, som Jord betragtet, aldrig har været bortfæstet; Kongen har kun bortfæstet Græsgangen til sine Inventarifaar og det tilfjælds imod Lutum, som kunde tilkomme den Anpart, deres Antal udgjorde af Haugen; derfor svares ogsaa Svildeleien efter Inventarifaarene, forhen efter deres Antal, men efter den nye Matricul efter den Lutum, som tilkom Inventarifaarene, beregnet efter et Middeltal af 30 Aar, og derfor er Antallet vedblevet,

skjøndt Søideleien er enten ved Tilgang eller Afgang jævnet i Forhold til de bevislige Intrader af Indstøden; derfor staaer ogsaa Indfæstnings-Summen ikke i Forbindelse med Indstøden i Udmarken, men med Indengaardsjordens Marketal, og derfor betales Jordeleie af Leerjordernes Marketal og Smørleie af Kojordernes Marketal efter de paa samme værende Kvers Antal, men Indfæstningen saavel af Kojord som Leiejord; og om end endeel Afvigelser fra Fortidens Bestemmelser nu findes, og Køer med Smørleie ere ansatte, uden at fødres paa Kojord, saa oplyse Landets Protocoller, at sligt er skeet med Kongens og hans Ombudsmands Bevilling og Bestemmelse. Men den Regel, at Indfæstningen er betalt efter Fæstets Marketal, er aldrig fravegen, endog om disse Marker kun bestaae af Indengaardsjord uden Hauge. Saaledes ere 8¼ Mark Indengaardsjord i Sandevaag fæstede uden Udmark og til flere Fæstere, baade med den sædvanlige Indfæstning, 3 gode Gylden for hver Mark, og 1 Daler Støvlehud for hvert Fæstebrev. Et af disse Fæstebreve er indført i Laugrettens Panteprotocol paa Folio 103 paa 2de af disse haugeløse Marker, som ere uden Søideleie og Inventarifaar; endog Aagaven betales af disse haugeløse Marker, som af Marker, hvormed følger Inventarifaar og Søideleie. Ligeledes betales samme Indfæstning af 2 Marker Indengaardsjord i Sandegjerde og

af 4½ Mark paa Kjelnæs. Leilændingene eller Kongsbønderne i Kolterøe og Skuøe betale derfor ogsaa fuld Indfæstning, uagtet deres Søideleie, efter Inventarifaarenes Antal, er meget mindre end ved andre Marker Kongsjord; ligesom der paa flere Steder gives Marker Jord, der tage Lutum eller Anpart til Indstøden i halvskibet Hauge, og dog betale fuld Leie, Aagave, Indfæstning og Støvlehud. Det synes derfor uden al Tvivl, at Kongen kun har fæstet Græsgangen til sine Inventarifaar i Udmarken og ikke Udmarkens Jord efter dens Areal, ei engang efter dens Marketal, eller den i Forordn., af 2den April 1698 bestemte Haugeleie, 2 Lod Sølv for 40 Faar, hvilket i det ældre Søidebrev, som er indført i L. Debes's Færøes Beskrivelse, kaldes 1 Mark Søid; Leilændingen er derfor ei forbunden til at tilsvare flere Inventarifaar eller høiere Søideleie end hans Formænd, og fæster ei Kongsjorden med andre Rettigheder end disse. Hvorledes vilde der ellers være nogen Consequence ved de kongelige Lovbud (saavel Kong Christian 4des Reces, som Norske Lov paabyde Rydning og Skyldsætning af de dyrkede Jordstykker til Forøgelse af Kongens Intrader og Forordningen af 21. Mai 1777 paabyder især Rydning og Opdyrkning, ja i dens 4. § befales, at duelige nygifte Folk skulle udvises Steder til Dyrkning), dersom Leilændingernes Fæsterettigheder skulde

udstrækkes derhen, at de havde fuld Ret til at negte Kongen Forbedringen af Udmarken og samme skulde være Indgreb i deres Fæsterettighed? Sædvanligen ere Fæstebrevene i den Form udstædte: „Dette Fæste med alt sit Tilliggende maae han nyde, bruge og beholde tilfjælds og Fjære, med Lutum og Lundum, inden- og udengaards, ligesom hans Formænd det før ham lovligen nydt og brugt have, imedens og al den Stund, han der boer og bygger.“ Spørgsmaalet er nu hvorledes dette skal forstaaes; hvad har Praxis været? Thorshavns Præst har fæstet 2 Marker i Sandegjerde uden Hauge, men med Rettighed til at græsse de af sammes Hø vinterfødte Køer i Udmarken, og tillige med Lundum i Fjæren, det er Drivtømmer og Taug ꝛc., der opdriver inden disse 2 Markers Markeskjæl, saavidt det ei er Kongsvrag; ligesaa de 8¼ Marker i Sandevaag og de 4½ Mark paa Kjelnæs. Disse Jorder kunne ikke udvides, da kun Køernes Græsgang er deres Tilliggende; derimod ere de Kongsgaarde, der svare Sødeleie, ligeledes fæstede i samme Form; de have Rettighed til at græsse saamange Køer, som de kunne vinterføde uden Indskrænkning, men maae ikke tilføre Høe, uden om Vaaren i Fodermangel; de have efter deres indengaards Jords Marketal Rettighed til Drivtømmer, Tang og Andet, der opskylles af Søen, som ikke efter Lovbestemmelse og Praxis er Kongsvrag, dog

Hvalrettighed undtagen: de have i Udmarken Rettighed til Tørveskær paa Anpart, efter deres indengaards Jords Markettal, el efter Søideleien overhovedet, men efter Søideleiens og Indstødens Antal i hver Haugepart, som bruges til samme Fæste. Saaledes har Ingen, der har fæstet 1 à 2 Marker, som ligge til een Haugepart, og 3 à 4 Marker, som ligge til en anden Haugepart, Ret til at hensætte alle Kongens Inventarifaar i den ene Haugepart, men han er ved Affald forpligtet at tilsvare samme af den Besætning, som da findes i begge Haugeparter: ei heller kan han tage Tørveskær i Haugeparken til flere Marker, end han har fæstet indengaards i samme Haugepart, uden Indvilgelse og Godtgjørelse til sine Medeiere i Haugeparten; heller ikke kan han, hvis alle Eierne ville opdyrke i en Haugepart, have Ret til større Andeel af det, som opdyrkes, end efter Anpart af det indengaards Markettal, som han har fæstet; og udvises ham eller nogen Anden af Kongens Landfoged et Stykke af fællebs Hauge, da have Medeierne Ret til et lige Stykke, saalænge dyrkeværdig Jord er til, paa Anpart efter deres indengaards Markettal; derimod kunne Medeiere ei hindre Fæsteren at bruge Inventarifaarenes Antal i hver Haugepart, saaledes som det fra gammel Tid har været brugt, uagtet dette ei findes indført i noget Fæstebrev. Dette synes derfor at være tydeligt Be-

viis paa, at Kongen ei har fæstet Andet end Græsgangen i Udmarken, og den behøvende Brændsel, hvor Fæsteren boer og bygger, men denne maa han for Leie forskaffe sig, hvis den ei findes i den Udmark, der giver Græsgang til de ham fæstede Inventarifaar. Desuden erlægges alle Skatter og de Afgifter, der reparteres paa Amtet, ikke efter Haugeparter eller Udmark, men efter Indengaardsjordens Markctal: Matriculskatten af Hø- og Kornavl samt anden Jorddyrkning; Kongskatten af Lundum og andre til indengaards Jorden liggende Herligheder, især Fuglebjerge; disse bruges ikke efter Markctallets Anpart i den Haugepart, hvorunder de ligge, men efter indengaards Jordens Markctal; ligeledes bruges de saakaldte Skorer eller Feitelænder ikke efter Haugeparternes, men efter indengaards Jordens Markctal, og derfor have de haugeløse Kongsmarker i Sandevaag Fuglebjerg og Feitelænde, uagtet de ei have Indstød eller Sviideleie. Fremdeles vil dette oplyses deraf, at Sunds Gaard og Høivigs Gaard, indtil for kort Tid siden, have ligget i Fællig og taget lige Deel i Udbytte af Slagt og Uld, uagtet Sunds Gaard kun var fæstet som 12 Marker, og havde saaledes betalt Indfæstning og Matriculskat, hvorimod Høivigs Gaard havde betalt Indfæstning og Matriculskat af 18 Marker; men da deres Indstød var lige, nemlig 180 Inventarifaar, saa bleve Intraderne lige

deelte. — At Indfæstning og andre Afgifter ei have rettet sig efter Udmarkens Markétal, men have erholdt Tilvext ved Opdyrkning, sees end tydeligere af 3de Fæstebreve paa Kirkebøegaard. Det første findes i Laugrettes Panteprotocol paa Folio 35, udstedt d. 7de Februar 1741, deri er den halve Kirkebøegaard fæstet med et Markétal af 26 Marker indengaards Jord og 420 Inventarifaar, hvoraf svares Søideleie; Indfæstningen er betalt med 78 gode Gylden i Sølv; derimod findes i samme Protocol paa Folio 92 og ligeledes paa Folio 99, 2de Fæstebreve, det første af Dato 17de Juli 1778, det andet af Dato 27de April 1779, hvert indeholdende Bortfæstelse af den halve Kirkebøegaard med 27¼ Marker Jord indengaards, men med samme Antal Inventarifaar og samme Søideleie, 420 paa hver Halvdeel; tillige anføres i begge Fæstebreve, at efter Forordn. af 30te Mai 1691 er for Gaardens Indfæstning betalt 81 Gl. 15 Skd. gode Gylden, ligeledes Matriculskat af 27¼ Mark: det er derfor fuldeligen beviist, at 7½ Gyldens Indfæstning og 7½ Skind aarlig Matriculskat ere siden 1741 tillagte den hele Kirkebøe-Gaard, uden nogen Afkortning i Inventarifaarene eller Søideleien, hvilket dog vilde været en naturlig Følge, hvis der ved Opdyrkningen af disse 2½ Mark i Aalekjær var skeet Fæsterne noget Indgreb i deres Rettigheder, derimod findes i første Fæstebrev, ifølge Generaltold-

Kammerets Skrivelse af 9de April 1778, indført, at Gaarden fæstes paa følgende Vilkaar: 1) „at Fæsteren, efter yderste Mulighed, lægger sig efter de nyeste Anstalter til Jorddyrkningens Fremme, især Kartoffelavl; 2) at han efter Forordn. af 21 Mai 1777 holder den dyrkede Jord vel vedlige og seer til at mere Jord opdyrkes; 3) at han af yderste Evne søger at befordre Huusmændspladsers Opryddelse og Indtagelse i den udyrkede Jord eller saakaldede Hauge, hvor dertil kunde gives mest beleilige Steder, uden Vedkommendes Fornærmelse og imod billig Godtgjørelse." Af disse Clausuler synes det tydeligt, at Collegiet ei ansaae det som et Indgreb i Leilændingens Fæsterettigheder, at Opdyrkning skete i Udmarken, medmindre at Bonden ved en Huusmands Bosættelse fornærmede andre Vedkommende, som da maatte faae Godtgjørelse, thi til sin egen Skade befales ei Bonden at nedsætte Huusmænd, men paa beleilige Steder. Den kongelige Resolution af 30te Marts 1831 er derfor ogsaa udgiven efter samme Grundsætning, da den befaler, at de Jorder af Kongens Leilændingsgods, som benyttes af Indvaanerne i Thorshavn, maae i sin Tid skilles derfra, og overdrages bemeldte Indvaanere i sædvanligt Fæste og imod en passende aarlig Afgift til Jordebogskassen, men at Inventarifaarene forbeholdes Ret til at græsse paa samme om Vinteren, og at dersom Gaardene

derved bleve forringede, skulde de erholde et passende Afslag i deres Jordebogs Afgifter. Denne Resolution viser tydeligen, at Kongen forbeholder Fæstebønderne den Græsning paa Underhaugen om Vinteren, som han har ladet bortfæste og vil give Fæsterne Afslag i Søideleien, hvis Indstøden forringes, og dette saameget mere, som Tillæg til Søideleien er ved den nye Matricul paalagt Fæsterne af Husegaard, hvilken den kongelige Resolution egentligen angaaer, sdasom Intraderne af dens Inventarifaar berettigede Vedkommende til denne Forhøielse i Søideleien, og derfor har ved Fordelingen af Kirkebøegaard, den Deel af sammes Udmark, som blev henlagt til Embeds Fæstegaard for Amtmanden, beholdt Inventarifaarene, med Søideleien 210, uden Afdrag, da derimod den øvrige Deel af Kirkebøegaards Udmark har faaet et betydeligt Afdrag i Søideleien. Hvorvidt det ellers kunde være lovformeligt eller Praxis, at Matriculskatten saavel af de til Opdyrkning ved Aalekjær af Udmarken indtagne 13 Marker Jord, som af de forhen fæstede 2½ Mark Jord, er paalagt Embedsgaarden, og ingen Forhøielse i Matriculskatten skeet ved den indengaards Jord i Kirkebøe, der forhen svarede samme, beroer paa Vedkommendes Anskuelse, men hvis sligt skulde blive Praxis, vilde det ei være til Gavn for Kongens Interesse. Endnu anføres den 11te § i Forordn. af 30te Mai 1691 til Beviis, at

Kongen har forbeholdt sig Ret til at forunde fri Brug af Udmarken, da den omtaler Odelsleien og Værgetolden, hvilken Kongen ei vil kræve, men overlader til Enhvers frie Villie. Da Sagn, dette angaaende, bestyrkes ved Retsforhandlinger, endog en Høiesteretsdom, saa indføres samme, nemlig at Kongen fordrede Tørvskat af alle, saavel Odelsmænd, som Fæstebønder, ligesom Skovskyld i Danmark af Privates Skove. Værgetolden var en Afgift ogsaa af Odelsjorderne til de kongelige Krigsskibe, men svaredes ei længere end disse forbleve ved Stationen, og bestod i Leverance af de fornødne Victualier: Kjød, Smør og tildeels Fisk; den første Afgift blev indkrævet af Laugrettesmændene og leveret Fogden, men udgjorde neppe mere end Bekostningerne paa det Tractement, som skete Olaidag, hvilket L. Debes beskriver. Kongen forhøiede 1674 Kongskatten fra 340 Gylden med 4 Skind paa hver Gylden, saa samme nu betales med 408 Gl., og derfor ophævede Kongen Tørvskatten. Værgetolden ophørte, da Værneskibene ei længer gjorde Krydstoge. Derfor gav ogsaa Kongen Thorshavns Indvaanere fri Tørveskær i Husegaards Udmark, saa at Tørvehederne, uagtet de ligge i Kongens Udmark, bleve solgte og kjøbte tilligemed Boligerne i Byen Thorshavn, samt kunde afhændes med disse eller beholdes, hvilken Frihed ogsaa ved en desangaaende ergangen Høiesteretsdom, affagt d. 25de Januar 1764, er stadfæstet, fordi Laugmanden i sin Dom havde bemærket, at Fæstebønderne ei derved varede krænkede i deres Fæsterettigheder; ligesom og Rentekammeret ved 2de Resolutioner af Dato 28de Juli 1759 og 8de Marts 1760 befalede, at Landboen skulde see Commandanten forhjulpen til det fornødne Tørveskær, der og blev udviist og benyttet uden Betaling. Vel synes de senere udgangne Resolutioner af Dato 21de December 1827 og 14 August 1833, forsaavidt Thorshavns By angaaer, at gjøre Forandring i Fortidens Bestemmelser, men da samme ei

ophæve Tilladelsen til at skære Tørv, men kun bestemme Dag-Arbeider og en moderat Betaling i dets Sted, hvilken vel skal betales til Leilændingene, men naar deres betydelige Beløb bliver bekjendt, letteligen igjen kan forøge den kongelige Interesse, og en Deel anvendes til offentligt Brug; saa synes disse Resolutioner ei at afbevise Kongens Rettighed til at gjøre hvilken Forandring, han vil, og saavel til Landets Bedste, som sine Intraders Forøgelse, finder fornøden, og ingenlunde at berettige Leilændingene til at ansee tilkommende Forandringerne som Indgreb i deres Fæsterettigheder i Udmarken, da Inventarifaarenes Græsgang ved velbehandlede Tørveskær ligesaa vel forbedres, som ved Opdyrkning. Resolutionerne give derimod Beviis paa, hvorledes Anskuelser kunne forandres hos Embedsmænd, og hvor vanskeligt det er, i et i statistisk og oeconomisk Henseende saa lidet bekjendt Land, som Færøerne, at forene de kongelige Intraders Forøgelse med Indvaanernes Gavn, uden at krænke de bestaaende Rettigheder.

De tvende Betænkninger af Sysselmændene i Strømøe og Vaagøe Sysler, hvoraf den sidste især paaviser til Opdyrkning tjenlige Steder, beliggende i daværende Laugstols Udmark, men anfører store Vanskeligheder ved Beboelsen af det i Nutiden udviste fortrinlige Slettenæs, ere ellers skrevne i samme Tendents; men da de intet Originalt indeholde, fortjene de ei ved Trykning at bevares for Efterslægten, saasom de allerede i Nutiden modbevises ved de skete Opdyrkninger.

Den for Færøerne saa gavnlige Forordning af 21de Mai 1777 var Følgen af disse anførte veldædige Forslag; men hvis den her aftrykte 11te § af den foreslagne Forordning havde været indlemmet i Forordningen, vilde Kongen ei havt fornøden, ved en Commission at undersøge, om hans allernaadigste Løfte, at forunde Nybyggere Plads til Opdyrkning, kunde opfyldes. Til Skade for Udførelsen, havde Laugmanden, Sorenskriveren og Sognepræsterne, af

hvilke Commissionen bestod, den Anskuelse, at Kongen havde bortfæstet Udmarken og derfor ei var berettiget bortfæste noget Stykke af den, naar det blev opdyrket. Kongen udlovede derfor Præmier for Opfyldelsen, men dette forværrede Sagen aldeles, og ingen Præmier bleve fortjente, hvilket vist vilde været Tilfælde, om Vedkommende havde forstaaet deres Fordeel. Man kan derfor med Sandhed sige, at Embedsmændene have maattet liste sig til, at see den kongelige Anordning opfyldt, istedenfor at de med Kraft kunde have udført den. Men da Resolutionen af 30te Marts 1831 hævder Kongens Ret til at bortfæste Udmarken, uden at betage Inventarifaarene den allerede bortfæstede Græsgang, som ved Opdyrkning saa kjenligen forbedres, saa vil denne gavnlige Resolutions Udvidelse og Efterlevelse paa alle Kongsgaarde sætte Embedsmændene istand til at befale det udført, hvilket de hidtil ved Forestillinger, Overtalelser og Foreninger have maattet bestræbe sig for at faae udført. Naar Efterslægten dømmer af Virkningen, vil den vist sande, at Forfatterens Anskuelse har været grundet paa Erfaring og Granskning over Fortidens Bestemmelser. Læseren bedes derfor at undskylde, at den egentlige Følgeorden saa ofte synes afbrudt og intet egentligt Resultat at følge paa de bekjendtgjorte Anordninger. Men Samlingen skal kun vise, at Regjeringen ei har forsømt at virke til Færøernes Held. Et større statistisk-oeconomisk Værk vil, om mig undes Livet, om kort Tid udkomme, hvori, saavidt mine locale Kundskaber tillade, geometrisk og arithmetisk skal bevises Færøernes Opkomst under vor naadige Landsfaders Regjering, og de grundede Forhaabninger man kan have, at disse i Fortiden for Moderlandet lidet gavnlige Øer, i Fremtiden kunne blive en for samme vigtig Besiddelse. Denne Samling, hvortil i samme Værk vil henvises, vil derfor blive at ansee som en Samling af Bilage til samme; — og hermed sluttes.
